

ภาคผนวก 1

120 พันธุ์ทุเรียนไทย

One Hundred and Twenty Thai Durian Cultivars

ภาคผนวก 1

การประเมินและอนุรักษ์ความหลากหลายของทรัพยากรพันธุ์กรรมทุเรียนในประเทศไทย:
กรณีศึกษา จ. นนทบุรี จันทบุรี และชุมพร

Genetic Resource Assessment and Conservation of Durian
(*Durio zibethinus* L.) in Thailand:
Study Case in Nonthaburi, Chanthaburi and Chumphon

ISBN

๑๒๐ พันธุ์ทุเรียนไทย

โครงการวิจัย	การประเมินและอนุรักษ์ความหลากหลายของทรัพยากรพันธุกรรมทุเรียน (<i>Durio zibethinus</i> L.) ในประเทศไทย: กรณีศึกษา จ. นนทบุรี จันทบุรี และชุมพร	
แผนงานวิจัย	การอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุกรรมทุเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวสวนทุเรียนในประเทศไทย เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ตามแนวทางของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี: กรณีศึกษา จ. นนทบุรี จันทบุรี และชุมพร	
บรรณาธิการ	ศศิวิมล แสงผล วิษุวัต สนวนล ปวีณา ไตรเพิ่ม และ อุษณีย์ พิษกรรม ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เลขที่ 272 ถนนพระรามที่ 6 เขตราชเทวี กทม. 10400	
จัดพิมพ์โดย	สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ	
พิมพ์ครั้งที่ 1	29 ธันวาคม พ.ศ. 2557	
Editors	Sasivimon Swangpol, Witsuwat Songnuan, Aussanee Pichakum and Paweena Traiperm Department of Plant Science, Faculty of Science, Mahidol University	
Printed by	National Research Council of Thailand 29 December 2014	
ISBN		
ภาพถ่ายโดย	วิษุวัต สนวนล อุมาพร ศิริวัฒนกุล อภิสิทธิ์ น้าวประจุล	ศศิวิมล แสงผล พาฝัน พลเยี่ยม
ที่ปรึกษา	ผศ. เกษม กุลประดิษฐ์	ศ. ดร. สุวิไล เปรมศรีรัตน์
ผู้ประสานงาน	ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี ศูนย์วิจัยพืชสวนชุมพร	เทิดพงศ์ สุทธิธำมาพงศ์ อัมพร พันธุ์ทอง
ผู้ให้ข้อมูล	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกลดิษฐ์ สมบูรณ์ แผ้วสกุล จรรยา ทับเล็ก เต๋อม อยู่สุข นพมาศ อยู่สุข ฉัตรกมล มุ่งพยาบาล สุรพงษ์ ตระยานนท์ เสมอ น้อยสุข ทวัศ บุญหนุน ธนาภา มีผิว นุกูล สุทธานี ร้านอาหารพะโต๊ะ	ทรวง เกตุกราย อดิสรณ์ ฉิมน้อย สำเริง รัชเวทย์ สุכל ศรีศิลป์ พิทยา พรหมรัตน์ สก็อต จอนกลิน ชนิดา วาทยานนท์ ประมวล ปฏิแพทย์ ชำนาญ สงวนทรัพย์ วันนา พุทธชาติ บุญญรักษา อีร์พันธุ์เสถียร สวนบ้านเรา
ผู้ช่วยวิจัย	เอมอร รุ่งแจ้งสุวรรณ พริดา สุมานนท์ อรรถพล อภัยทอง	กมลมนัส วัฒนา จินตนา รัตนศรี

คำนำ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 เป็นต้นมา คณะผู้วิจัยได้รับทุนวิจัยให้ดำเนินการสำรวจพันธุ์ทุเรียนในประเทศไทย โดยในปี พ.ศ. 2556 ได้เริ่มงานวิจัยในรอบปีที่ 2 ในโครงการวิจัย “การประเมินและอนุรักษ์ความหลากหลายของทรัพยากรพันธุกรรมทุเรียน (*Durio zibethinus* L.) ในประเทศไทย: กรณีศึกษา จ. นนทบุรี จันทบุรี และชุมพร” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนงานวิจัย “การอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุกรรมทุเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวสวนทุเรียนในประเทศไทยเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ตามแนวทางของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี: กรณีศึกษา จ. นนทบุรี จันทบุรี และชุมพร” ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าพันธุ์ทุเรียนในพื้นที่ศึกษามีความหลากหลายมากเนื่องมาจากการผสมพันธุ์ข้ามต้น (cross pollination) ทำให้ทุกเมล็ดคือสายต้น (clone) ที่มีความแตกต่างกัน คณะผู้วิจัยเล็งเห็นว่าพันธุ์ทุเรียนเหล่านี้มีลักษณะเฉพาะของตนเองซึ่งชาวสวนได้คัดเลือกเก็บไว้ และดูแลรักษาต้นพันธุ์สืบทอดกันมา แต่ด้วยงบประมาณอันจำกัด การอนุรักษ์พันธุ์ทุเรียนเหล่านี้ทั้งหมดย่อมเป็นไปได้ แต่หากละทิ้งสายต้นใดสายต้นหนึ่ง โดยยังไม่มีมีการประเมินคุณลักษณะอย่างเหมาะสม ก็อาจทำให้เราสูญเสียพันธุ์กรรมอันมีค่านั้นไปตลอดกาล ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้เร่งรวบรวมข้อมูลลักษณะสัณฐานวิทยา โดยการถ่ายภาพใบ ดอก และผลทุเรียนในฤดูออกดอกและผลในปี พ.ศ. 2557 จัดทำเป็นหนังสือภาพเล่มนี้ โดยหวังว่าจะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญในการอนุรักษ์พันธุ์ทุเรียน การพัฒนาการจัดการผลผลิตรวมทั้งเพื่อประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนทั่วไปหันมาทดลองชิมทุเรียนหลากหลายพันธุ์ ส่งเสริมการปลูกสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทุเรียนไทยอย่างยั่งยืน

ในการดำเนินการตามแผนงานวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) กลุ่มโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตัวอย่างพันธุ์ทุเรียนและการอำนวยความสะดวกจากศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี ศูนย์วิจัยพืชสวนชุมพร กรมวิชาการเกษตร ขอขอบคุณในความช่วยเหลือและคำแนะนำดียิ่งจากคุณเทิดพงศ์ สุทธิอาภาพงศ์ และคุณอัมพร พันธุ์ทอง ขอขอบคุณข้อมูลภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่าจากชาวสวนทุเรียนทุกท่าน ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ เกษม กุลประดิษฐ์ และศาสตราจารย์ ดร. สุวิไล เปรมศรีรัตน์ ที่ปรึกษาแผนงานวิจัย ขอขอบคุณอุปกรณ์การถ่ายภาพบางส่วนของภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และขอขอบคุณความช่วยเหลือจากนักศึกษาหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาการพืช และนักศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาพฤกษศาสตร์ หลายคนที่เกี่ยวข้องร่วมทำงานวิจัยในโอกาสต่างๆ

คณะผู้วิจัย

29 ธันวาคม 2557

คำชี้แจง

หนังสือภาพ “๑๒๐ พันธุ์ทุเรียนไทย” เป็นหนังสือรวบรวมภาพ ใบ-ดอก-ผล ของทุเรียนที่สำรวจและเก็บรวบรวมได้จาก แปลงรวบรวมพันธุ์ทุเรียนของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อ. ชลุม จ. จันทบุรี พร้อมกับทุเรียนพื้นบ้านจากสวนของนายสำเร็จ รัชเวทย์ จ. ชุมพร นายชำนาญ สงวนทรัพย์ และนางบุญฤक्षा ธีรพันธุ์เสถียร จ. จันทบุรี นายวันนา พุทธชาติ และสวนบ้านเรา จ. ระยอง

ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรีรวบรวมพันธุ์ทุเรียนจากแหล่งปลูกทุเรียนที่สำคัญทั่วประเทศไทย รวมทั้งจากพื้นที่จังหวัดนันทบุรีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในการรวบรวมช่วงแรกระหว่างปี พ.ศ. 2510 - 2548 มีต้นพันธุ์จำนวน 318 พันธุ์ ปลูกไว้ใน 3 พื้นที่ของศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี ได้แก่ 1. พื้นที่ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี (แปลงรวบรวมพันธุ์ทุเรียนของโครงการ อพ. สธ.) 2. แปลงทดลองห้วยสะพานหิน และ 3. พื้นที่ทดลองแปลงทุ่งพล

คณะผู้วิจัยเก็บตัวอย่างเฉพาะในแปลงรวบรวมพันธุ์ทุเรียนของโครงการ อพ. สธ. ในพื้นที่ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี โดยเก็บข้อมูลใบและดอก ระหว่างวันที่ 16-18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557 และเก็บข้อมูลผล 2 ครั้ง คือ ระหว่างวันที่ 26-29 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 และ ระหว่างวันที่ 5-8 มิถุนายน พ.ศ. 2557 สำหรับตัวอย่างจาก จ. ชุมพร เก็บข้อมูลใบ-ดอก วันที่ 8-12 เมษายน พ.ศ. 2557 และเก็บข้อมูลผล 2 ครั้ง ระหว่างวันที่ 31 สิงหาคม-2 กันยายน พ.ศ. 2556 และ 17-22 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 ทั้งนี้ ตัวอย่างใบและดอกของทุเรียนแต่ละพันธุ์ได้จากทุเรียน 1 ตัวอย่าง (accession number) โดยบันทึกภาพใบด้วยเครื่องสแกน (scanner) ประกอบด้วยกิ่งยอด 1 กิ่ง ด้านบนใบ และ หลังใบเพสลาด 10 ใบ สำหรับภาพดอกทุเรียน ประกอบด้วยลักษณะช่อดอก ลักษณะดอก และส่วนประกอบต่างๆ ของดอก จาก 10 ดอก และตัวอย่างผลทุเรียนได้จากการเก็บรวบรวมพันธุ์ละ 1 ตัวอย่างจากแปลงรวบรวมพันธุ์ซึ่งไม่ทราบต้นที่แน่นอน ทั้งนี้มีบางพันธุ์ที่ใช้ตัวอย่างผลจากสวนของเกษตรกรภายนอก โดยถ่ายภาพผล 6 ด้าน ได้แก่ ด้านข้าง 4 ด้าน ฐานผล (ขั้ว—fruit base) และปลายผล (fruit apex) นอกจากนั้น ยังได้ถ่ายภาพหน้าตัดผลตามยาว (longitudinal section) แสดงรูปทรงพู สีเนื้อผล ความหนาของเปลือก และไส้ และภาพแสดงจำนวนเมล็ดทั้งหมด โดยแกะเนื้อทุเรียนออกและล้างทำความสะอาดเมล็ดก่อนถ่ายภาพ ทั้งนี้หากแกะบางผลออก แล้วพบว่าเนื้อผลอ่อนหรือสุกมากเกินไป จะไม่ได้ถ่ายภาพเนื้อทุเรียนไว้ โดยสรุปได้คัดเลือกภาพถ่ายไว้ทั้งหมด 120 พันธุ์ (สายต้น) เป็นภาพถ่ายใบทุเรียนจำนวน 91 พันธุ์ ภาพถ่ายดอกทุเรียนจำนวน 60 พันธุ์ และภาพถ่ายผลทุเรียนจำนวน 49 พันธุ์ โดยมีทุเรียนจำนวน 20 พันธุ์ที่มีภาพถ่ายครบทั้งใบ ดอก และผล ได้จัดวางเรียงลำดับภาพตามอักษรนำหน้าชื่อพันธุ์ในภาษาไทย และจัดทำดัชนีชื่อพันธุ์เรียงลำดับอักษรภาษาอังกฤษไว้ด้วยในท้ายเล่ม

หนังสือภาพ “๑๒๐ พันธุ์ทุเรียนไทย” เล่มนี้ มีพันธุ์ทุเรียนจำนวน 28 พันธุ์ซ้ำกับในหนังสือ “พันธุ์ทุเรียนแห่งนันทบุรี” ซึ่งคณะผู้วิจัยได้จัดทำไว้โดยการสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) เมื่อ ปี พ.ศ. 2555 และในเล่มนั้นมีภาพทุเรียนทั้งหมดเพียง 48 พันธุ์ อย่างไรก็ตาม ภาพใบ-ดอก-ผลของทุเรียนในหนังสือเล่มที่อยู่ในมือท่านขณะนี้ เป็นภาพที่ถ่ายทำใหม่ทั้งหมด มีความสมบูรณ์กว่า โดยเฉพาะการถ่ายภาพใบและดอก ซึ่งใช้ตัวอย่างจำนวนมากกว่า โดยในโอกาสหน้า จะได้มีการรวบรวมภาพจากหนังสือทั้งสองเล่มเข้าด้วยกัน และเพิ่มเติมภาพถ่ายพันธุ์ทุเรียนจากพื้นที่อื่นๆ ในประเทศไทยเพื่อความสะดวกต่อไป

สารบัญ Content

#	ชื่อพันธุ์ท้องถิ่น	Vernacular name	เลขที่ ตัวอย่าง Accessio n	หน้า Page		
				ใบ/ Leaf	ดอก / Flo wer	ผล/ Fru it
1	กบจำปา	Kop Champa	176	1	2	
2	กบเจ้าคุณ	Kop Chaokhun	146	3	4	
3	กบชายน้า	Kop Chai Nam	150	5		
4	กบดำ	Kob Dam	92	6	7	
5	กบตาขำ	Kop Ta Kham	173	8	9	10
6	กบตาหุ้ม	Kop Ta Thuam	147	11	12	
7	กบทองคำ	Kop Thong Kham	175	13	14	
8	กบทองเพ็ง	Kop Thong Pheng	139	15	16	
9	กบมังกร	Kop Mangkorn	167	17	18	19
10	กบแม่เต่า	Kop Mae Thao	181	20	21	
11	กบรัศมี	Kop Ratsami	113	22	23	
12	กบลำเจียก	Kop Lamchiak	159	24		
13	กบวัดกล้วย	Kop Wat Klui	117	25		
14	กบสีนาก	Kop Si Nak	178	26	27	
15	กบสุวรรณ	Kop Su Wan	103	28		29
16	กบหน้าศาล	Kop Na San	138	30	31	
17	กบหลังวิหาร	Kop Lang Wihan	183	32	33	
18	กระดุมทอง	Kradum Thong	100	34	35	
19	กระปุกทองดี	Krapuk Thong Di	95	36	37	
20	กะเทยเนื้อขาว	Kathoei Nuea Khao	129	38		39
21	กะเทยเนื้อแดง	Kathoei Nuea Daeng	174	40		
22	ก้านยาว	Kan Yao	339	41	42	43
23	ก้านยาววัดสัก	Kan Yao Wat Sak	156	44		
24	ก้านยาววัดสักเหลือง ประเสริฐ	Kan Yao Wat Sak Lueang Prasoet	155	45	46	
25	ก้านยาวสีนาก	Kan Yao Si Nak	187	47	48	
26	ก้านสั้น	Kan San	144	49		

#	ชื่อพันธุ์ท้องถิ่น	Vernacular name	เลขที่ ตัวอย่าง Accession	หน้า Page		
				ใบ/ Leaf	ดอก / Flower	ผล/ Fruit
27	การะเกด	Karaket	168	50	51	52
28	กำป่นเดิม/ กำป่นบาง	Kampan Doem/ Kampan Bang	169	53	54	55
29	กำป่นแดงกำป่นดำ	Kampan Daeng Kampan Dam	136	56		
30	กำป่นตาเฟ่ง	Kampan Ta Pheng	122	57		
31	กำป่นเนื้อเหลือง	Kampan Nuea Lueang	116	58		
32	กำป่นบางสีทอง	Kampan Bang Si Thong	130	59	60	
33	ขาทราย	Kha Sai	420			61
34	ขุนทอง	Khun Thong	142	62	63	
35	เขียวใหญ่	Khiaw Yai	273			64
36	เขียวใหม่	Khiaw Mai	414			65
37	แขนอ่อน	Khaen On	277			66
38	งามงอน	Ngam-ngon	287			67
39	จระเข้ใหญ่	Chorake Yai	271			68
40	จอกลอย	Chok Loi	108	69	70	71
41	เจ้าจอมใหญ่	Chao Chom Yai	258			72
42	ฉัตรสีทอง	Chat Si Thong	128	73	74	
43	ชมพูพาน	Chomphu Phan	153	75	76	77
44	ชมพูศรี	Chomphu Si	185	78		
45	ชะนี	Chani	91	79	80	81
46	ชะนีข้าวติด	Chani Khua Tit	114	82		
47	ชายมะไฟ	Chai Mafai	125	83	84	85
48	ชายมังกุด	Chai Mangkhut	149	86	87	88
49	ดาวกระจาย	Dao Krajai	184	89		
50	ต้นกลาง	Ton Klang	410			90
51	ต้นใหญ่	Ton Yai	101	91	92	93
52	ตอสามเส้า	To Sam Sao	107	94		
53	ตะเข้	Ta-khe	412			95

#	ชื่อพันธุ์ท้องถิ่น	Vernacular name	เลขที่ ตัวอย่าง Accession	หน้า Page		
				ใบ/ Leaf	ดอก / Flower	ผล/ Fruit
54	ตะพานน้ำ	Taphap Nam	148	96	97	98
55	ตากลม	Ta Klom	265			99
56	ทองก้อน	Thong Kon	98	100		
57	ทองคำ	Thongkam	346	101	102	
58	ทองนพคุณ	Thong Nopphakhun	110	103		
59	ทองย้อยฉัตร	Thong Yoi Chat	127	104	105	
60	ทองย้อยเดิม	Thong Yoi Doem	132	106	107	
61	ทองสุก	Thong Suk	121	108		
62	ทองหยิบ	Thong Yip	123	109	110	
63	ทองใหม่	Thong Mai	111	111		
64	ทับทิม	Thapthim	145	112		
65	ทุเรียนเม็ด	Tu Rian Met	336			113
66	ทุลฉวาย	Thun Thawai	170	114	115	
67	ธรณีไหว	Thorani Wai	119	116		
68	นกคุ้ม	Nok Khum	282			117
69	นกหยิบ	Nok Yip	158	118	119	
70	นมสวรรค์	Nom Sawan	94	120	121	
71	น้ำผึ้ง	Nam Phueng	263			122
72	เนื้อทอง	Nuea Thong	289			123
73	เนื้อเหลือง	Nuea Lueang	137	124	125	126
74	บางกอก	Bangkok	177	127	128	
75	แบนใหม่	Baen Mai	413			129
76	ปิ่นทอง	Pin Thong	112	130	131	
77	แปดสิบปีลูกเขียว	Paet Sip Pi Luk Khiaw	416			132
78	แปดสิบปีลูกแดง	Paet Sip Pi Luk Deang	415			133
79	ผิว่อง	Phio Phong	278			134
80	ไผ่ทอง	Phai Thong	274			135
81	ฝอยทอง	Foi Thong	102	136	137	

#	ชื่อพันธุ์ท้องถิ่น	Vernacular name	เลขที่ ตัวอย่าง Accession	หน้า Page		
				ใบ/ Leaf	ดอก / Flower	ผล/ Fruit
82	แฝดคู่รัก	Faet Khu Rak	272			138
83	พวงมณี	Phuang Mani	152	139	140	141
84	เพชรแหลม	Phet Laem	261			142
85	มดแดง	Mot Deang	262			143
86	มะนาว	Manao	124	145		
87	มะนาว 100 ปี	Manao Roi Pi	411			144
88	เม็ดในยายปราง	Met Nai Yai Prang	106	146		
89	เม็ดในอิมะพร้าว	Met Nai E-Maphaw	418			147
90	เมล็ดคชสาร	Malet Khotchasan	134	148		
91	เมล็ดเฟียน	Malet Phian	109	149	150	151
92	เมล็ดพงษ์พันธุ์	Malet Phong Phan	97	152	153	
93	เมล็ดลับแล	Malet Lup Lae	126	154	155	
94	เมล็ดลิบ	Malet Lip	135	156		
95	เมล็ดสม	Malet Som	118	157	158	
96	เมล็ดอารีย์	Malet Ari	105	159		
97	แม่มนต์	Mae Mon	276			160
98	ย่ามะหวาด	Yammawat	93	161		
99	ย่ามะหวาด	Yammawat	409			162
100	ยินดี	Yindi	162	163	164	165
101	หลวงทอง	Luang Thong	172	166		
102	สันทัด	San That	281			167
103	สาเก	Sa-ke	179	168		
104	สาลิกา	Sa-li-ka	345	169	170	
105	สาวชม	Sao Chom	419			171
106	สาวชมฟักทอง	Sao Chom Fak Thong	96	172	173	
107	สาวชมเห็ด	Sao Chom Het	161	174	175	
108	สีทอง	Si Thong	154	176	177	

#	ชื่อพันธุ์ท้องถิ่น	Vernacular name	เลขที่ ตัวอย่าง Accession	หน้า Page		
				ใบ/ Leaf	ดอก / Flower	ผล/ Fruit
109	เสน่หา	Sanaeha	280			178
110	หมอนข้าง	Mon Khang	160	179	180	
111	หมอนทอง	Mon Thong	165	181	182	
112	หลงลับแล	Long Lap Lae	99	183	184	
113	หาลูกไม้ถึงฝั้ว	Ha Luk Mai Thueng Phua	344	185	186	
114	เหลื่องทอง	Lueang Thong	104	187		
115	อิงอน	E-ngon	151	188	189	
116	อีทุย	E-Thui	341	190	191	
117	อีลืบ	E-Lip	157	192		
118	อีหนัก	E-Nak	340	193	194	195
119	ไ้แม่น่	I-Men	140	196	197	
120	ไ้ใหม่	I-Mai	166	198	199	200

ดัชนีเลขที่ตัวอย่าง

Index to Accession Numbers

#	เลข ที่ ตย.	ชื่อพันธุ์ท้องถิ่น	เจ้าของสวน/ที่มา	ที่อยู่	เลขหน้า
1	91	ชะนี	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	79-81
2	92	กบดำ	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	6-7
3	93	ย่ามะหวาด	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	161
4	94	นมสวรรค์	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	120-121
5	95	กระปุกทองดี	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	36-37
6	96	สาวชมฟ้าทอง	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	172-173
7	97	เมล็ดพวงพันธุ์	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	152-153
8	98	ทองก้อน	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	100
9	99	หลงลับแล	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	183-184
10	100	กระดุมทอง	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	34-35
11	101	ต้นใหญ่	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	91-93
12	102	ฝอยทอง	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	136-137
13	103	กบสุวรรณ	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	28-29
14	104	เหลืองทอง	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	187
15	105	เมล็ดอารีย์	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	159
16	106	เม็ดในยายปราง	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	146
17	107	ต่อสามเส้า	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	94
18	108	จอกลอย	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	69-71
19	109	เมล็ดฝ้าย	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	149-151
20	110	ทองนพคุณ	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	103
21	111	ทองใหม่	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	111
22	112	ปิ่นทอง	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	130-131
23	113	กบรีศรี	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	22-23
24	114	ชะนีขี้ติ๊ด	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	82
25	116	กำป็นเนื้อเหลือง	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	58
26	117	กบวัดกล้วย	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	25
27	118	เมล็ดสม	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	157-158
28	119	ธรรณีไหว	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	116
29	121	ทองสุก	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	108
30	122	กำป็นตาเพ่ง	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	57
31	123	ทองหยิบ	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	109
32	124	มะนาว	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	145
33	125	ชายมะไฟ	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	83-85

#	เลข ที่ ตย.	ชื่อพันธุ์ท้องถิ่น	เจ้าของสวน/ที่มา	ที่อยู่	เลขหน้า
34	126	เมล็ดลับแล	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	154-155
35	127	ทองย้อยฉัตร	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	104-105
36	128	ฉัตรสีทอง	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	73-74
37	129	กะเทยเนื้อขาว	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	38-39
38	130	กำปับบางสีทอง	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	59-60
39	132	ทองย้อยเดิม	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	106-107
40	134	เมล็ดคชสาร	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	148
41	135	เมล็ดลิบ	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	156
42	136	กำปับแดงกำปับดำ	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	56
43	137	เนื้อเหลือง	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	124-126
44	138	กบหน้าศาล	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	30-31
45	139	กบทองเพ็ง	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	15-16
46	140	ไฉ่เม่น	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	196-197
47	142	ขุนทอง	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	62-63
48	144	ก้านสั้น	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	49
49	145	ทับทิม	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	112
50	146	กบเจ้าคุณ	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	3-4
51	147	กบตาหัวม	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	11-12
52	148	ตะพานน้ำ	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	96-98
53	149	ชายมั่งคุด	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	86-88
54	150	กบขายน้	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	5
55	151	อิงอน	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	188-189
56	152	พวงมณี	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	139-141
57	153	ชมพูพาน	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	75-77
58	154	สีทอง	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	176-177
59	155	ก้านยาววัดสักเหลืองประเสริฐ	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	45-46
60	156	ก้านยาววัดสัก	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	44
61	157	อีลิบ	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	192
62	158	นกหยิบ	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	118-119
63	159	กบลำเจียก	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	24
64	160	หมอนข้าง	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	179-180
65	161	สาวชมเห็ด	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	174-175
66	162	ยินดี	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	163-165
67	165	หมอนทอง	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	181-182
68	166	ไฉ่ใหม่	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	198-200

#	เลข ที่ ดย.	ชื่อพันธุ์ท้องถิ่น	เจ้าของสวน/ที่มา	ที่อยู่	เลขหน้า
69	167	กบมังกร	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	17-19
70	168	การะเกด	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	50-52
71	169	กำปันทิม/กำปันทาง	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	53-55
72	170	ทุลฉวย	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	114-115
73	172	หลวงทอง	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	166
74	173	กบตาขำ	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	8-10
75	174	กะเทยเนื้อแดง	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	40
76	175	กบทองคำ	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	13-14
77	176	กบจำปา	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	1-2
78	177	บางกอก	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	127-128
79	178	กบสีนาก	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	26-27
80	179	สาเก	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	168
81	181	กบแม่เฒ่า	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	20-21
82	183	กบหลังวิหาร	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	32-33
83	184	ดาวกระจาย	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	89
84	185	ชมพูศรี	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	78
85	187	ก้านยาวสีนาก	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	47-48
86	258	เจ้าจอมใหญ่	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	72
87	261	เพชรแหลม	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	142
88	262	มดแดง	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	143
89	263	น้ำผึ้ง	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	122
90	265	ตากลม	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	99
91	271	จระเข้ใหญ่	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	68
92	272	แฝดคู่รัก	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	138
93	273	เขี้ยวใหญ่	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	64
94	274	ไฟทอง	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	135
95	276	แม่มนต์	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	160
96	277	แขนอ่อน	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	66
97	278	ผิวผ่อง	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	134
98	280	เสน่หา	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	178
99	281	สันทัด	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	167
100	282	นกคุ้ม	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	117
101	287	งามจน	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	67
102	289	เนื้อทอง	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	123
103	336	ทุเรียนเม็ด	นายชำนาญ สงวนทรัพย์	อ.ท่าใหม่ จ. จันทบุรี	113

#	เลข ที่ ตย.	ชื่อพันธุ์ท้องถิ่น	เจ้าของสวน/ที่มา	ที่อยู่	เลขหน้า
104	339	ก้านยาว	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	41-43
105	340	อีหนัก	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	193-195
106	341	อีทุย	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	190-191
107	344	ห้าลูกไม่ถึงฝั้ว	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	185-186
108	345	สาธิกา	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	169-170
109	346	ทองคำ	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	101-102
110	409	ย่ามะหวาด	สวนบ้านเรา	อ. แกลง จ. ระยอง	162
111	410	ต้นกลาง	นายวันนา พุทธชาติ	อ. วังจันทร์ จ. ระยอง	90
112	411	มะนาว 100 ปี	นายวันนา พุทธชาติ	อ. วังจันทร์ จ. ระยอง	144
113	412	ตะขี้	นายวันนา พุทธชาติ	อ. วังจันทร์ จ. ระยอง	95
114	413	แบนใหม่	นายวันนา พุทธชาติ	อ. วังจันทร์ จ. ระยอง	129
115	414	เขียวใหม่	นายวันนา พุทธชาติ	อ. วังจันทร์ จ. ระยอง	65
116	415	แปดสิบปีลูกแดง	นายวันนา พุทธชาติ	อ. วังจันทร์ จ. ระยอง	133
117	416	แปดสิบปีลูกเขียว	นายวันนา พุทธชาติ	อ. วังจันทร์ จ. ระยอง	132
118	418	เม็ดในอีมะพร้าว	นางบุญรักษา ชีรพันธุ์เสถียร	กิ่ง อ. เขาคิชฌกูฏ จ. จันทบุรี	147
119	419	สาวชม	นางบุญรักษา ชีรพันธุ์เสถียร	กิ่ง อ. เขาคิชฌกูฏ จ. จันทบุรี	171
120	420	ชาทราย	นางบุญรักษา ชีรพันธุ์เสถียร	กิ่ง อ. เขาคิชฌกูฏ จ. จันทบุรี	61

ดัชนีชื่อเจ้าของสวน/ที่มา

Index to Source Locations

#	เจ้าของสวน/ที่มา	ที่อยู่	เลขที่ ตย.	ชื่อไทย	เลขหน้า
1	นายชำนาญ สวงทรัพย์	อ.ท่าใหม่ จ. จันทบุรี	336	ทุเรียนเม็ด	113
2	นายวันนา พุทธชาติ	อ. วังจันทร์ จ.ระยอง	410	ต้นกลาง	90
3	นางบุญรักษา อีร์พันธุ์เสถียร	กิ่ง อ. เขาคิชฌกูฏ จ. จันทบุรี	418	เม็ดในอิมะพร้าว	147
4	นางบุญรักษา อีร์พันธุ์เสถียร	กิ่ง อ. เขาคิชฌกูฏ จ. จันทบุรี	419	สาวชม	171
5	นางบุญรักษา อีร์พันธุ์เสถียร	กิ่ง อ. เขาคิชฌกูฏ จ. จันทบุรี	420	ขาทราย	61
6	นายวันนา พุทธชาติ	อ. วังจันทร์ จ.ระยอง	411	มะนาว 100 ปี	144
7	นายวันนา พุทธชาติ	อ. วังจันทร์ จ.ระยอง	412	ตะขี้	95
8	นายวันนา พุทธชาติ	อ. วังจันทร์ จ.ระยอง	413	แบนใหม่	129
9	นายวันนา พุทธชาติ	อ. วังจันทร์ จ.ระยอง	414	เขียวใหม่	65
10	นายวันนา พุทธชาติ	อ. วังจันทร์ จ.ระยอง	415	แปดสิบปีลูกแดง	133
11	นายวันนา พุทธชาติ	อ. วังจันทร์ จ.ระยอง	416	แปดสิบปีลูกเขียว	132
12	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	258	เจ้าจอมใหญ่	72
13	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	261	เพชรแหลม	142
14	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	262	มดแดง	143
15	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	263	น้ำผึ้ง	122
16	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	265	ตากลม	99
17	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	271	จระเข้ใหญ่	68
18	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	272	แปดคู่รัก	138
19	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	273	เขียวใหญ่	64
20	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	274	ไผ่ทอง	135
21	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	276	แม่มนต์	160
22	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	277	แขนอ่อน	66
23	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	278	ผิวฟอง	134
24	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	280	เส่นหา	178
25	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	281	สันทัด	167
26	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	282	นกคุ้ม	117
27	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	287	งามงอน	67
28	นายสำเร็จ รัชเวทย์	อ. หลังสวน จ. ชุมพร	289	เนื้อทอง	123
29	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	91	ชะนี	79-81
30	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	92	กบดำ	6-7
31	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	93	ย่ามะหวาด	161
32	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	94	นมสวรรค์	120-121
33	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	95	กระปุกทองดี	36-37

#	เจ้าของสวน/ที่มา	ที่อยู่	เลขที่ ตย.	ชื่อไทย	เลขหน้า
34	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	96	สาวชมฟ้าทอง	172-173
35	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	97	เมล็ดพวงษ์พันธุ์	152-153
36	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	98	ทองก้อน	100
37	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	99	หลงลับแล	183-184
38	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	100	กระดุมทอง	34-35
39	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	101	ต้นใหญ่	91-93
40	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	102	ฝอยทอง	136-137
41	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	103	กบสุวรรณ	28-29
42	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	104	เหลืองทอง	187
43	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	105	เมล็ดอารีย์	159
44	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	106	เม็ดในยายปราง	146
45	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	107	ต่อสามเส้า	94
46	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	108	จอกลอย	69-71
47	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	109	เมล็ดฝ้ายน	149-151
48	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	110	ทองนพคุณ	103
49	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	111	ทองใหม่	111
50	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	112	ปิ่นทอง	130-131
51	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	113	กบรัศมี	22-23
52	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	114	ชะนิ้วติด	82
53	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	116	กำป็นเนื้อเหลือง	58
54	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	117	กบวัดกล้วย	25
55	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	118	เมล็ดสม	157-158
56	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	119	ธรณีไหว	116
57	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	121	ทองสุก	108
58	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	122	กำป็นตาเพ่ง	57
59	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	123	ทองหีบ	109
60	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	124	มะนาว	145
61	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	125	ชายมะไฟ	83-85
62	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	126	เมล็ดลับแล	154-155
63	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	127	ทองย้อยฉัตร	104-105
64	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	128	ฉัตรสีทอง	73-74
65	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	129	กะเพยเนื้อขาว	38-39
66	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	130	กำป็นบางสีทอง	59-60
67	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	132	ทองย้อยเดิม	106-107
68	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	134	เมล็ดคชสาร	148

#	เจ้าของสวน/ที่มา	ที่อยู่	เลขที่ ตย.	ชื่อไทย	เลขหน้า
69	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	135	เมล็ดลิบ	156
70	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	136	กำปิ่นแดงกำปิ่นดำ	56
71	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	137	เนื้อเหลือง	124-126
72	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	138	กบหน้าศาล	30-31
73	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	139	กบทองเพ็ง	15-16
74	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	140	ไอ้เม่น	196-197
75	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	142	ขุนทอง	62-63
76	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	144	ก้านสั้น	49
77	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	145	ทับทิม	112
78	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	146	กบเจ้าคุณ	3-4
79	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	147	กบตาท้วม	11-12
80	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	148	ตะพานน้ำ	96-98
81	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	149	ชายมั่งคุด	86-88
82	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	150	กบชายน้ำ	5
83	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	151	อิงอน	188-189
84	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	152	พวงมณี	139-141
85	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	153	ชมพูพาน	75-77
86	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	154	สีทอง	176-177
87	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	155	ก้านยาววัดสักเหลือง ประเสริฐ	45-46
88	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	156	ก้านยาววัดสัก	44
89	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	157	อีลิบ	192
90	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	158	นกหยิบ	118-119
91	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	159	กบลำเจียก	24
92	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	160	หมอนข้าง	179-180
93	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	161	สาวชมเห็ด	174-175
94	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	162	ยีนดี	163-165
95	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	165	หมอนทอง	181-182
96	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	166	ไอ้ใหม่	198-200
97	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	167	กบมังกร	17-19
98	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	168	การะเกด	50-52
99	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	169	กำปิ่นเดิม/กำปิ่นบาง	53-55
100	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	170	ทุลฉวย	114-115
101	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	172	ลวงทอง	166
102	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	173	กบตาขำ	8-10

#	เจ้าของสวน/ที่มา	ที่อยู่	เลขที่ ตย.	ชื่อไทย	เลขหน้า
103	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	174	กะเทยเนื้อแดง	40
104	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	175	กบทองคำ	13-14
105	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	176	กบจำปา	1-2
106	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	177	บางกอก	127-128
107	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	178	กบสีนาก	26-27
108	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	179	สาเก	168
109	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	181	กบแม่เฒ่า	20-21
110	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	183	กบหลังวิหาร	32-33
111	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	184	ดาวกระจาย	89
112	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	185	ชมพูศรี	78
113	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	187	ก้านยาวสีนาก	47-48
114	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	339	ก้านยาว	41-43
115	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	340	อีหนัก	193-195
116	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	341	อีทุย	190-191
117	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	344	หาลูกไม่ถึงฝั้ว	185-186
118	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	345	สาธิตา	169-170
119	ศูนย์ฯ จันทบุรี	อ. ขลุง จ. จันทบุรี	346	ทองคำ	101-102
120	สวนบ้านเรา	อ.แก่งจ.ระยอง	409	ย่ามะหวาด	162

ดัชนีชื่อพันธุ์ท้องถิ่นเรียงลำดับอักษรภาษาอังกฤษ

Index to vernacular name

#	Vernacular name	ชื่อพันธุ์ท้องถิ่น	เลขที่ ตย. Accn#	หน้า Page		
				ใบ/ Leaf	ดอก/ Flwr	ผล/ Fruit
1	Baen Mai	แบนใหม่	413			129
2	Bangkok	บางกอก	177	127	128	
3	Chai Mafai	ชายมะไฟ	125	83	84	85
4	Chai Mangkhut	ชายมังกุด	149	86	87	88
5	Chani	ชะนี	91	79	80	81
6	Chani Khua Tit	ชะนีข้าวติด	114	82		
7	Chao Chom Yai	เจ้าจอมใหญ่	258			72
8	Chat Si Thong	ฉัตรสีทอง	128	73	74	
9	Chok Loi	จอกลอย	108	69	70	71
10	Chomphu Phan	ชมพูปาน	153	75	76	77
11	Chomphu Si	ชมพูศรี	185	78		
12	Chorake Yai	จระเข้ใหญ่	271			68
13	Dao Krajai	ดาวกระจาย	184	89		
14	E-Lip	อีลิป	157	192		
15	E-Nak	อีหนัก	340	193	194	195
16	E-ngon	อิงอน	151	188	189	
17	E-Thui	อีทุย	341	190	191	
18	Faet Khu Rak	แฝดคู่รัก	272			138
19	Foi Thong	ฝอยทอง	102	136	137	
20	Ha Luk Mai Thueng Phua	หาลูกไม่ถึงฝัว	344	185	186	
21	I-Mai	ไอใหม่	166	198	199	200
22	I-Men	ไอเม่น	140	196	197	
23	Kampan Bang Si Thong	กำปันบางสีทอง	130	59	60	
24	Kampan Daeng Kampan Dam	กำปันแดงกำปันดำ	136	56		
25	Kampan Doem/ Kampan Bang	กำปันเดิม/กำปันบาง	169	53	54	55
26	Kampan Nuea Lueang	กำปันเนื้อเหลือง	116	58		
27	Kampan Ta Pheng	กำปันตาเฟ่ง	122	57		
28	Kan San	ก้านสั้น	144	49		

#	Vernacular name	ชื่อพันธุ์ท้องถิ่น	เลขที่ ตย. Accn#	หน้า Page		
				ใบ/ Leaf	ดอก/ Flwr	ผล/ Fruit
29	Kan Yao	ก้านยาว	339	41	42	43
30	Kan Yao Si Nak	ก้านยาวสีนาก	187	47	48	
31	Kan Yao Wat Sak	ก้านยาววัดสัก	156	44		
32	Kan Yao Wat Sak Lueang Prasoet	ก้านยาววัดสักเหลื่อง ประเสริฐ	155	45	46	
33	Karaket	การะเกด	168	50	51	52
34	Kathoei Nuea Daeng	กะเทยเนื้อแดง	174	40		
35	Kathoei Nuea Khao	กะเทยเนื้อขาว	129	38		39
36	Kha Sai	ขาทราย	420			61
37	Khaen On	แขนอ่อน	277			66
38	Khiaw Mai	เขียวใหม่	414			65
39	Khiaw Yai	เขียวใหญ่	273			64
40	Khun Thong	ขุนทอง	142	62	63	
41	Kob Dam	กบดำ	92	6	7	
42	Kop Chai Nam	กบชายน้ํา	150	5		
43	Kop Champa	กบจำปา	176	1	2	
44	Kop Chaokhun	กบเจ้าคุณ	146	3	4	
45	Kop Lamchiak	กบลำเจียก	159	24		
46	Kop Lang Wihan	กบล้างวิหาร	183	32	33	
47	Kop Mae Thao	กบแม่เฒ่า	181	20	21	
48	Kop Mangkorn	กบมังกร	167	17	18	19
49	Kop Na San	กบหน้าศาล	138	30	31	
50	Kop Ratsami	กบรัศมี	113	22	23	
51	Kop Si Nak	กบสีนาก	178	26	27	
52	Kop Su Wan	กบสุวรรณ	103	28		29
53	Kop Ta Kham	กบตาขำ	173	8	9	10
54	Kop Ta Thuam	กบตาท่อม	147	11	12	
55	Kop Thong Kham	กบทองคำ	175	13	14	
56	Kop Thong Pheng	กบทองเพ็ง	139	15	16	
57	Kop Wat Kluai	กบวัดกล้วย	117	25		
58	Kradum Thong	กระดุมทอง	100	34	35	

#	Vernacular name	ชื่อพันธุ์ท้องถิ่น	เลขที่ ตย. Accn#	หน้า Page		
				ใบ/ Leaf	ดอก/ Flwr	ผล/ Fruit
59	Krapuk Thong Di	กระปุกทองดี	95	36	37	
60	Long Lap Lae	หลงลับแล	99	183	184	
61	Luang Thong	หลวงทอง	172	166		
62	Lueang Thong	เหลื่องทอง	104	187		
63	Mae Mon	แม่มนต์	276			160
64	Malet Ari	เมล็ดอารีย์	105	159		
65	Malet Khotchasan	เมล็ดคชสาร	134	148		
66	Malet Lip	เมล็ดลิป	135	156		
67	Malet Lup Lae	เมล็ดลับแล	126	154	155	
68	Malet Phian	เมล็ดเฟียน	109	149	150	151
69	Malet Phong Phan	เมล็ดพงษ์พันธุ์	97	152	153	
70	Malet Som	เมล็ดสม	118	157	158	
71	Manao	มะนาว	124	145		
72	Manao Roi Pi	มะนาว 100 ปี	411			144
73	Met Nai E-Maphrao	เม็ดในอีมะพร้าว	418			147
74	Met Nai Yai Prang	เม็ดในยายปราง	106	146		
75	Mon Khang	หมอนข้าง	160	179	180	
76	Mon Thong	หมอนทอง	165	181	182	
77	Mot Deang	มดแดง	262			143
78	Nam Phueng	น้ำผึ้ง	263			122
79	Ngam-ngon	งามงอน	287			67
80	Nok Khum	นกคุ้ม	282			117
81	Nok Yip	นกหยิบ	158	118	119	
82	Nom Sawan	นมสวรรค์	94	120	121	
83	Nuea Lueang	เนื้อเหลื่อง	137	124	125	126
84	Nuea Thong	เนื้อทอง	289			123
85	Pat Sip Pi Luk Deang	แปดสิบปีลูกแดง	415			133
86	Pat Sip Pi Luk Khiaw	แปดสิบปีลูกเขียว	416			132
87	Phai Thong	ไผ่ทอง	274			135
88	Phet Laem	เพชรแหลม	261			142
89	Phio Phong	ฟิวฟ่อง	278			134

#	Vernacular name	ชื่อพันธุ์ท้องถิ่น	เลขที่ ตย. Accn#	หน้า Page		
				ใบ/ Leaf	ดอก/ Flwr	ผล/ Fruit
90	Phuang Mani	พวงมณี	152	139	140	141
91	Pin Thong	ปิ่นทอง	112	130	131	
92	Sa-ke	สาเก	179	168		
93	Sa-li-ka	สาธิกา	345	169	170	
94	San That	สันทัด	281			167
95	Sanaeha	เสนหา	280			178
96	Sao Chom	สาวชม	419			171
97	Sao Chom Fak Thong	สาวชมผักทอง	96	172	173	
98	Sao Chom Het	สาวชมเห็ด	161	174	175	
99	Si Thong	สีทอง	154	176	177	
100	Ta Klom	ตากลม	265			99
101	Ta-khe	ตะเข้	412			95
102	Taphap Nam	ตะพาบน้ำ	148	96	97	98
103	Thapthim	ทับทิม	145	112		
104	Thong Kon	ทองก้อน	98	100		
105	Thong Mai	ทองไหม	111	111		
106	Thong Nopphakhun	ทองนพคุณ	110	103		
107	Thong Suk	ทองสุก	121	108		
108	Thong Yip	ทองหยิบ	123	109	110	
109	Thong Yoi Chat	ทองย้อยฉัตร	127	104	105	
110	Thong Yoi Doem	ทองย้อยเดิม	132	106	107	
111	Thongkam	ทองคำ	346	101	102	
112	Thorani Wai	ธรณีไหว	119	116		
113	Thun Thawai	ทุลถวาย	170	114	115	
114	To Sam Sao	ตอสามเสา	107	94		
115	Ton Klang	ต้นกลาง	410			90
116	Ton Yai	ต้นใหญ่	101	91	92	93
117	Tu Rian Met	ทุเรียนเม็ด	336			113
118	Yammawat	ย่ามะหวาด	93	161		
119	Yammawat	ย่ามะหวาด	409			162
120	Yindi	ยินดี	62	163	164	165

ภาคผนวก 2

Words *around the* Spine

Revised Version

อภิธานศัพท์ ชาวสวนทุเรียนฉบับปรับปรุง

การอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุกรรมทุเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวสวนทุเรียนในประเทศไทย
เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ตามแนวทางของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี:

กรณีศึกษา จ. นนทบุรี จันทบุรี และชุมพร

Conservation of Durian Genetic Resources and Local Wisdoms of Durian Gardeners
in Thailand for Sustainable Utilizations based on Guideline of
Plant Genetic Conservation Project under the Royal Initiatives of
Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn:
Study Case in Nonthaburi, Chanthaburi and Chumphon
Department of Plant Science, Faculty of Science, Mahidol University, Thailand

อภิธานศัพท์ชาวสวนทุเรียนฉบับปรับปรุง
Words around the Spines
Revised Version

ภาคผนวก 2

การอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุกรรมทุเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวสวนทุเรียนในประเทศไทย
เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ตามแนวทางของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี:
กรณีศึกษา จ. นนทบุรี จันทบุรี และชุมพร
ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Appedix 2

Conservation of Durian Genetic Resources and Local Wisdoms of Durian Gardeners in
Thailand for Sustainable Utilizations based on Guideline of
Plant Genetic Conservation Project under the Royal Initiatives of
Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn:
Study Case in Nonthaburi, Chanthaburi and Chumphon
Department of Plant Science, Faculty of Science, Mahidol University, Thailand

อภิธานศัพท์ชาวสวนทุเรียนฉบับปรับปรุง

โครงการวิจัย	การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรพันธุ์กรรมและสิ่งแวดล้อมของชาวสวนทุเรียนในประเทศไทยเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา จ. นนทบุรี จันทบุรี และชุมพร	
แผนงานวิจัย	การอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุ์กรรมทุเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวสวนทุเรียนในประเทศไทยเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ตามแนวทางของโครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี: กรณีศึกษา จ. นนทบุรี จันทบุรี และชุมพร	
บรรณาธิการ	ศศิวิมล แสวงผล วิษุวัต สงนวล อุษณีย์ พิชกรรม และปวีณา ไตรเพิ่ม ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เลขที่ 272 ถนนพระรามที่ 6 เขตราชเทวี กทม. 10400	
จัดพิมพ์โดย	สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ	
พิมพ์ครั้งที่ 1	29 ธันวาคม พ.ศ. 2557	
Editors	Sasivimon Swangpol, Witsuwat Songnuan, Aussanee Pichakum and Paweena Traiperm Department of Plant Science, Faculty of Science, Mahidol University	
Printed by	National Research Council of Thailand 29 December 2014	
ภาพถ่ายโดย	วิษุวัต สงนวล ศศิวิมล แสวงผล ธีรณรงค์ สกุลศรี	ชไมพร พรหมจรรย์ วันวิสาข์ หิรัญวงศ์ พิรดา สุมานนท์ อดิสรณ์ ฉิมน้อย เยาวินิตติ ดิถีเพ็ง วิมลศรี รุจิระกิตติวงกุล เทิดพงศ์ สุทธิอาภาพงศ์ สมบุรณ์ แฝ้วสกุล สมประสงค์ เปลี่ยนเป้า จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์ สุนิพล พรกัณ สุนน นาคสุข ไสว ทศนียะเวช อดิสรณ์ ฉิมน้อย อภิรักษ์ น้ำทับทิม อุดม ศรีประไพ Smile FARM Group ชาวสวนทุเรียน จ. นนทบุรี ชาวสวนทุเรียน จ. ชุมพร กมลมนัส วัฒนา
ผู้ประสานงาน	ชมรมอนุรักษ์ทุเรียนนนท์ องค์การบริหารส่วนตำบลบางสีทอง องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี	
ผู้ให้ข้อมูล	จรูญ ทับเล็ก เฉลิม พึ่งสาระ เฉลียว เล็กประพันธ์ เข้า คำลับ ทรวง เกตุกราย เทพรส แก้วศรีเจริญ เทิดพงษ์ ทศนียะเวช ประมวล ฉ่ำเอี่ยม ลมัย คุ่มวัน ลำจวน แจ่มแจ่ม มนตรี แยมทรัพย์ เอนก ใจอารีย์	
ผู้ช่วยวิจัย	เอมอร รุ่งแจ้งสุวรรณ อุมาพร ศิริวัฒนกุล	

คำนำในการพิมพ์ “อภิธานศัพท์ชาวสวนทุเรียนแห่งนนทบุรี”

ทุเรียนเป็นพืชพื้นเมืองของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กระจายพันธุ์ตั้งแต่เกาะบอร์เนียว เกาะสุมาตรา และคาบสมุทรมลายูทางภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งมีหลักฐานจากบันทึกที่ตีพิมพ์เมื่อปี พ.ศ. 2336 ของราชทูตชาวฝรั่งเศส ไซมอน เดอ ลา ลูแบร์ (Simon de la Loubère) บอกเล่าว่ามีการปลูก “ตูเรียน” (tourion) แพร่หลายในเมืองไทยมาตั้งแต่สมัยอยุธยา และเชื่อกันว่าหนึ่งในแหล่งปลูกทุเรียนสำคัญ คือพื้นที่กรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรีซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีอายุมากกว่า 400 ปี เป็นสวนผลไม้ตลอดริมแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่ “บางกอก” ไปจนถึงบ้านตลาดขวัญ (Talacoun)

ชาวสวนผลไม้ของจังหวัดนนทบุรี สังสมและสืบทอดภูมิปัญญาการจัดการสวนมาจากบรรพบุรุษและถือครองมรดกทรัพยากรพันธุกรรมพันธุ์ไม้ผลที่ประเมินค่าไม่ได้ไว้ในชนิดสวนที่นับวันจะถูกกลืนจากชุมชนเมือง สิ่งแวดล้อมแบบใหม่ได้ชักนำคนรุ่นลูกหลานให้ห่างไกลจากวิถีชีวิตชาวสวน ซ้ำยังต้องเผชิญกับการสูญเสียอย่างใหญ่หลวงเมื่อเกิดมหาอุทกภัยเมื่อปลายปี พ.ศ. 2554 ที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม ยังมีชาวสวนผลไม้ซึ่งเป็นคนดั้งเดิมของจังหวัดนนทบุรีอีกหลายท่าน ที่ตั้งปณิธานในการพลิกฟื้นสวนผลไม้ สืบทอดภูมิปัญญาชาวสวน และอนุรักษ์พืชท้องถิ่นไว้บนผืนดินอันอุดมของท้องถิ่น

คณะผู้วิจัยจากภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2554 ในโครงการ “การประเมินและอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุกรรมทุเรียน (*Durio zibethinus* L.) ในจังหวัดนนทบุรี” ภายใต้แผนงานวิจัย “การอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุกรรมทุเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวสวนทุเรียนในประเทศไทย ตามแนวทางของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี : กรณีสืบศึกษา จังหวัดนนทบุรี” ได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลพันธุ์ทุเรียนในจังหวัดนนทบุรีเมื่อไม่นานก่อนเกิดอุทกภัย แต่ระหว่างการสัมภาษณ์ชาวสวนหลายท่าน ได้เกิดสะดุดใจกับศัพท์ชาวสวนที่แม้จะใช้ชีวิตอยู่ห่างจากใจกลางเมืองหลวงไปไม่ถึง 30 กิโลเมตร แต่มีคำจำเพาะมากมายที่ใช้สื่อสารเจาะจงในแวดวงการทำสวน แต่ละคำเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต มุมมอง พืชและสัตว์ในท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมที่มี “รากเหง้า” อันแข็งแกร่ง ด้วยความร่วมมืออย่างดียิ่งจากหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่น และชาวสวนในจังหวัดนนทบุรีหลายท่านที่กรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ คณะผู้วิจัยจึงได้ใช้ระยะเวลาอันสั้นที่เหลืออยู่ของโครงการฯ ในการรวบรวมคำและความหมาย จัดทำเป็น “อภิธานศัพท์ชาวสวนทุเรียนแห่งนนทบุรี” เล่มนี้ขึ้น โดยหวังว่าจะเป็นจุดเริ่มต้นในการกระตุ้นให้ชาวสวน ลูกหลานและเยาวชนของนนทบุรี รวมทั้งผู้สนใจ ได้ช่วยกันให้ความคิดเห็น ตรวจสอบ แก้ไขเพิ่มเติม เพื่อให้ภูมิปัญญาภาษาชาวสวนที่มีเอกลักษณ์พิเศษนี้ ได้ดำรงคงอยู่และวิวัฒน์พัฒนา พร้อมกับการฟื้นฟูสวนทุเรียนให้กลับมามีชีวิตชีวาเทียบเทียมกับในอดีต และรุ่งโรจน์อย่างยั่งยืนสืบไป

คณะผู้วิจัย

พฤษภาคม 2555

หมายเหตุ อักษรย่อ ก. = คำกริยา; น. = คำนาม; ว. = คำวิเศษณ์

คำนำในการพิมพ์ “อภินิหารศัพท์ชาวสวนทุเรียนฉบับปรับปรุง”

คณะผู้วิจัยจากภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2556 ต่อเนื่องจากแผนการวิจัยที่ได้สำรวจพันธุ์ทุเรียนและภูมิปัญญาชาวสวนทุเรียนแห่งนนทบุรีในปีงบประมาณ 2554 โดยในแผนงานวิจัย “การอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุกรรมทุเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวสวนทุเรียนในประเทศไทยเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ตามแนวทางของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” นี้ ได้ขยายพื้นที่การสำรวจครอบคลุม 3 จังหวัด คือ นนทบุรี จันทบุรี และชุมพร ซึ่งเป็นแหล่งปลูกทุเรียนที่สำคัญที่สุดของประเทศไทย ผลจากการพูดคุยกับชาวสวนใน 3 จังหวัด พบว่าด้วยความแตกต่างของพันธุ์ทุเรียนในท้องถิ่น รวมทั้งสภาพแวดล้อม ทำให้วิธีการปลูกทุเรียนและวัฒนธรรมการดูแลรักษาสวนใน 3 จังหวัดมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ชาวสวนในจังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีสวนอยู่ในที่ลุ่มริมแม่น้ำ จำเป็นต้องมีวิธีการจัดการน้ำและปลูกทุเรียนบนดินตะกอนอ่อนนุ่มอย่างถูกวิธี พื้นที่สวนที่มีจำกัดและพันธุ์ทุเรียนคุณภาพดีหลากหลาย ทำให้ชาวสวนนนทบุรีพิถีพิถันกับการดูแลต้นทุเรียนทุกต้นอย่างเฉพาะเจาะจง เก็บทุเรียนทุกผลด้วยความระมัดระวัง ซึ่งแตกต่างจากชาวสวนจังหวัดจันทบุรีซึ่งปลูกทุเรียนเพื่อการค้าบนที่ราบดินร่วนปนทราย เก็บเกี่ยวผลคราวละจำนวนมาก และมีกำหนดการดูแลต้นทุเรียนที่แน่ชัดในรอบปี และแตกต่างจากชาวสวนจังหวัดชุมพร ซึ่งมีทั้งพื้นที่ปลูกพันธุ์การค้าและพื้นที่ในจังหวัดจันทบุรี และที่ปล่อยต้นทุเรียนที่ขึ้นตามธรรมชาติไว้แบบ “สวนสมรม” มีพรรณไม้ผล และสมุนไพรนานาชนิดขึ้นปะปนกัน ต้นทุเรียนสูงใหญ่เกินกว่าที่จะเก็บเกี่ยว แต่จะรอให้ผลร่วงหล่นลงมาเอง ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบทั้ง 3 จังหวัดนี้ ชาวสวนทุเรียนจึงมีคำเรียกเครื่องมือเครื่องใช้ หรือรายละเอียดของลักษณะประจำพันธุ์มากมายกว่าชาวสวนในจังหวัดอื่นอย่างเห็นได้ชัด แต่ชาวชุมพรและผู้คนในภาคใต้จะมีชื่อเรียกทุเรียนชนิดป่าในภาษาถิ่นด้วย คณะผู้วิจัยเชื่อว่าหากได้มีการสำรวจและสัมภาษณ์ชาวสวนทุเรียนในจังหวัดอื่นๆ ก็น่าจะรับรู้และเข้าใจวิถีชีวิตที่แตกต่างกันในสวนทุเรียนแต่ละท้องถิ่นได้ดียิ่งขึ้น

ในหนังสือ “อภินิหารศัพท์ชาวสวนทุเรียนฉบับปรับปรุง” เล่มนี้ คณะผู้วิจัยได้รวบรวมคำศัพท์จากชาวสวนทุเรียนเพิ่มเติมจากเล่มที่แล้วอีกราว 50 คำ รวมประมาณ 260 คำ โดยได้รับความรู้เพิ่มเติมที่น่าสนใจจากชาวสวนอาวุโส และชาวสวนรุ่นใหม่หลายท่านที่สืบทอดภูมิปัญญาของรุ่นพ่อแม่สืบเนื่องมา นับว่าเป็นการเปิดมุมมองของพวกเราให้กว้างไกลออกไป และหวังว่าลูกหลานชาวสวน รวมทั้งคนไทย จะร่วมกันภาคภูมิใจในองค์ความรู้ที่ซ่อนอยู่ในคำศัพท์ที่มีเอกลักษณ์ของชาวสวนทุเรียนสืบไป

คณะผู้วิจัย
ธันวาคม 2557

อภิธานศัพท์ชาวสวนทุเรียนฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2557

ที่	คำไทย		ความหมาย	Reference 1	Reference 2
1	กตใบ	ก.	ใช้สารควบคุมการเจริญเติบโต เพื่อลดการแตกใบอ่อน แต่ให้ตาเจริญเป็นดอกแทน	Smile FARM Group	
2	ก้นกอด	ว.	ส่วนปลายที่คอดเข้า ปลายมน เนื่องจากภายในผลไม่มีเนื้อผลที่ส่วนปลายพู เช่น ทุเรียนพันธุ์ก้านยาว มีหัวโต ก้นกอด. ตูดแป้วกว่า	นางลำจวน แจ่มแจ้ง	ราชบัณฑิตยสถาน (ม.ป.ป.)
3	ก้นหอย	ว.	ส่วนปลายที่มีลักษณะแหลม เช่น ปลายผลทุเรียนพันธุ์หมอนทอง เรียกว่า ตูดเป็นก้นหอย หรือ เป็นจระงอย หรือ ตูดปิ่น	นางไสว ทศนียะเวช	นางสมประสงค์ เปลี่ยนเป้า
4	กบ	น.	ชื่อเรียกกลุ่มพันธุ์ทุเรียน ที่มีลักษณะคล้ายกบ คือมักมีเปลือกสีเขียวเข้ม ผลมักมีพูนด้านเดียว อีกด้านแบน ปลายผลมนหรือบวมคล้ายกัน กบ	นายอดิสรณ์ นิมน้อย	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์
5	กระดุม	น.	ชื่อเรียกกลุ่มพันธุ์ทุเรียนที่มีผลกลม ร่องพูลึก นามเล็ก สั้น ถี หรือ ตาดอกระยะที่มีอายุราว 20-25 วัน ห่างจากระยะต้นหนุราว 10 วัน และจะเจริญเป็นระยะหัวกั่วไถ ลูกกระดุม ก็เรียก.	นางสมบุรณ์ แผ้วสกุล	นายอดิสรณ์ นิมน้อย
6	กระดุก (กลางใบ)	น.	เส้นกลางใบด้านล่างใบซึ่งนูนเห็นได้ชัด เช่น ใบทุเรียนพันธุ์ชะนีมีกระดุกออกสีดำ	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	
7	กระโดง	น.	กิ่งไม้ที่แตกออกตรงตั้งขึ้นไปจากกิ่งใหญ่ เรียก กิ่งกระโดง; ลำน้ำขนาดเล็กที่เชื่อมกับลำน้ำขนาดใหญ่ เพื่อชักน้ำเข้าสวน เรียก ลำกระโดง หรือลำประโดง	นายเข้า คำลับ; คุณอภิรักษ์ น้ำทับทิม	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)
8	กระเปาะ	น.	ดู โคก.	นายเข้า คำลับ	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)
9	กระโปก	น.	ส่วนหนึ่งของวัยวะสืบพันธุ์ภายนอกของชายหรือสัตว์เพศผู้. ชาวสวนใช้เรียกส่วนที่โป่งนูนบนหัวของผลทุเรียนที่แก่จัดพร้อมตัด ในทุเรียนพันธุ์ก้านยาวมีกระโปกอยู่สูงจากหัวประมาณ 1 องคุลี	นายจรรยา ทับเล็ก	
10	กระโปรง	น.	ใบตองแห้ง ตัดกว้างราว 15 ซม. 2 ชิ้น ประกบด้านใต้ใบเข้าหากัน หุ้มเหนือผลกระทอน เอาไม้กลัดกลัดทำเป็นกรวย แล้วเอาตอกมัดปลายเพื่อห่อผลกระทอนป้องกันกระรอกแทะทำลาย และป้องกันแดด-ฝน	นางสมบุรณ์ แผ้วสกุล	
11	กะเทย	น.	ชื่อเรียกกลุ่มพันธุ์ทุเรียนที่มักมีเมล็ดลีบ มีหลายพันธุ์ เช่น กะเทยเนื้อขาว กะเทยเนื้อเหลือง	นายอภิรักษ์ น้ำทับทิม	
12	กะเทย	ว.	ลักษณะเนื้อผลที่ค่อนข้างแข็ง เมล็ดลีบ เพาะไม่ขึ้น เช่น ทุเรียนพันธุ์นี้มักให้ผลกะเทย	นายอภิรักษ์ น้ำทับทิม	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)
13	กาน	ก.	ตัดเพื่อให้แตกใหม่ เช่น กานต้นมะขาม, ตัดเพื่อให้ลำต้นเปลา เช่น กานต้นสน; คว้นเปลือกและกระพัต้นไม้เพื่อให้ยืนต้นตาย เช่น กานต้นสัก, คว้นเปลือกและกระพัต้นไม้เพื่อให้มีลูก เช่น กานต้นมะพร้าว.	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)	
14	ก้านยาว	น.	ชื่อเรียกกลุ่มพันธุ์ทุเรียน ที่มีหัว (ก้านผล) ยาวกว่าทุเรียนกลุ่มพันธุ์อื่น คือยาวประมาณ 0.5-1 เท่าของความยาวผล	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	
15	การะเกด	น.	<i>Pandanus tectorius</i> Blume ไม้พุ่มเทศอยู่ในสกุลและวงศ์เตย ใบแคบยาว ดอกสีเหลือง มีกลิ่นหอม ใช้เรียกชื่อพันธุ์ทุเรียนซึ่งเนื้อผลมีสีการะเกดคือสีเหลืองอ่อนคล้ายสีดอกการะเกด (ภาพหน้าถัดไป)	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)
16	กำป็น	น.	ชื่อเรียกกลุ่มพันธุ์ทุเรียน ที่มีเปลือกสีสนิมคล้ายสีกำป็น หรือหีบเหล็ก	นายอดิสรณ์ นิมน้อย	
17	กระโดง	น.	กิ่งไม้ที่แตกออกตรงตั้งขึ้นไปจากกิ่งใหญ่ เรียก กิ่งกระโดง (water sprout); ลำน้ำขนาดเล็กที่เชื่อมกับลำน้ำขนาดใหญ่ เพื่อชักน้ำเข้าสวน เรียก ลำกระโดง หรือลำประโดง		
18	กิ่งกระโดง	น.	ดูกระโดง.	นายอภิรักษ์ น้ำทับทิม	
19	กิ่งตาย	น.	กิ่งที่แห้งเหี่ยวและตาย มักเกิดเนื่องจากติดผลบนกิ่งนั้น ๆ มากเกินไป	นายจรรยา ทับเล็ก	
20	กิ่งน้ำค้าง	น.	กิ่งเล็ก ๆ ที่งอกออกมาจากบริเวณกลางๆ ของกิ่งหลัก เป็นกิ่งที่ต้องตัดออก เพราะจะไม่ให้ผลผลิต	นายอดิสรณ์ นิมน้อย	
21	เกสร หนาม	น.	ปลายหนาม เช่น ผลทุเรียนพันธุ์กบตาขามีเกสรหนามแหลมคมกว่ากลุ่มพันธุ์กระดุม.	นายเข้า คำลับ	

ที่	คำไทย		ความหมาย	Reference 1	Reference 2
22	แกน	ว.	แข็ง ใช้เรียกผลทุเรียนที่มีเนื้อแข็งเป็นไต อาจมีรสขมด้วย. ทุเรียนเป็นแกนเกิดจากการที่ต้นทุเรียนผ่านช่วงแล้ง ขาดน้ำ ภายนอกผลมีอาการ <i>เต่าเผา</i> .	จ.ส.อ. สมพงษ์ สุกดิษฐ์	
23	แกน (ผล)	น.	ส่วนกลางของผล มีลักษณะเป็นแท่งแข็ง	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)	
24	กะหมวก	ก.	ภายหลังจากดอกบานเรียบริยอกลิบดอก เกสรตัวผู้ และกลีบเลี้ยง (<i>หม้อตาล</i>) จะร่วงลงดินเหลือเพียงเกสรตัวเมียเจริญเป็นผลต่อไป แต่บางดอกอาจมีหม้อตาลค้างอยู่ หากปล่อยให้ร่วงรัดลูกทุเรียน และเป็นที่หลบซ่อนของเพลี้ยไฟและหนอน ดังนั้นควรกะหมวกหรือหม้อตาลออกหลังจากดอกบาน ซึ่งถ้ายังไม่แห้งสามารถเขย่าให้ร่วงได้ แต่ถ้าปล่อยให้แห้งต้องใช้มือกะออก	Smile FARM Group	
25	โกรก	ก.	ค่อย ๆ ปล่อยลงมา เช่น เมื่อตัดผลทุเรียน ชัดปมเชือกที่ขั้ว แล้วโกรกลงมาจากต้น	นายเข้า คำลับ	
26	ชนิด	น.	มาตรวัดพื้นที่สวน มีขนาดไม่แน่นอนตั้งแต่ไม่น้อยกว่า 1 ไร่ถึงเป็นสิบไร่ ขุดเป็นร่องสวนแล้ว และมีขวางล้อม ใช้เรียกร่องสวนที่ปลูกพืชชนิดหนึ่งๆ หรือเป็นของเจ้าของคนเดียว เมื่อแบ่งพื้นที่ออกให้ทายาท ก็จะแบ่งด้วยขวาง หรือด้วยร่องสวน	จ.ส.อ. สมพงษ์ สุกดิษฐ์	
27	ขนาด	น.	อุปกรณ์ตักน้ำ มีด้าม คล้ายช้อน แม่แบบ มี 2 ชนิดคือ <i>ขนาดรดน้ำ</i> และ <i>ขนาดลอก</i>	นางสมน นาคสุข	
28	ขนาดจิบ	น.	อุปกรณ์ตักน้ำ ดู <i>ขนาดรดน้ำ</i>	คุณมนตรี แยมทรัพย์	
29	ขนาดตัก	น.	อุปกรณ์ตักน้ำ ดู <i>ขนาดรดน้ำ</i>	คุณมนตรี แยมทรัพย์	
30	ขนาดรดน้ำ	น.	อุปกรณ์ตักน้ำ มีด้าม คล้ายช้อน แม่แบบ มีก้นลึกกว่า <i>ขนาดลอก</i> แต่ตื้นกว่า <i>แครง</i> ขนาดจิบ หรือขนาดตัก ก็เรียก.	นางสมน นาคสุข	
31	ขนาดลอก	น.	อุปกรณ์ตักน้ำ มีด้าม คล้ายช้อน แม่แบบ ก้นตื้นกว่า <i>ขนาดรดน้ำ</i> ใช้สำหรับตักเลนเพื่อขุดลอกร่องสวน	นางสมน นาคสุข	
32	ขวาง ตะวัน	ว.	แนวเหนือ-ใต้ เช่น ควรทำร่องสวนในแนวขวางตะวัน เพื่อให้ทุกร่องได้รับแสงแดดเท่า ๆ กัน ต้นไม้ในแต่ละร่องไม่บังเงากัน	จ.ส.อ. สมพงษ์ สุกดิษฐ์	
33	ขั้ว	น.	ก้านผล เช่น ผลทุเรียนที่แก่จัดพร้อมตัดได้ มักมี <i>ขั้วดำ</i>	จ.ส.อ. สมพงษ์ สุกดิษฐ์	
34	ขั้วดำ	น.	ก้านผลที่มีสีน้ำตาลคล้ำขึ้น ซึ่งเป็นลักษณะของก้านผลทุเรียนที่แก่จัดพร้อมตัดได้	จ.ส.อ. สมพงษ์ สุกดิษฐ์	
35	ขั้วโต	น.	ก้านผลที่ขึ้นตรงขึ้นไปจากแกนผล แบบพันธุ์ก้านยาว หรือกระดุม ต่างจากที่พบในทุเรียนกลุ่มพันธุ์กบแก้ว ซึ่งมี <i>ขั้วเบี้ยว</i> .	นายอดิสรณ์ ฉิมน้อย	นายสมประสงค์ เปลียนเป่า
36	ขั้วเบี้ยว	น.	ก้านผลที่เอียงหรืออาจถึงตั้งฉากจากแกนผล เป็นลักษณะเด่นที่พบในทุเรียนกลุ่มพันธุ์กบแก้ว เช่น กบสาวน้อย ทำให้เห็นรูปทรงผลเป็น <i>เป็ด</i> .	นายสมประสงค์ เปลียนเป่า	
37	ขั้วระเบิด	น.	ขั้วผลที่แตกเนื่องจากได้รับน้ำมากเกินไป หรือฝนตกหนัก	นายพนมาศ อยู่สุข	
38	ขั้วหนาม	น.	ฐานหนาม. เช่น กลุ่มพันธุ์กบแก้วมีขั้วหนามใหญ่.	จ.ส.อ. สมพงษ์ สุกดิษฐ์	
39	ขาซึม	ว.	ร่องน้ำที่เป็นขาซึม คือเป็นทางตัน เมื่อปล่อยน้ำเข้ามาในร่องจะทำให้เกิด <i>น้ำเครว</i>		
40	ขี้กลาก	น.	ลักษณะผิวเป็นขุยคล้ายผิวคนที่ เป็นโรคผิวหนัง เช่น <i>ขั้วทุเรียนพันธุ์ก้านยาว</i> ที่แก่พร้อมตัด ดูเรียวยาว <i>ปลิงลงมา</i> ไม่เป็นปม มี <i>สีหมอก</i> จับ และมีรอยคล้าย <i>ขี้กลาก</i> เป็นเงาๆ	จ.ส.อ. สมพงษ์ สุกดิษฐ์	
41	ขี้อ่อง	น.	ดินเลนในท้องร่อง เป็นปุ๋ยอย่างดีสำหรับต้นทุเรียน เช่น ตัก <i>ขี้อ่อง</i> สอง <i>แครง</i> ราวโคนต้นทุเรียน. ขี้เลน, ขี้ลอก ก็เรียก.	นางสมบุญณ์ แผ้วสกูล	
42	ขี้ลอก	น.	ดู <i>ขี้อ่อง</i> .	นางเทพพรส แก้วศรีเจริญ	

ที่	คำไทย		ความหมาย	Reference 1	Reference 2
43	ขี้เลน	น.	ดู <i>ขี้ร่อง</i> .	นางเทพรส แก้วศรีเจริญ	
44	ขึ้นแพร	ก.	การเกิดไข (wax) สีขาวบางๆ บนผลทุเรียนบางพันธุ์ โดยเฉพาะตามร่องหนาม เมื่อผลเจริญเต็มที่พร้อมตัดได้ เรียกว่าขึ้น <i>นวล</i> หรือขึ้นแพร.	นายจรูญ ทับเล็ก	
45	ขุดสั๊ก	ก.	ขุดดินเป็นร่องรอบโคนต้นทุเรียน ห่างจากโคนต้นประมาณ 1.5 เมตร ป้องกันรากทองหลางแผ่เข้ามารบกวน		
46	แข่ง	น.	ภาชนะสาน มีรูปและขนาดต่างๆ ชาวสวนใช้รวบรวมผลไม้ที่เก็บไปที่บ้านและไปจำหน่าย	นายเข้า คำลับ	
47	เข้มกลัด	น.	ดู <i>ทางแย้</i> .	จ.ส.อ. สมพงษ์ สุกุลดิษฐ์	
48	เขี้ยววู	น.	<i>หนามขนาดเล็กที่แซมอยู่ระหว่างหนามขนาดใหญ่ มักพบบนผลทุเรียนพันธุ์หมอนทอง</i>	ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี http://www.doa.go.th/hrc/chantaburi/index.php?option=com_content&view=article&id=54&Itemid=65	
49	แขนง	น.	ยอด หรือกิ่ง เช่น การเลาแขนงหมดต้นทุเรียนครั้งที่ต้นทุเรียนลัดใบอ่อนจะทำให้ต้นโปร่ง ทุเรียนพร้อมลัดแขนงใหม่ทุกเมื่อที่ต้นลัดใบใหม่ ขณะที่เราแต่งแขนงเฉพาะจุดที่แน่นที่บอออก เมื่อต้นทุเรียนลัดใบใหม่แขนงใหม่จะขึ้นน้อยมากหรือแทบไม่ขึ้นเลย ประโยชน์อีกอย่างหนึ่งคือโรคใบติดระบาดในทรงพุ่มยากขึ้นเพราะแขนงเก่าใบแก่ เชื้อเข้าทำลายยากกว่าแขนงใบอ่อน	Smile FARM Group	
50	ไขปลาส	น.	ตาดอกที่เพิ่งโผล่ออกมา มีลักษณะเป็นตุ่มขนาดเล็กกว่าหัวเข็มหมุดบนกิ่งทุเรียน อีกราว 7-10 วันจะเจริญเป็นระยะ <i>เหยียดต้นหนู</i> ชาวสวนใช้เป็นระยะเริ่มต้นในการนับวันที่ดอกจะบาน โดยทั่วไปอยู่ในราว 55 วัน	จ.ส.อ. สมพงษ์ สุกุลดิษฐ์	ฤทัยชนก กิตติวโรตม (2554)
51	คบ	น.	ตุ่มกาบมะพร้าวที่หุ้มรอยบากของกิ่งตอน เก็บความชื้นได้ดี เมื่อรากเจริญออกมาในคบได้แล้ว จึงตัดกิ่งได้คบเพื่อนำกิ่งตอนไปอนุบาล และปลูกต่อไป	นายอดิสรณ์ ฉิมน้อย	
52	คัน	น.	แนวดินที่พูนสูงขึ้นเป็นแนวยาวสำหรับกั้นน้ำ	จ.ส.อ. สมพงษ์ สุกุลดิษฐ์	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)
53	คันสวน	น.	สันดินกั้นเป็นขอบเขตของสวน มักมีความสูงกว่าสันดินระหว่าง <i>ท้องร่อง</i> เพื่อป้องกันน้ำเข้าจากภายนอก	คุณมนตรี แยมทรัพย์	
54	แคมแก่	น.	ด้านข้างของโคกร่องสวน ส่วนบนที่อยู่ห่างน้ำใน <i>ท้องร่อง</i> ใช้ในประโยชน์ เช่น ดายหญ้าที่แคมแก่ให้เตียน.	นางสาว ทศนียะเวช	
55	แคมตลิ่ง	น.	ดู <i>แคมร่อง</i> .	นายจรูญ ทับเล็ก	
56	แคมร่อง	น.	ด้านข้างของโคกร่องสวน. แคมตลิ่ง <i>สวนใน</i> ก็เรียก.	นางสาว ทศนียะเวช	
57	แคมอ่อน	น.	ด้านข้างของโคกร่องสวน ส่วนล่างที่อยู่ติดน้ำใน <i>ท้องร่อง</i>	นางสาว ทศนียะเวช	
58	แครง	น.	อุปกรณ์ตักน้ำ คล้ายกระบวย แต่ใหญ่กว่า มีเส้นผ่านศูนย์กลางปากกระบวยยาวประมาณ 20 ซม. และมีด้ามยาว มีก้านลึกลำสำหรับตักน้ำจากร่องสวนมารดต้นไม้	นางสมน นาคสุข	
59	โคก	น.	ดินที่พูนขึ้นเป็นสันระหว่าง <i>ท้องร่อง</i> ใช้เพาะปลูกพืช โคกปลูกทุเรียนมีความกว้าง 2-4 ม. <i>ร่องสวน</i> ก็เรียก. อาจใช้เรียกดินที่พูนรอบๆ โคนทุเรียนแต่ละต้น ขนาดกว้างยาว ราว 0.5-3 ม. สูง 0.5-1 ม. จากร่องสวน กระจาเปะ ก็เรียก. โดยชาวสวนจะ <i>ยกโคก</i> หรือตั้งกระจาเปะก่อนนำกิ่งพันธุ์ทุเรียนลงปลูก	จ.ส.อ. สมพงษ์ สุกุลดิษฐ์; นายเข้า คำลับ	นางประมวล ฉ่ำเอี่ยม
60	งวง	น.	<i>ขี้</i> (ผล)		
61	งอน	ว.	ส่วนปลายที่ช้อยขึ้น ใช้เรียกลักษณะปลายผลทุเรียนบางพันธุ์ เช่น	นายสุนิพล พรกัณ	

ที่	คำไทย		ความหมาย	Reference 1	Reference 2
			กำปันทาแปดงอนคล้ายหมอนทอง. เป็นจะงอย กี่ว่า.		
62	จัน	ก.	ดู ตี๋.	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	
63	โจ้ง	ว.	โค้ง เช่น ผลทุเรียนพันธุ์กบแม่เผามีหนวยยาว โจ้ง แหลม	นายสุนิพล พรกัน	
64	โจ้ว	ว.	ดู ไฟ.	นางไสว ทศนิยะเวช	
65	จะงอย	น.	ส่วนปลายที่มีลักษณะแหลม เช่น ปลายผลทุเรียนพันธุ์หมอนทอง (ดู ก้นหอย) หรือใช้เรียกส่วนปลายที่มีลักษณะโค้งหรือจุ่มลง เช่น ลักษณะหนามของทุเรียนพันธุ์กบเล็บเหยี่ยว เรียกว่า หนามเป็นจะงอย	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	
66	จัดราก	ก.	การแผ่รากแขนงของต้นกล้าทุเรียนออกไปรอบๆ ไม่ให้ซ้อนกัน ในระหว่างการลงปลูก เพื่อให้รากเจริญออกในแนวรัศมี และเจริญเติบโตได้ดี	นายทรง เกตุกราย	
67	จิงเลน	น.	ดู ติงเลน.	คุณมนตรี แยมทรัพย์	
68	จุก	น.	ส่วนปลายที่ยื่นยาวเป็นติ่ง เห็นได้ชัดในผลทุเรียนพันธุ์ย่ามะหวาด ซึ่งมีฐานผลเป็นจุก	นายสมประสงค์ เปลียนเป่า	
69	จุ่น	ว.	ลักษณะยื่นยาวปลายมนแบบหัวนม เช่น ปลายผลของทุเรียนกลุ่มพันธุ์ทองย้อยมีตูดจุ่น	นายอภิรักษ์ น้ำทับทิม	
70	จำปา	น.	ไม้ต้น <i>Michelia champaca</i> L. วงศ์จำปี-จำปา Magnoliaceae ดอกเดี่ยว มีสีเหลือง กลีบยาวและหอมมาก ฝักบิดงอ เมล็ดในสีแดงเข้ม. ชาวสวนนนทบุรีใช้เรียกไม้สอยม้งคุดทำจากลำไม้ไผ่ โดยผ่าปลายออกเป็น 3 แฉกลึกประมาณ 30 ซม. มัดโคนให้แน่นป้องกันลำไม้ไผ่แตก แล้วเอาผลม้งคุดค้ำปี หรือวัสดุอื่นยัดลงไปให้ถึงโคนรอยแยก แล้วมัดตรึงเหนือรอยแยกให้แน่น บากปลายลำไม้ไผ่ให้มน เพื่อไม่ให้บาดเจ็บผลม้งคุด ในการเก็บม้งคุด จะดันจำปาเข้าไปใต้ผลม้งคุดแล้วบิด ผลม้งคุดจะตกอยู่ในจำปา.	นางมะลิวัลย์ หาญใจไทย	http://www.bansuanporpeang.com/node/27438
71	ชะนิ	น.	ชื่อเรียกกลุ่มพันธุ์ทุเรียน ใบบาง ฐานใบป้อม ปลายใบเรียว ออกดอกมาก แต่ไม่ค่อยติดผล ผลยาว ผลแฉ่ว ใหลผลเล็ก ตรงกลางป่อง ขั้วโต ขั้วโต พูหลบ หนามใหญ่ ห่าง มีหนามรอบปลายผล เมื่อแก่จัดขั้วจะมีสีดำจัด ขึ้นแปรบนผล หนามไหม้ เนื้อสีขมิ้น หวานมัน นิยมใช้เป็นต้นต่อ		
72	ชะแลง	น.	เครื่องมือชนิดหนึ่ง ทำด้วยท่อนเหล็กมีปลายแบน สำหรับจัดสิ่งของหรือขุดดิน เช่น ใช้ชะแลงขุดดิน	นางสมบูรณ์ แผ้วสกุล	
73	ชาเรียน	น.	ชื่อ (ระนอง) เรียกทุเรียนชนิด <i>Durio lowianus</i> Scort. ex King กระจายพันธุ์ทางภาคใต้ของประเทศไทย แหลมมลายู และสุมาตรา. ผลกลม รูปไข่ หรือรูปรี ยาวได้ถึง 25 ซม. หนามเรียว ผลสุกสีเขียวหรือเหลือง. <i>ทุเรียนนก</i> ก็เรียก.	ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทยเพิ่มเติม http://web3.dnp.go.th/botany/ThaiPlantName/Default.aspx	GlobinMed http://www.globinmed.com/index.php?option=com_content&view=article&id=100742:durio-graveolens-becc&catid=8&Itemid=113
74	ชันโรง	น.	(ชัน-นะ-โรง) ชื่อผึ้งขนาดเล็กหลายชนิดในวงศ์ผึ้ง (Apidae) แต่ไม่มีเหล็กใน ไม่ดุร้าย มีขนาดเล็กกว่าผึ้งพันธุ์ประมาณ 2 - 3 เท่า กินน้ำหวานจากดอกไม้เป็นอาหาร	นายอดิสรณ์ ฉิมน้อย	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)
75	ชานใน	น.	ด้านข้างของโคก ใช้ปลูกม้งคุด เมื่อออกผล จะไม่สูงขึ้นจากโคกมาก สอยเก็บผลได้ง่าย. <i>แคมร่ง</i> ก็เรียก.	นางสมบูรณ์ แผ้วสกุล	
76	ชิงเลน	น.	ดู ติงเลน.	นายอดิสรณ์ ฉิมน้อย	
77	เชือก	น.	เชือกทำจากหยวกกล้วย หรือก้านกล้วย ดึงเป็นเส้นเล็กๆ อาจตากแห้ง	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุล	

ที่	คำไทย		ความหมาย	Reference 1	Reference 2
	กล้วย		หรือใช้แทนที่ก็ได้ ใช้ผูกของ เช่น ตอนปลูกต้นกล้วย ใช้ไม้ปักแล้วเอาเชือกกล้วยผูกพวงต้นกับหลัก เมื่อต้นโตขึ้น เชือกกล้วยก็เปื่อยหลุดออก ไม่รัดต้นขาด	ดิษฐ์	
78	ซ่อนพู	ก.	การที่ผลทุเรียนมีพูหลบ	นายสมประสงค์ เปลี่ยนเป้า	
79	ดอกขาว	น.	ระยะการเจริญเติบโตของดอกที่เห็นกลีบเผล่ออกจากใบประดับและกลีบเลี้ยง อยู่ระหว่างระยะหัวก่ำไต่ กับระยะดอกบาน	Smile FARM Group	
80	ดอน	น.	พื้นที่สูงที่น้ำมักท่วมไม่ถึง	คุณมนตรี แยมทรัพย์	
81	ด่อน	น.	เสาไม้ ทำจากไม้ทองหลาง ไม้มังคุด หรือไม้มะไฟ ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 15 ซม. ยาวประมาณ 1 ม. ใช้ปักลงกลางโคก ให้มีดหัวเสาก่อนนำต้นกล้วยเรียนมาวางบนหัวเสา เหมือนเสาเข็ม ช่วยรักษาระดับรากทุเรียนไม่ให้ยุบตัวลง ไม้ทำค่อนต้องไม่เป็นราง่าย เพราะถ้าราขึ้นจะทำให้รากตาย. ดาก ก็เรียก (แต่ไม่สุภาพ แปลว่ากัน).	นายทรง เกตุกราย	
82	ดาก	น.	ปลายลำไ้ใหญ่ที่ทวารหนัก ไม้สำหรับอุดก้นตะบัน (เครื่องตำหมาก) หรือสิ่งอื่นที่มีรูปร่างอย่างนั้น เช่น ดากตะบัน ดากพลู ไม้ล้มที่ดอกข้าวลูกขุนที่ตัดมาแล้ว เชื่อว่าทำให้สุกเร็วขึ้น. ใช้เรียกไม้ที่ตกลงไปในดินเพื่อรองรับต้นทุเรียน (ดูด่อน)	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)	นางสมบุรณ์ แผ้วสกุล
83	ดาน	ว.	แข็ง เรียกดินที่จับตัวแข็ง บางที่ขุดลงไปไม่ลึกมากจะถึงชั้นดินดาน ขุดตกลงไปไม่ได้ เช่น ในท้องร่องของป่าเป็นดาน.	นางสมบุรณ์ แผ้วสกุล	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)
84	ดำเนิน	ว.	ห้ามจวนสุก, แก้งยังไม่จัด คือระยะที่ผลเจริญเต็มที่ (mature green) แต่ยังไม่สุก เช่น ทุเรียนพันธุ์ชะนีต้องตัดดำเนิน 1 สัปดาห์ แล้วรอให้สุกจึงจะอร่อย	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)
85	แดดเผา	ก.	อาการที่ใบแห้ง ระยะแรกบริเวณกลางใบจะเหลืองเล็กน้อย หากอาการรุนแรงใบจะมีสีเหลืองเข้มขึ้น และอาจมีรอยไหม้เกิดขึ้นบริเวณกลางใบที่มีน้ำค้างแข็ง เกิดเนื่องจากใบพืชถูกแสงแดดจัดเป็นเวลานาน มักพบที่พุ่มต้นด้านทิศตะวันตก ไกลถนน หรือได้รับแสงแดดจัดจากวัสดุสะท้อนแสง	Smile FARM Group	
86	ต่อ	ก.	การนำกิ่งพันธุ์หนึ่งมาเสียบยอดบนต้นตออีกพันธุ์หนึ่ง เช่น หมอนต่อตาแพ คือ นำยอดหมอนมาเสียบยอดตาแพ. ชื่อแมลงขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ หลายวงศ์ มีปีก 2 คู่.	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)
87	ต่อดอก	ก.	การผสมเกสรดอกทุเรียนโดยนำดอกที่กำลังบานจากต้นที่เลือกเป็นพ่อพันธุ์ที่อับเรณูกำลังแตกมาแตะดอกที่เลือกเป็นแม่พันธุ์ (ซึ่งตัดเกสรเพศผู้ออกทิ้งไว้แล้วล่วงหน้า)	นายเทิดพงศ์ สุทธิอาภาพงศ์	
88	ตาดอก	น.	หรือ flower bud คือระยะการเจริญเติบโตของดอกที่เห็นเผล่พ้นกิ่งออกมา ในทุเรียนตาดอกเกิดบนกิ่งที่มีขนาดใหญ่ ในทุเรียนป่าบางชนิดอาจเกิดตาดอกที่โคนลำต้น		
89	ตาอง	น.	ดู พะอง.		
90	ติงเลน	ว.	ลุ่ม ริมน้ำ เช่น การใช้ด่อนเหมาะกับพื้นที่ติงเลน. ชิงเลน, จิงเลน, ฟอดน้ำ ก็ว่า.	นายอดิสรณ์ ฉิมน้อย	
91	ติดดอก	ก.	ดู ปัดดอก.	หนอย จันทบุรี ภูษญา สวัสดิชัย https://www.youtube.com/watch?v=4EvlwWGzazE#t=155	
92	ตีนตุ๊กแก	น.	ใช้เรียกระยะหนึ่งของตาดอก ดู เหยียดตีนหนู.	Smile FARM Group	
93	ตีนหนู	น.	ใช้เรียกระยะหนึ่งของตาดอก ดู เหยียดตีนหนู.	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	

ที่	คำไทย		ความหมาย	Reference 1	Reference 2
94	ต้อ	ก.	หยุดนิ่ง เช่น ตันต้อ คือไม้แตกกิ่งไม้เจริญเติบโต <i>ตัน</i> ก็ว่า.	นายอภิรักษ์ น้า ทับทิม	
95	ตูด	น.	ส่วนปลาย เช่น <i>ตูดพ</i> ตูดผล หรือ ทุเรียนกลุ่มพันธุ์ทองย้อยมีตูดจุ่น. กัน ก็เรียก.	นางเทพพรส แก้วศรี เจริญ	
96	ตูดจุ่น	ว.	ส่วนปลายของผลทุเรียนที่มีลักษณะยื่นยาวปลายมนแบบหัวนม เช่น ปลายผลของทุเรียนกลุ่มพันธุ์ทองย้อยมีตูดจุ่น. ตูดย้อย ก็ว่า.	นางลำจวน แจ่มแจ้ง	นายเฉลียว เล็ก ประพันธ์
97	ตูดป้าน	ว.	ส่วนปลายของผลทุเรียนที่มีลักษณะตัดทู่ ไม่แหลม เช่นที่พบในผล ทุเรียนพันธุ์กำปับเจ้ากรม. ลักษณะตรงข้ามกับ <i>ตูดปิ่น</i>	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)	
98	ตูดปิ่น	ว.	ส่วนปลายของผลทุเรียนที่มีลักษณะแหลม เช่นที่พบในผลทุเรียนพันธุ์ หมอนทอง. ตูดเป็นจะงอย หรือ <i>กันหอย</i> ก็ว่า.	นายสมประสงค์ เปลี่ยนเป้า	
99	ตูดเปิด	ว.	ลักษณะที่เบี้ยวแหลม คล้ายหางเปิด ใช้เรียกส่วนปลายผล	นางประมวล ฉ่ำ เอี่ยม	
100	ตูดเป็นถัง	ว.	ดู <i>ตูดป้าน</i> .	จ.ส.อ. สมพงษ์ สุก ดิษฐ์	
101	ตูดแป้ว	ว.	ดู <i>กันกอด</i> .	นางลำจวน แจ่มแจ้ง	
102	ตูดพ	น.	ส่วนปลายของเนื้อทุเรียน ด้านตรงข้ามกับหัวผล เป็นลักษณะเด่น ลักษณะหนึ่งที่ใช้จำแนกทุเรียนบางพันธุ์ได้ เช่น พันธุ์กบตาขามีตูดพ มน แต่ <i>ตูดผลบ่ม</i> .	นางไสว ทศนิยะเวช	
103	ตูดย้อย	ว.	ส่วนปลายของผลทุเรียนที่มีลักษณะยื่นยาวห้อยลงมา เช่น ปลายผล ของทุเรียนกลุ่มพันธุ์กบหัวสิงห์มีตูดย้อย แต่ไม่ยื่นยาวแบบกลุ่มพันธุ์ <i>ทองย้อย</i> .	นายจรรยา ทับเล็ก; นายเฉลิม พึงสาระ	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)
104	เต่าเผา	ว.	เรียกส่วนที่แข็งดำ เช่น เปลือก <i>เมื่อ แกนผล</i> ที่เกิดขึ้นเพราะผลทุเรียน เจริญผ่านช่วงฝนแล้ง มักเริ่มเห็นอาการจากด้านใกล้หัวผลซึ่งถูกแดด จัด. ถ้าอาการลุกลามถึงเนื้อข้างใน จะเกิดเป็น "หลังเบี้ย" หรือ เป็น <i>แกน</i> . ถ้าถูกฝน น้ำจะซึมเข้าผ่านเนื้อเยื่อที่ตาย ทำให้เนื้อผลและแกน ผลและ เรียกว่าเกิดอาการ <i>ไส้ซึม</i> .	นายอดิสรณ์ นิ น้อย	จ.ส.อ. สมพงษ์ สุก ดิษฐ์
105	เต่าลูก	ก.	การผูกผลทุเรียนเข้ากับกิ่ง เพื่อไม่ให้แกว่งและร่วงเนื่องจากลมแรง	นายเต็ม อยู่สุข	
106	แตกพ	ก.	แตกกิ่งมากกว่าปกติ ต้องตัดแต่งออก ดู <i>พุ่มแจ้</i> .	นางมะลิวัลย์ หา ญไทย	
107	ไต	ว.	เนื้อแข็ง เคี้ยวแล้วดั่งกรุปๆ มักจัดไม่อร่อย เช่น เนื้อทุเรียนพันธุ์ แข็ง เป็นไต	นายอดิสรณ์ นิ น้อย	
108	ถ่วงกิ่ง	ก.	จัดทรงพุ่มทุเรียน ถ่วงกิ่งแบบทั้งสมอลงดิน เช่น ใช้ถ่วงทราย หรือขุด น้ำถ่วงที่ปลายกิ่ง เพื่อให้กิ่งนั้นเอนในแนวราบมีสภาพเหมาะสมที่จะ ออกตาดอก.	Smile FARM Group	
109	ถอดใบ	ก.	ดู <i>ถ่ายใบ</i> .	Smile FARM Group	
110	ถ่ายใบ	ก.	การถ่ายใบ คือ ใบร่วง เกิดขึ้นจากพืชเกิดอาการขาดน้ำ ใบที่อยู่ภายใน ทรงพุ่มที่แก่ เป็นโรคหรือไม่สมบูรณ์จะแสดงอาการเหลืองก่อนและ หลุดร่วง ต้นที่แตกใบอ่อนทั้งทรงพุ่มอาจถ่ายใบแก่ทั้งชุด หากถ่ายใบ มากในช่วงที่ดอกทุเรียนกำลังบาน หรือติดผล จะทำให้ต้นทุเรียนแตก ใบอ่อนจำนวนมาก ส่งผลให้ผลอ่อนหลุดร่วง รูปทรงบิดเบี้ยว คุณภาพ เนื้อเสียหายได้ ถาดันถ่ายใบแก่ และแตกใบอ่อนจำนวนมาก ควร ป้องกันเพื่อไฟเข้าทำลายใบ <i>ถอดใบ สลัดใบ</i> ก็เรียก.	Smile FARM Group	
111	ทรงลั่นจี	ว.	ดู <i>ทรงหวด</i> .	นางสาวเยาวนิตติ ดิถีเพ็ง	
112	ทรงหวด	ว.	ใช้เรียกรูปทรงผลที่มีหน้าตัดผลรี ไล่กว้าง ปลายผลเล็ก ปลายผลตัด คล้ายหวดซึ่งเป็นลักษณะอย่างหนึ่งสำหรับหนึ่งของ ปากกว้าง กันแคบ ทำด้วยดินเผา ไม้ไผ่สาน เป็นต้น ถือกันว่าทุเรียนทรงหวดเป็นทุเรียน รูปทรงสวย ให้เนื้อหนา จำหน่ายได้ในราคาแพงที่สุด. ทรงลั่นจี ก็ว่า.	นายอดิสรณ์ นิ น้อย	
113	ทวาย	น.	ให้ผลนอกฤดูปกติ ทุเรียนทวายออกดอกช่วงเดือนเมษายน และจะ	จ.ส.อ. สมพงษ์ สุก	

ที่	คำไทย		ความหมาย	Reference 1	Reference 2
			ให้ผลในเดือนกันยายน จากปกติออกดอกราวเดือนพฤศจิกายนถึง ธันวาคม และให้ผลเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม	ดิษฐ์	
114	ท้องกึ่ง	น.	ด้านใต้ของกิ่ง เป็นบริเวณที่นิยมฉีดพ่นฮอร์โมนเพื่อเปิด ตาดอก สารเคมีฆ่าเชื้อรา หรือสารฆ่าศัตรูพืช	พิทยา พรหมรัตน์	
115	ทองย้อย	น.	ชื่อเรียกกลุ่มพันธุ์ทุเรียน ที่มีปลายผลยืนยาว (<i>ตูดจุ่น</i>)	นายอภิรักษ์ น้ำ ทับทิม	
116	ท้องร่อง	น.	พื้นสวนส่วนที่ต่ำ ขุดเป็นที่เก็บหรือใช้ระบายน้ำ มีขนาดกว้างราว 2-3 ม. ลึกราว 1-1.5 ม. หรือมากกว่า	นางไสว ทศนิยะเวช	
117	ทองหลาง	น.	ชื่อเรียกไม้ต้นชนิด <i>Erythrina fusca</i> Lour. ในวงศ์ถั่ว Fabaceae วงศ์ย่อย Papilionoideae มีความสำคัญมากในสวนทุเรียนใน จ. นนทบุรี นอกจากปลูกให้ร่มเงาแล้ว ใบที่ร่วงลงท้องร่องยังหมักเป็น ปุ๋ยอย่างดีสำหรับทุเรียน ไม่ใช้ทำเสาชั่วคราวได้ ไม่จากพวงนรกใช้ ทำฝาโอ่ง มักใช้กิ่งชำหรือกิ่งตอนปลูกในฤดูฝน. ทองหลางน้ำ, ทองหลางหนาม, ทองโหลง ก็เรียก.	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุล ดิษฐ์	อดิสรณ์ ฉิมน้อย
118	ท่อตาล	น.	ท่อทำจากต้นตาล โดยขุดเนื้อไม้ตาลออกด้วยไม้แหลม ใช้ฝังใต้ คันสวน ให้น้ำจากแม่น้ำหรือคลองผ่านเข้าออกจากร่องสวน ควบคุมน้ำเข้าออก โดยใช้ ลูกท่อ อุดกั้นน้ำ	คุณมนตรี แยม ทรัพย์	
119	ทอน	ก.	การตัด (ต้นไม้หรือเสา) ให้เตี้ย เช่น ทุเรียนต้นนี้สูงเกินไป ต้องทอน ออก ตอนตัด ต้องผูกกิ่งใหญ่ๆ ไว้ แล้วค่อย รอก ลงมา.	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุล ดิษฐ์	
120	ทะลึ่ง	ก.	ถีบตัวพรวดขึ้นมา เช่น พอเอาต้นกล้าลงดิน ถ้าได้น้ำดีดินดี มันจะ ทะลึ่งขึ้นทันที	นายเช้า คำลับ	
121	ทาง	น.	แกนกลางใบย่อยรวมกันใบย่อย (rachilla and petiole) ของ มะพร้าว เช่น ไม้กวาดทางมะพร้าวใช้กวาดใบไม้ร่วง บางคนใช้คำว่า ทางกล้วย หมายถึงแกนกลางใบรวมกันใบ (rachis and petiole) กล้วย เช่น พัน ลูกท่อ ด้วยทางกล้วย.	คุณมนตรี แยม ทรัพย์	
122	ทาบกิ่ง	น.	วิธีการที่ชาวสวนนิยมใช้เพื่อเปลี่ยนพันธุ์หรือ เสริมราก . ในทุเรียนอาจ ใช้ต้นต่อทุเรียนป่าหรือทุเรียนพันธุ์ดีมาทาบกิ่งกับต้นพันธุ์ที่ปลูกไว้ โดย ปาดเปลือกลำต้นทั้งสองต้นเป็นรูปสามเหลี่ยมหรือสี่เหลี่ยม แล้วมัด รอยแผลเข้าไว้ด้วยกัน รอยแผลสมานกันแล้ว จึงตัดยอดของต้นต่อ ทั้ง เหลือไว้แต่ยอดพันธุ์ดี โดยอาจใช้ต้นต่อ 2-4 ต้น เชื่อว่าช่วยให้ต้น ทุเรียนแข็งแรงเพราะมีรากมากขึ้น	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุล ดิษฐ์	Azam-Ali & Judge (2004)
123	ทำดอก	ก.	การเตรียมดอกเพศเมียให้พร้อมสำหรับการ ปิดดอก (ผสมเกสร) โดย ตัดเกสรเพศผู้	Smile FARM Group	
124	ทำสาว	ก.	การทำให้ต้นทุเรียนที่ลำต้นสูงอายุมาก แตกกิ่งใหม่ เพื่อให้ออกดอก ออกผลดีขึ้น โดยเลือกกิ่งต่ำๆ ไว้ หรือ กาน เปลือกรอบต้นทุเรียนเพื่อให้ แตกกิ่งได้รอกาน แล้วตัดยอดออก เหลือกิ่งที่ออกใหม่ไว้ 3 กิ่ง (เรียกว่า 3 ขา) ให้กิ่งขนานกับพื้นให้มากที่สุดโดยอาจใช้ วิธีถ่วงกิ่ง	นายพนมมาศ อยู่สุข	
125	ทิ้งกิ่ง	ก.	การที่กิ่งทุเรียนแห้งตายเนื่องจากมีผลติดบนกิ่งมากเกินไป	นายจรูญ ทับเล็ก	นายอภิรักษ์ น้ำ ทับทิม
126	ทุเรียนจา	น.	ผลทุเรียนที่ร่วงก่อนสุก 1-2 สัปดาห์	นายพนมมาศ อยู่สุข	
127	ทุเรียนต้น	น.	ดู ทุเรียนบ้าน.	ระยอง	
128	ทุเรียน เถื่อน	น.	ชื่อ (ชุมพร, พังงา) ใช้เรียกทุเรียนป่า <i>Durio mansonii</i> (Gamble) Bakh. กระจายพันธุ์ทางภาคใต้ของไทย ดอกสีแดงขนาดเล็ก ผลกลม ขนาดเล็ก หนาวเรียแหลม	ชื่อพรรณไม้แห่ง ประเทศไทย เต็ม สมิตินันท์ http://web3.dnp. go.th/botany/Thai iPlantName/Defa ult.aspx	Year of the Durian: http://www.year ofthedurian.com/ 2013/05/durio- mansonii.html#.V KO4jNKsWwl
129	ทุเรียนนก	น.	ชื่อ (ตรัง, ยะลา) ใช้เรียกทุเรียนป่า <i>Durio griffithii</i> (Mast.) Bakh.ซึ่ง กระจายพันธุ์ทางภาคใต้ของไทย มลายู และสุมาตรา ผลรีขนาด	ชื่อพรรณไม้แห่ง ประเทศไทย เต็ม	Ahmad Fuad Morad

ที่	คำไทย		ความหมาย	Reference 1	Reference 2
			ประมาณ 5-8 ซม. สีแดง ทนยาว เมล็ดมีเนื้อสีส้มเข้มบางๆ นอกจากนั้น อาจใช้เรียก <i>D. lowianus</i> Scort. ex King (ดู <i>ชาเรียน</i>) หรือ ใช้เรียกต้นทุเรียนชนิดป่า (<i>Durio</i> spp.) หรือที่สันนิษฐานว่าเป็นชนิดป่าเนื่องจากมีผลขนาดเล็ก จำนวนพุ่มน้อย หรือเนื้อบาง พบในป่าหรือในสวนสมรมในภาคใต้	สมิตินันท์ http://web3.dnp.go.th/botany/Tha iPlantName/Default.aspx	https://www.flickr.com/photos/adaduitokla/13358811844/
130	ทุเรียนบ้าน	น.	ต้นทุเรียน (<i>Durio zibethinus</i> L.) ที่ขึ้นเองหรือปลูกไว้ในสวนในภาคใต้ โดยมักไม่มีการดูแลตัดแต่ง มักปล่อยให้ลำต้นสูงใหญ่ ไม่เก็บเกี่ยวแต่จะเก็บผลสุกที่หล่นลงมา ผลมักมีขนาดเล็ก แต่มีคุณภาพหลากหลาย บางครั้งมีเอกลักษณ์ เช่น เนื้อมีกลิ่นหอม เนื้อเนียน สีเหลืองเข้ม หวาน เป็นต้น ทุเรียนเม็ด ก็เรียก.	ชุมพร	
131	ทุเรียนพลัด	น.	ทุเรียนที่ติดผลนอกฤดูให้ผลตามปกติ. ทุเรียนหลงฤดู ก็เรียก.	นางอัมพร พันธุ์ทอง	
132	ทุเรียนพันธุ์	น.	ต้นทุเรียน (<i>Durio zibethinus</i> L.) ที่ปลูกเป็นการค้าอย่างแพร่หลาย เช่น พันธุ์หมอนทอง ก้านยาว ชะนี กระดุม เป็นต้น	ชุมพร	
133	ทุเรียนเม็ด	น.	ชื่อที่ชาวจันทบุรีใช้เรียกทุเรียนบ้านจากภาคใต้	จันทบุรี	
134	ทุเรียนรากชา	น.	ชื่อถิ่นใต้ ใช้เรียก <i>Durio graveolens</i> Becc. ทุเรียนป่าชนิดหนึ่งในสกุลทุเรียน มีแหล่งกระจายพันธุ์ในภาคใต้ของไทย แห่ลมมลายู บอร์เนียว และสุมาตรา. ผลกลมขนาดเล็ก เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 15 ซม. พนมรูปปรีมาตรแหลมยาว ผลสุกสีเหลืองส้ม	ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย เต็มสมิตินันท์ http://web3.dnp.go.th/botany/Tha iPlantName/Default.aspx	GlobinMed http://www.globinmed.com/index.php?option=com_content&view=article&id=100742:durio-graveolens-becc&catid=8&Itemid=113
135	ทุเรียนฤดู	น.	ทุเรียนที่ให้ผลในฤดูกาลปกติ ต่างจากทุเรียนสาร ซึ่งเป็นทุเรียนนอกฤดู ใช้สารกระตุ้นการออกดอก.	นายสุคนธ์ ศรีสินธุ์	
136	ทุเรียนสาร	น.	ดู ทุเรียนฤดู.		
137	นวล	น.	ไขสีขาวบางๆ พบบนผลทุเรียนบางพันธุ์ โดยเฉพาะตามร่องหนาม เมื่อผลเจริญเต็มที่พร้อมตัดได้ เรียกว่าขี้นวล หรือขี้นแพร.	นายทรง เกตุกราย	
138	นั่งแท่น	ก.	การวางต้นกล้าทุเรียนบนเขียงไม้ที่วางบนด่อน ช่วยให้ต้นทุเรียนและโคกไม่ยุบ มักใช้วิธีนี้ในการปลูกทุเรียนในพื้นที่ลุ่ม น้ำมาก	นายอดิสรณ์ ฉิมน้อย	
139	น้ำกะทิ	น.	น้ำที่ไหลผ่านโคกมีลักษณะขุ่นข้น แสดงว่าดินในโคกเป็นดินเหนียวมากเกินไป ต้องรื้อโคกออกผสมดินทำโคกใหม่	นนทบุรี	
140	น้ำคร่ำ	น.	น้ำขุ่นที่เพิ่งปล่อยจากแม่น้ำเข้ามาในร่องสวน มีเนื้อดินแขวนลอยอยู่ ต้องรอให้ตกตะกอนจนใสก่อนจึงจะใช้รดต้นทุเรียนได้ กบแม่เต่าแพ้น้ำคร่ำ คือ ถ้าใช้น้ำคร่ำรด อาจเหี่ยวตายได้	นนทบุรี	
141	น้ำตาลทางด่วน	น.	ชื่อเรียกสารเคมีซึ่งนิยมฉีดพ่นให้กับไม้ผลผ่านทางใบ โดยเฉพาะในช่วงที่ประสบปัญหาสภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวย เช่น สภาวะแล้งรุนแรง หรือหลังจากน้ำท่วมซึ่งเป็นเวลานาน และระบบรากทำงานได้ไม่เป็นปกติ เพราะเชื่อว่าจะช่วยให้ต้นไม้ฟื้นตัวได้เร็วขึ้น เนื่องจากมีส่วนผสมของน้ำตาลกลูโคสที่ให้พลังงานเร็ว	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	กรมวิชาการเกษตร (ม.ป.ป.)
142	น้ำมันดีธรีนสาร	น.	น้ำมันคลอรีนที่บวมสรวง "แจ้งครู" ก่อนขุดดินเพื่อวางท่อตาลหรือท่อตาลออก	คุณมนตรี แยมทรัพย์	
143	น้ำหย่น	น.	น้ำด้อย น้ำหวานในดอกทุเรียนมีลักษณะใส หนืดเล็กน้อย พบมากในช่วงดอกบาน	นายเทิดพงศ์ สุทธิอาภาพงศ์	จันทบุรี
144	เนียน	ว.	เรียบ เช่น ทุเรียนพันธุ์ก้านพวงมีปลายผลเนียน ไม่มีจะงอยเหมือนพันธุ์หมอนทอง	นางไสว ทศนียะเวช	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)

ที่	คำไทย		ความหมาย	Reference 1	Reference 2
145	เนื้อ	น.	ส่วนที่อยู่ถัดเปลือกของผลไม้ ในทุเรียนคือส่วนของเยื่อหุ้มเมล็ด เช่นเดียวกับในลิ้นจี่ ลำไย ซึ่งมีลักษณะนุ่ม ร่อน ไม่ติดกับเมล็ด เนื้อทุเรียนมีลักษณะแตกต่างไปตามพันธุ์ บางพันธุ์มีเส้นใยมาก บางพันธุ์นุ่มเนียน บางพันธุ์เหนียวหรือแข็ง แต่โดยทั่วไปมักมีกลิ่นแรง และหวานมัน		ราชบัณฑิตยสถาน (2546)
146	บ่วง	น.	เชือกที่ทำเป็นวงสำหรับคล้อง รูดเข้าออกได้ ถ้ามีผลทุเรียนติดปลายกิ่งแก่พร้อมตัด ชาวสวนทุเรียนจะต่อมิดที่ปลายไม้ แล้วทำบ่วงมัดทุเรียนที่กลางผล ตัดก้านเหนือปลิงแล้วโกรกลึงพื้น	นายเข้า คำลับ	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)
147	บัว	น.	หนามชั้นแรก ๆ รอบชั้ว ซึ่งปลายชี้ขึ้นและชี้เข้าหาชั้วคล้ายกลีบบัว พบในทุเรียนพันธุ์กระดุม (ภาพขาว) เมื่อ ปลายหนามแถวที่ 2 บานออก เรียกว่า “บัวบาน” “มีบัว” หรือ “เห็นบัว” เป็นระยะที่ผลแก่จัดพร้อมตัดได้. <i>มงกุฎ</i> ก็เรียก.	นางลำจวน แจ่มแจ้ง	นายสมประสงค์ เปลี่ยนเป้า
148	บางบน	น.	ส่วนที่อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก ตั้งแต่ปากคลองบางกอกน้อยขึ้นไปถึง จ. นนทบุรี เป็นส่วนหนึ่งของสวนใน	สุกัญญา สุขฉายา (2554)	
149	บางล่าง	น.	ส่วนที่อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก แถบดาวคะนองลงไปจนถึงเขตบางขุนเทียน เป็นส่วนหนึ่งของสวนใน	สุกัญญา สุขฉายา (2554)	
150	บานดอก	น.	ช่วงที่ดอกทุเรียนบานมาก เต็มต้น หรือทั้งสวน	จันทบุรี	
151	บุ่ม	ว.	ยุบเป็นรอยลึก ใช้เรียกส่วนปลายผลของทุเรียนบางพันธุ์ว่าตุตบุ่ม เช่นพันธุ์กระดุม	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)
152	ใบเพสลาด	น.	ใบไม้ระยะที่เพิ่งคลีออกเต็มที่ สีเขียวไม่อ่อนไม่แก่	นายทรง เกตุกราย	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)
153	ใบลัดอ่อน	น.	ใบอ่อน	https://www.youtube.com/watch?v=4EvlwWGzazE#t=155	
154	ประโดง	ว.	<i>ดูกระโดง</i>	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)	
155	ปรา	น.	เรือนโรงสำหรับอบน้ำตาลต้นกล้าไม้ผล	จันทบุรี	
156	ปลิง	น.	ก้านช่อผล เช่น ทุเรียนพันธุ์ก้านยาวที่ไม่มีปลิง ราคาตกเหลือครึ่งเดียว หรือ ทุเรียนกลุ่มพันธุ์ก้านเมื่อแก่ ชั้วจะคอดเรียวจากปลิงลงมา	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	
157	ปลิดใบ	ก.	การทำให้ใบร่วง ในบางช่วงที่ต้องการให้เกิดตาดอก แต่ทุเรียนไม่ทอดใบเอง ชาวสวนจะทำให้ใบร่วงโดยใช้สารควบคุมการเจริญเติบโต เช่น เอธิฟอน เพื่อ “ปลิดใบ”	Smile FARM Group	
158	ป็อกแป็ก	ว.	ผลทุเรียนที่มีขนาดเล็กมาก เล็กกว่าขนาด <i>พันธุ์ดกไฮล์</i> .	นายพนมมาศ อยู่สุข	
159	ปัดดอก	ก.	การนำดอกทุเรียนหรือฟูกันป้ายเรณูจากดอกทุเรียนดอกอื่นมาปัดบนยอดเกสรเพศเมียของช่อที่ต้องการให้ติดผล ติดเมล็ดสมบูรณ์ โดยใช้พันธุ์เบา เช่น กระดุม กบ ลวง เป็นพ่อ และใช้พันธุ์หนัก เช่น หมอนทอง ชะนี หรือก้านยาวเป็นแม่ แต่เมื่อปัดดอกแล้ว ชาวสวนนนทบุรีบางท่านเชื่อว่าจะให้ผลที่มีคุณภาพไม่ดี เนื้อมันน้อย เมล็ดใหญ่ สีรูปร่างเปลี่ยน แต่ให้ผลขนาดใหญ่ กลมสวย เนื่องจากติดเมล็ดสม่ำเสมอ ชาวสวนจันทบุรีบางท่านเรียก ติดดอก.	นายจรรยา พับเล็ก	นายอดิสรณ์ ฉิมน้อย
160	ปากปลิง	น.	รอยต่อของก้านผลกับก้านช่อผล (peduncle scar) คือระหว่างชั้วกับปลิงของทุเรียน ทุเรียนที่แก่จัดพร้อมตัด จะมีบริเวณปากปลิงบวมโตเห็นรอยต่อชัดเจน	กรมวิชาการเกษตร (ม.ป.ป.)	ราชบัณฑิตยสถาน (ม.ป.ป.); http://www.arabidopsis.org/servlets/TairObject?type=keyword&id=20424
161	ป้าน	ว.	ลักษณะตัด หู ไม่แหลม ใกล้เคียงกับลักษณะที่เรียกฐานใบมนถึงฐานใบตัด เช่น พันธุ์กระดุมมีฐานใบป้าน และใช้เรียกปลายผล ปลายพู	นายเทิดพงษ์ ทศนิยเวช; นางอุดม ศรี	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)

ที่	คำไทย		ความหมาย	Reference 1	Reference 2
			เช่น พันธุ์ชะนีมีตุ่ดทุป้าน	ประไพ; นายอดิสรณ์ ฉิมน้อย	
162	ป้ายข้าว	ก.	ป้ายสารเอธิฟอน (ethephon) ที่รอยตัดก้านผลเพื่อกระตุ้นกระบวนการสุกแก่ของผล		
163	ปิ่น	ว.	ใช้เรียกขนาดของผลอ่อนทุเรียน ขนาดประมาณส่วนหัวของปิ่นปักผม เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 3 ซม. เป็นระยะที่ชาวสวนเริ่มคัดผลที่ไม่สมบูรณ์และตัดทิ้ง	นายทรง เกตุกราย	
164	ปิ่นลูกกรด	น.	ชื่อปิ่นที่ใช้กระสุนลูกกรด; ชื่อกระสุนชนิดหนึ่ง เล็กกว่ากระสุนทั่วไป ปลอกทำด้วยโลหะ หัวกระสุนทำด้วยตะกั่ว มีลูกปรายและดินปืนอยู่ข้างใน มีเชือกปะทุอยู่ก้นปลอก ชาวสวนจ้างยิงกระบอกด้วยปิ่นลูกกรด ตัวละ 100 บาท	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)
165	ปุ่ยถั่ว	น.	เปลือกถั่วอัดเป็นแผ่นแข็งกลม เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 30 ซม. ใส่บำรุงดินปลูกทุเรียนเมื่อ 40-50 ปีมาแล้ว ชื่อจากตลาดท่าเตียน.	นางสมบูรณ์ แผ้วสกุล	
166	เป็น	ว.	ติดผล เช่น ทุเรียนต้นนี้เป็นปีเว้นปี.		
167	เป็นเป็ด	ว.	เปรี้ยว เรียกลักษณะของผลทุเรียนที่เปรี้ยวเพราะมีพูเดียว แต่เนื้อจะหนาและอร่อย <i>เม็ดตาย</i> พูอื่นที่เหลืออาจไม่มีเนื้อ เช่น ทุเรียนพันธุ์สาวน้อย มักให้ผลเป็นเป็ด	นางสมบูรณ์ แผ้วสกุล; นางประมวล น้าเอี่ยม	นายจรูญ ทับเล็ก
168	เป็นเย็น	ว.	เนื้อแข็งสีเหลืองอ่อน ไม่อร่อย เกิดจากการที่ต้นทุเรียนขาดน้ำ.	นายเดื่อม อยู่สุข	
169	เปลา	ว.	สูงชะลูด ไม่มีกิ่งที่ลำต้น เช่น ทุเรียนพันธุ์ก้านยาวมีลำต้นเปลา	นายอภิรักษ์ น้าทับทิม	
170	เปลือก	น.	ส่วนที่หุ้มนอกลำต้น (เปลือกไม้) หรือส่วนที่หุ้มภายนอกผล (ผนังผล)	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)	
171	เปลือกสวน	น.	พื้นที่รอบนอกของสวน มักปลูกต้นไม้กันลม เช่น กล้าย ไม้ มะม่วง	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	
172	เปิดตาดอก	ก.	การกระตุ้นให้ต้นทุเรียนสร้างตาดอก โดยการฉีดพ่นด้วยสารเคมี.	นายพิทยา พรหมรัตน์	
173	แป้น	ว.	รูปทรงกลมแบน ป่องตรงกลาง เช่น กบตาข้าวคุดแป้น	นายทรง เกตุกราย	
174	แป็บ	ว.	แบน เช่น ผลทุเรียนพันธุ์กบแม่เผ่ามีรูปทรงแป็บ	นายเช้า คำลับ	
175	แป้ว	ว.	เปรี้ยว, แสบ ใช้เรียกลักษณะผลที่เกิดจากการผสมเกสรที่ไม่สมบูรณ์ ทำให้บางพูไม่ติดเมล็ดและแปบ ส่วนพูที่ติดเมล็ดมักมีขนาดใหญ่ ทำให้ผลเปรี้ยว แต่เป็นที่ต้องการ เพราะพูที่ใหญ่มีเนื้อหนา เนื้อมาก เช่น ทุเรียนพันธุ์ย่ามะหวาดมักให้ผลแป้ว. ทุเรียนพันธุ์กบขายน้าให้ผลแป้วหน้าแป้วหลัง. <i>แอ้ว</i> ก็ว่า.	นางสมบูรณ์ แผ้วสกุล	
176	โป่ง	น.	ลำต้นใต้ใบเลี้ยง (hypocotyl) ใช้เรียกส่วนของต้นอ่อนทุเรียนที่เพ่งงอกโผล่ออกจากเมล็ด	แปลงเพาะเมล็ดทุเรียน	
177	ฝน	น.	นอกจากใช้เรียกน้ำที่ตกจากฟ้าเป็นเม็ดๆ แล้ว ยังใช้เป็นลักษณนามหมายความว่า รอบปี ขวบปี เช่น รอให้ต้นโตสัก 2 ฝน จึงจะให้ปุ๋ยชีวภาพ	นายเช้า คำลับ	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)
178	ฝังแขก	ก.	วิธีการปลูกลงกล้าไม้ผลโดยวางบนพื้นแล้วเอาดินกลบรอบพุ่มดิน ใช้ปลูกมังคุดได้ แต่ปลูกทุเรียนแบบฝังแขกไม่ได้ ต้องขุดหลุม แล้วเอาดินลงไปวางในหลุมแล้วกลบ	นางมะลิวัลย์ หาญใจไทย	
179	พนม	ว.	งุ้มเข้า เช่น กบแม่เผ่ามีร่องหนามพนมเหมือนกบตาข้าว	นางลำจวน แจ่มแจ้ง	
180	พะอง	น.	ไม้ไผ่สำหรับพาดขึ้นต้นไม้แทนบันได โดยตัดแขนงให้ยาวพอที่เท้าจะเหยียบเป็นขั้นบันได	คุณมนตรี แยมทรัพย์	
181	พันธุ์เบา	น.	พันธุ์ที่ให้ผลผลิตเร็ว ราว 90 วันนับจากดอกบาน เช่น พันธุ์ <i>กระดุม</i>	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	
182	พันธุ์หนัก	น.	พันธุ์ที่ให้ผลผลิตช้า ราว 120 วันนับจากดอกบาน เช่น <i>หมอนทอง ก้านยาว ทองย้อย</i>	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	
183	พันธุ์โต	ว.	ผลทุเรียนขนาดต่ำกว่า 2 กิโลกรัม. ส่งจำหน่ายได้ในราคาถูกกว่าผลทุเรียน <i>พันธุ์สวย และพันธุ์ใหญ่.</i>	นายพนมาศ อยู่สุข	

ที่	คำไทย		ความหมาย	Reference 1	Reference 2
184	พื้นสว	ว.	ผลทุเรียนขนาดใหญ่กว่า 2 กิโลกรัม และทรงผลสว. ส่งจำหน่ายได้ในราคาดี.	นายพนม อดิษฐ์	
185	พื้นใหญ่	ว.	ผลทุเรียนขนาดใหญ่กว่า 7 กิโลกรัม และทรงผลสว. ส่งจำหน่ายได้ในราคาดี.	นายพนม อดิษฐ์	
186	พุ่มแจ้	น.	อาการม้วนหงิกที่พบบนข้อใบ และข้อดอก ทำให้ก้านข้อใบแตกย่อยเป็นฝอยทุกก้านข้อทุกทิศทาง และทำให้ใบม้วนหงิกเป็นพุ่มคล้ายไม้กวาด อาจเกิดจากเชื้อไฟโตพลาสมา (phytoplasma). โรคพุ่มไม้กวาด ก็เรียก.	นางมะลิวัลย์ หาญใจไทย	http://202.28.248.62/ontology/App_View/Wiki/Content.aspx?nodeID=760
187	พู	น.	ส่วนของผลทุเรียนที่มีลักษณะนูนออกมาตามแนวยาว ภายในมีเมล็ดทุเรียนที่มีเนื้อหุ้มอยู่ หรือเรียกเนื้อทุเรียนภายในช่องใต้เปลือก อาจมี 1-5 เมล็ดเรียงตามแนวยาว หรือใช้เรียกรากไม้ที่ขึ้นเป็นปึกที่โคนต้นซึ่งแผ่ขยายออกไปรอบๆ เพื่อพยุงลำต้น เช่น ทุเรียนต้นใหญ่มีรากเป็นพู	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	
188	พูจริง	น.	ผลทุเรียนที่เห็นสันและร่องพูชัดเจน และมีเนื้อภายในพู เป็นคำที่มีความหมายตรงข้ามกับพูหลอก	นายสมประสงค์ เปลี่ยนเป่า	
189	พูซ้อน	น.	ดู พูหลบ.	นายสมประสงค์ เปลี่ยนเป่า	
190	พูล้ง	น.	ดู โอบ.	นายสุนิพล พรกัณ	
191	พูหลบ	น.	ผลทุเรียนที่กลม มองไม่เห็นสันหรือร่องพูจากภายนอก แต่มีเนื้อข้างในผลเช่นผลทุเรียนพันธุ์กระดุม พูซ้อน หรือ ซ่อนพู หรือ หลบพู ก็ว่า.	นายสมประสงค์ เปลี่ยนเป่า	
192	พูหลอก	น.	ผลทุเรียนที่เห็นสันและร่องพูชัดเจน แต่ภายในพูไม่มีเนื้อ เช่น ทุเรียนพันธุ์อีลวง มักมีพูหลอก. แป้ว ก็ว่า	นายสมประสงค์ เปลี่ยนเป่า	นายจรูญ ทับเล็ก
193	พูเอก	น.	คำเรียกพูที่ใหญ่ที่สุด เนื้อมาก เติ่ง แน่น มักมีเมล็ดลีบ ถ้าเก็บเกี่ยวผลช้า กระรอกมักมาแย่งกินพูเอกตั้งแต่อยู่บนต้น พบในพันธุ์ทุเรียนที่ให้ผลแป้ว เช่น สวาน้อย ย่ามะหวาด	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	
194	เพ็ลี่ย กระบะ	น.	คนที่มาลักขโมยทุเรียนใส่รถกระบะ มักมาในช่วงกลางคืน	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	
195	เพ็ลี่ย กระสอบ	น.	คนที่มาลักขโมยทุเรียนใส่กระสอบวางไว้เตรียมขนออกไป มักมาในช่วงกลางคืน	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	
196	เพสลาด	ว.	อ่านว่า เพ-สะ-หลาด หมายถึงไม่อ่อนไม่แก่ มักใช้แก่ไปไม้ เช่น เมื่อกิ่งพันธุ์ทุเรียนคลี่ใบเพสลาดก็ทาบกิ่งเสริมรากได้	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)
197	เพี้ยน	ว.	เปลี่ยน เช่น ถ้าตัดแก่เกินไป รสชาติทุเรียนอาจเพี้ยนไป	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	
198	โพ้	ว.	เรียกทุเรียนที่มีร่องลึกด้านข้าง เช่น ผลทุเรียนพันธุ์กบตาช้ำ มีโพ้เห็นร่องลึกชัดเจน. โง้ว ก็เรียก	นางไสว ทศนิยะเวช	
199	พอดน้ำ	ว.	ลุ่ม ริมน้ำ เช่น การใช้ด่อนเหมาะกับพื้นที่พอดน้ำ. ดิงเลน ก็ว่า.	นายอดิสรณ์ ฉิมน้อย	
200	มงกุฏ	น.	หนามชั้นแรก ๆ ซึ่งปลายชี้ขึ้นเป็นวงรอบหัวคล้ายมงกุฎและมีสีเหลืองทอง พบในทุเรียนพันธุ์กระดุมทองในระยะที่ผลแก่จัดพร้อมตัดได้. บัว ก็เรียก.	นายสมประสงค์ เปลี่ยนเป่า	
201	มะเขือ พวง	น.	ดอกตูมอายุราว 30-35 วันหลังออกดอก	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	
202	มะฝ่อ	ว.	ลักษณะผลกลม คล้ายผลมะฝ่อ (<i>Trewia nudiflora</i> L.) ไม้ต้นในวงศ์มะยม (Euphorbiaceae) ใช้เรียกพันธุ์ทุเรียนที่มีผลกลม ซึ่งก่อนมหาอุทกภัยมีเหลือเพียงต้นเดียวที่สวนของคุณทรง เกตุกราย	นายทรง เกตุกราย	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)
203	เม็ดตาย	น.	เมล็ดลีบ พบบ่อยในผลทุเรียนบางพันธุ์ เช่น สวาน้อย ถือว่ามีคุณภาพดีให้น้ำน้อย	นายจรูญ ทับเล็ก	
204	เม็ดนอก	ว.	มาจากนอก จ. นนทบุรี ใช้เรียกพันธุ์หรือต้นกล้าทุเรียนที่มาจากจังหวัดอื่น เช่น จันทบุรี ระยอง อุตรดิตถ์. ทุเรียนนอก ก็ว่า.	นายอดิสรณ์ ฉิมน้อย	

ที่	คำไทย		ความหมาย	Reference 1	Reference 2
205	เม็ดใน	ว.	มาจากต้นพันธุ์ หรือแหล่งนั้น เช่น เม็ดในลวง ใช้กล่าวถึงทุเรียนหลายพันธุ์ที่เพาะจากเมล็ดพันธุ์ลวง; เม็ดในยายปราง เป็นชื่อทุเรียนพันธุ์หนึ่ง ซึ่งเชื่อว่า "ยายปราง" เป็นผู้เพาะปลูกเป็นคนแรก. ชื่ออื่น ๆ เช่น เม็ดในแม่เฒ่า เม็ดในก้านยาว. ในการเพาะมักเลือกเฉพาะเมล็ดใหญ่ที่สุดที่อยู่ใกล้ขั้ว	นายอดิสรณ์ ฉิม น้อย	
206	ไม้เสียว	น.	ทุเรียนพันธุ์ที่ผลเน่าเสียวง่ายถ้ามีฝนมาก หรืออยู่ในที่ลุ่ม น้ำมาก เช่น ทุเรียนกลุ่มพันธุ์ลวง อาการที่มักพบบ่อย คืออาการไส้ซึม	นายทรง เกตุกราย	
207	ยกโคก	ก.	การเติมดินเหนือสันร่องให้พูนเป็นโคก ชาวสวนนิยมยกโคกปลูกทุเรียน เพื่อเพิ่มพื้นที่ให้รากห่างจากระดับน้ำในท้องร่องมากขึ้นเพราะต้นทุเรียนมีรากตื้น. ตั้งกระเปาะ ก็เรียก.	นางลมัย คุ่มวัน	นางมะลิวัลย์ หาญใจ ไทย
208	ย่ามะหวด	น.	ดู ย่ามะหวด.		
209	ย่ามะหวด	น.	ชื่อเรียกทุเรียนพันธุ์หนึ่ง มีลักษณะเบี้ยว แป้ว มักมีพูใหญ่เพียง 1 พูรสชาติดี. ชื่อนี้น่าจะเพี้ยนมาจากคำว่า ย่ามะหวด (ซึ่งมาจากภาษาเปอร์เซียว่า Jamawar) หมายถึงผ้าทอลายเนื้อดีจากอินเดีย จัดเป็นของหายากและเป็นที่ยอมรับมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ในสมัยรัชกาลที่ 6 เรียกผ้าชนิดนี้ว่า ผ้าลายฉีก หรือลายฉัตร ซึ่งมีขายในย่านตลาดพาหุรัดในกรุงเทพฯ เป็นผ้าที่ผู้ดีและกุลสตรีสมัยก่อนใช้กันมาก เป็นที่เชิดหน้าชูตาของผู้หญิงเพราะจัดว่าเป็นผ้าที่มีราคาแพง หมายเหตุ ผู้วิจัย ลายย่ามะหวด เรียกกันในปัจจุบันว่า ลายลูกน้ำ ส่วนทุเรียนพันธุ์ย่ามะหวด มีรูปร่างคล้ายลายดังกล่าว จึงควรเรียกว่า พันธุ์ย่ามะหวด.	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะ มนุษยศาสตร์. (ม.ป.ป.); Aladdin Treasures. (2011)	
210	ยิบ	ว.	ถี หรือละเอียด เช่น ผลทุเรียนที่เจริญอยู่ที่ปลายกิ่งมีหนามยิบ ส่วนผลที่เจริญอยู่ที่โคนกิ่งมักสมบูรณ์กว่าและมีหนามใหญ่. กบแม่เฒ่ามีหนามยิบ.	นางเทพรส แก้วศรี เจริญ; นางสมบุรณ์ แผ้วสกุล	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)
211	ยุม	น.	คำในภาษาถิ่นใต้ หมายถึง เนื้อที่หุ้ม 1 เมล็ดที่อาจเป็นเมล็ดใหญ่หรือสับขายไปก็ได้ นิยมใช้เรียก ยุมทุเรียนและยุมขนุน บางครั้งใช้เป็นลักษณะนาม เช่น ขนุน 1 ยุม, ทุเรียน 1 พูมี 3-5 ยุม ภาษากลาง อาจเรียก เม็ด	นายอานวย สงนวล	
212	ยุ่มดิน	ก.	พูนดินหลวมๆ โดยตักดินจากท้องร่องมาพอกโคก เช่น ใช้ชะแลงยุ่มดิน	นางสมบุรณ์ แผ้ว สกุล	
213	แย้มดิน	ก.	แซะดินให้โปร่ง.	นางเบญจวรรณ ออ ไธสบุญ	
214	รอก	ก.	ใช้เชือกผูกโยงของหนัก พาดบนแกนแนวขวาง แล้วค่อยๆ ปลดเชือกอีกด้าน เพื่อหย่อนสิ่งของลงสู่พื้น เป็นการผ่อนน้ำหนัก เช่น ตอนที่ตัดกิ่งทุเรียนกิ่งใหญ่ๆ จะผูกเชือกไว้ พาดกับกิ่งอื่น แล้วรอกลงมา.	จ.ส.อ. สมพงษ์ สก ดิษฐ์	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)
215	ร่องพู	น.	ร่องระหว่างส่วนนูนตามแนวยาวของผลที่เรียกว่าพู ทุเรียนบางพันธุ์มีร่องพูลึก เช่น พันธุ์กระดุม; พันธุ์หมอนทองเมื่อแก่ สีร่องพูจะเข้มขึ้นไล่จากล่างขึ้นบนไปสู่ขั้ว	จ.ส.อ. สมพงษ์ สก ดิษฐ์	นายอภิรักษ์ น้า ทับทิม
216	ร่องสวน	น.	สันดินระหว่างท้องร่อง ใช้สำหรับเพาะปลูกต้นทุเรียนและพืชอื่นๆ ซึ่งมีส่วนต่างๆ ได้แก่ อกร่อง และแควร่อง.	จ.ส.อ. สมพงษ์ สก ดิษฐ์	
217	รากตะขาบ	น.	รากแขนงแผ่นสันร่อง ต้นที่มีรากตะขาบมากจะเป็นต้นที่แข็งแรง	นางลมัย คุ่มวัน	นางเบญจวรรณ ออ ไธสบุญ
218	รางดิน	ก.	การขุดดินออก เช่น พอปูกต้นทุเรียนครบ 1 ปี ก็รางดินออกกว้าง 1 ศอก ลึก 2 ศอก รอบโคนต้นห่างประมาณ 1 เมตร เพื่อให้มีน้ำระบายลงไม่ขังและที่โคนต้น	นางสมบุรณ์ แผ้ว สกุล	นายอดิสรณ์ ฉิม น้อย
219	รุ่น	น.	ช่วงเวลาที่ออกดอก หรือผล. ในปี พ.ศ. 2553 ซึ่งมีฝนชุกและอุณหภูมิลดต่ำผิดปกติหลายครั้ง ทุเรียนออกดอกถึง 3 รุ่น ห่างกันประมาณ 20 วัน คือ 5 พย. 30 พย. และ 20 ธค.	นายอดิสรณ์ ฉิม น้อย	
220	เรียกราก	ก.	การใส่ปุ๋ยรอบโคนต้นให้ห่างจากโคนต้นออกไปพันธุ์มีของราก เพื่อให้รากเจริญเติบโตยืดยาวออกไปถึง และเมื่อรากเจริญดีก็จะทำให้ต้น	นายเข้า คำลับ	

ที่	คำไทย		ความหมาย	Reference 1	Reference 2
			สมบูรณ์ ทรงพุ่มใหญ่ขึ้น และให้ผลผลิตดี. ล่อราก ก็เรียก.		
221	เรียน	น.	ชื่อภาษาถิ่นใต้ ใช้เรียกทุเรียนบ้าน หรือทุเรียนพันธุ์ (<i>Durio zibethinus</i> L.)	ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย เต็ม สมิตินันท์ http://web3.dnp.go.th/botany/ThaiPlantName/Default.aspx	
222	เรือน	น.	ทรงพุ่ม เช่น ทุเรียนพันธุ์สาวน้อยเรือนงาม หมายถึงมีทรงพุ่มสวย	นายอดิสรณ์ ฉิม น้อย	
223	โรคใบติด	น.	ดูโรคใบติด.	Smile FARM Group	
224	โรคใบติด	น.	เกิดจากเชื้อรา <i>Rhizoctonia</i> sp. ทำให้ใบเพสลาดมีจุดดำน้ำ ซึ่งขยายใหญ่ขึ้นคล้ายถูกน้ำร้อนลวก อาจมีอาการไหม้ที่ขอบใบ เชื้อราสร้างเส้นใยสีน้ำตาลอ่อนยึดใบไว้ และสามารถเข้าทำลายใบที่อยู่ติดกันได้ วิธีควบคุมใช้เชื้อราปฏิปักษ์ไตรโคเดอร์มา (<i>Trichoderma harzianum</i>) ฉีดพ่นไปด้วยสารเคมีคาร์เบนดาซิม หรือคอปเปอร์ออกไซด์คลอไรด์ และตัดส่วนที่เป็นโรคไปเผาทำลาย วิธีป้องกันคือตัดแต่งกิ่งให้ต้นทุเรียนโปร่ง รับแสงแดดได้ทั่วถึง	http://www.agriqua.doae.go.th/plantclinic/Clinic/plant/durian/phizoctonia.html Smile FARM Group	
225	लग	น.	ไม่มีเนื้อผล; ชื่อกลุ่มพันธุ์ทุเรียน. กลุ่มพันธุ์लगได้ชื่อว่าให้ผลใหญ่ รูปทรงสวย แต่มีบางพันธุ์เป็นพุ่มหลอก ผลแป้ว ไม่มีเนื้ออยู่ภายใน จึงเรียกว่า "लग" และเป็นไส้ขี้มง่าย แต่ให้ผลดก รสชาติอร่อย จึงนิยมใช้เป็นต้นแม่ และนำมาเมล็ดที่ได้ไปปลูก เรียกกันว่า เม็ดในलग. อีलग ก็เรียก.	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	
226	लग	ก.	การดักเอาเลนขึ้น เช่น ใช้ขนาดलगलगท้องร่อง	นายเข้า คำลับ	
227	ล่อราก	ก.	ดูเรียกราก.	นายอดิสรณ์ ฉิม น้อย	
228	ลั้ง	ว.	อ้วน ใช้เรียกลักษณะทุเรียน เช่น พันธุ์หมอนทองมีพู่ลั้ง	นายสุนิพล พรกัน	
229	ลัด	ก.	การผลิ (ใบอ่อน หรือแขนง) เช่น ถัดต้นทุเรียนได้รับน้ำมากเกินไป ในช่วงที่กำลังแตกตาดอก จะลัดใบอ่อน และดอกร่วง	Smile FARM Group	
230	लग	ก.	การเลือกตัด (กิ่ง) ออก เช่น หน้าฝนต้องलगกิ่งทิ้งบ้าง เพื่อให้ทรงต้นโปร่ง.	นางสมบูรณ์ แผ้วสกุล	นายอภิรักษ์ น้ำทับทิม
231	ล่ำกระโดง	น.	ดูกระโดง.	นายเข้า คำลับ	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)
232	ล่ำประโดง	น.	ดูกระโดง.		ราชบัณฑิตยสถาน (2546)
233	लगกรด	น.	लगป็นสำหรับยิงกระรอก	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)
234	लगกระดุม	น.	ใช้เรียกกระยะหนึ่งของตาดอก ดูกระดุม	ฤทัยชนก กิตติวโรดม	อดิสรณ์ ฉิม น้อย
235	लगท้อ	น.	ท่อนไม้ของलगถูกเป็นรูปประเบ็ดตอร์ปิโด (torpedo) พันด้วยต้นกล้วยและหางกล้วย ใช้อุดท้อตาลเพื่อควบคุมการไหลเข้าออกของน้ำในท้องร่อง ส่วนท้ายมีช่องใช้เสียบไม้เพื่อยึดกับดินหน้าท้อตาล	คุณมนตรี แยมทรัพย์	
236	เลียบเหยี่ยว	ว.	ส่วนปลายที่มีลักษณะแหลมโค้งคล้ายเลียบเหยี่ยว ใช้เรียกทุเรียนพันธุ์กบเลียบเหยี่ยว ซึ่งมีหนามโค้ง	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	
237	लग	น.	ช่วงของแกนตั้งแต่ปลายสุดของข้อพับไปถึงปลายนิ้วกลาง; มาตรฐานความยาว 1 लगเท่ากับ 2 คืบ ยาวประมาณ 30-45 ซม. เช่น ตั้งलग สูงประมาณ 1 लगแล้วรอให้ดินยุบ	นายอดิสรณ์ ฉิม น้อย	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)
238	लग	น.	หิน. ของหนักที่ล่ำมโซ่หรือเชือกอยู่กับเรือเวลาจอดเรือใช้ทอดลงไป ในน้ำให้เกาะพื้นเพื่อไม่ให้เรือเคลื่อนไปที่อื่น. ใช้เรียกของหนักที่ใช้มัด	Smile FARM Group	

ที่	คำไทย		ความหมาย	Reference 1	Reference 2
			กิ่งทุเรียน.		
239	สลัดใบ	ก.	ดู ถ้วยใบ.	Smile FARM Group	
240	สวนนอก	น.	สวนตามลำคลองตลอดแนวแม่น้ำเจ้าพระยาไปบรรจบกับสวนตามฝั่งแม่น้ำแม่กลอง เช่น สวนแถบคลองถ่าน บางช้าง อัมพวา และสมุทรสาคร เป็นคำในวลีเก่าว่า “สวนในบางกอก สวนนอกบางช้าง”	สุกัญญา สุขฉายา (2554)	
241	สวนใน	น.	สวนที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่ นนทบุรี กรุงเทพฯ ธนบุรี จนถึง พระประแดง เป็นคำในวลีเก่าว่า “สวนในบางกอก สวนนอกบางช้าง” ทั้งนี้สวนในยังแบ่งออกตามแนวพื้นที่เป็น บางบน และ บางล่าง ด้วย	สุกัญญา สุขฉายา (2554)	
242	สวนสมรม	น.	สวนสมรม หรือสมลม เป็นคำภาษาถิ่นใต้ หมายถึง สวนขนาดเล็ก ที่ปลูกไม้ผลหลายชนิดไว้ปะปนกัน ไม่แยกแปลงแยกชนิด อาศัยธรรมชาติให้เกื้อกูลกันเอง ไม้ผลแต่ละชนิดออกผลไม่พร้อมกัน ทำให้เจ้าของสวนสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ตลอดปี ในสวนสมรมมีผลไม้ชนิดต่างๆ เช่น ทุเรียน มังคุด ลำไย ลำปำ มะม่วง กล้วย สะตอ ลูกเนียง ฯลฯ	กิตติศักดิ์ http://mungkood.blogspot.com/	
243	สอนเป็น	ก.	การไม่ปล่อยให้ต้นไม้ติดผลในช่วง 2-3 ปีแรก เพื่อให้กิ่งสมบูรณ์เต็มที่ก่อน เช่น ทุเรียนสาวต้นนี้ต้องสอนเป็นก่อนอีก 2-3 ปี	นายอดิสรณ์ ฉิมน้อย	
244	สะท้านหนาว	น.	อาการที่ใบทุเรียนแห้งกรียมคล้ายแดดเผา แต่เป็นทั้งต้นไม่ใช่เฉพาะด้านทิศตะวันตก	Smile FARM Group	
245	สาว	ว.	ต้นทุเรียนที่เจริญเต็มที่ มีอายุราว 2-3 ปี ออกดอก ติดผลได้แต่ให้ผลจำนวนน้อย และชาวสวนมักไม่ปล่อยให้ติดผล เพราะจะทำให้ต้นโทรมเร็ว เช่น ทุเรียนต้นนี้ยังเป็นทุเรียนสาวต้องสอนเป็นก่อน	นายอดิสรณ์ ฉิมน้อย	
246	สีการะเกด	น.	คำเรียกชื่อสีเหลืองอ่อนคล้ายสีดอกการะเกด.	จ.ส.อ. สมพงษ์ สุกดิษฐ์	
247	สีขมิ้น	น.	คำเรียกชื่อสี ใช้เรียกสีเนื้อผลซึ่งมีสีเหลืองสดออกส้มคล้ายสีเนื้อเหง้าขมิ้น	นางประมวธ ฉ่ำเอี่ยม	
248	สีจันทน์อ่อน	น.	คำเรียกชื่อสีเหลืองอ่อนคล้ายสีผลจันทน์ ใช้เรียกสีเนื้อผลทุเรียน เช่น พันธุ์ก้านยาวทรงหวดมีเนื้อสีจันทน์อ่อน. สีลูกจันทน์ ก็ว่า.	นายสมประสงค์ เปลี่ยนเป่า	
249	สีจำปา	ว.	คำเรียกชื่อสีเหลืองสดออกส้มคล้ายสีดอกจำปา ใช้เรียกสีเนื้อผลซึ่งถือว่าเข้มสวย	จ.ส.อ. สมพงษ์ สุกดิษฐ์	
250	สีนวล	ว.	คำเรียกชื่อสีขาวออกเหลืองอ่อน เช่น ทุเรียนพันธุ์หมอนทองมีเนื้อผลสีนวล	นายอดิสรณ์ ฉิมน้อย	
251	สีนาก	ว.	คำเรียกชื่อสีออกชมพูส้ม คล้ายสีโลหะที่เรียกว่านาก อาจใช้เรียกสีเปลือกผล สีเนื้อผล หรือ สีใบด้านล่าง	นายอดิสรณ์ ฉิมน้อย	
252	สีลาน	ว.	คำเรียกชื่อสี ใช้เรียกสีเนื้อผลซึ่งมีสีน้ำตาลอ่อนคล้ายสีใบลานเมื่อแห้ง	นางสมบูรณ์ แก้วสกุล	
253	สีลูกจันทน์	น.	ดู สีจันทน์อ่อน.	นายสมประสงค์ เปลี่ยนเป่า	
254	สีหมอก	ว.	คำเรียกชื่อสีเทา เช่น ทุเรียนพันธุ์หมอนทอง เมื่อแก่ได้ที่พร้อมเก็บ ที่ขั้วจะมีสีหมอกจับ	จ.ส.อ. สมพงษ์ สุกดิษฐ์	
255	สุกท่ายแมง	ก.	ผลไม้ที่สุกเพราะแมลงเข้าทำลาย	นายพนม อดิสรณ์	
256	เสริมราก	ก.	ทาบกิ่งต้นพันธุ์ (ซึ่งนิยมเสียบยอดพันธุ์ดีบนต้นต่อทุเรียนบ้าน) กับต้นต่อที่ปลูกรอบต้นพันธุ์ 2-4 ต้น เชื่อว่าจะช่วยให้ต้นพันธุ์ได้รับอาหารมากขึ้นจากรากของต้นต่อใหม่และทำให้ต้นแข็งแรงขึ้น	จ.ส.อ. สมพงษ์ สุกดิษฐ์	
257	ไล่	น.	แกน ใช้เรียกแกนผล เช่น ไล่หนา หมายถึงแกนผลใหญ่; แกนของกิ่ง เช่น กิ่งที่ใช้เสียบยอดต้องเป็นกิ่งเล็กที่ยังไม่มีไล่	นางอุดม ศรีประไพ	
258	ไล่ซึม	ว.	อาการที่แกนผลดำน้ำ เนื้อละเอียดกับทุเรียนบางพันธุ์เช่นกลุ่มพันธุ์สง และทองย้อย โดยเฉพาะเมื่อโดนฝนมาก หรืออยู่กับพื้นดินแฉะ และอาจเกิดเมื่อมีอากาศเตาเผา เพราะน้ำสามารถซึมเข้าภายในผล	จ.ส.อ. สมพงษ์ สุกดิษฐ์	

ที่	คำไทย		ความหมาย	Reference 1	Reference 2
			ผ่านทางแผลเตาเผา		
259	หนอนทบ	น.	หนอนบนผล ทำให้ผลทุเรียนผลนั้นขายไม่ได้ราคา	นายเต็ม อยู่สุข	
260	หนาม	น.	ส่วนแหลมที่อยู่บนเปลือกของผลทุเรียน เกิดจากเนื้อเยื่อส่วนผนังผล (pericarp) มีหลายรูปทรง เชื่อว่าสามารถใช้จำแนกกลุ่มพันธุ์ได้ เช่น ผลของทุเรียนพันธุ์บุดาขามีหนามยาว แหลมคม ส่วนกลุ่มพันธุ์กระดุมมีหนามเล็ก สั้น ถี่	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	
261	หนามจิบ	น.	หนามติดกัน เนื่องจากเปลือกไฟเข้าทำลายช่วงออกดอก แต่ไม่มีผลกับรสชาติของเนื้อผล	นายเต็ม อยู่สุข	
262	หนามยิบ	น.	หนามถี่ ละเอียด เช่น ผลกบแม่เผามีหนามยิบ มักมีหนอนระหว่างหนาม	นางเทพธิดา แก้วศรีเจริญ	นางสมบุญณ์ แผ้วสกุล
263	หนามหยี	น.	หนามเล็ก ละเอียด สั้น ดู หนามยิบ.	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	นายสุนิพล พรกัน
264	หนามไหม้	น.	ใช้เรียกหนามที่ปลายแห้งเป็นสีน้ำตาล แสดงว่าผลแก่จัด เช่นที่พบในพันธุ์บาตรทองคำ ชะนี และกบตาขำ	นายจรรยา ทับเล็ก	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์
265	หมวก	น.	ดู หม้อตาล.		
266	หม้อ คะนน	น.	หม้อทะนน ก็เรียก. ดู หม้อตาล	นางสมบุญณ์ แผ้วสกุล	
267	หม้อตาล	น.	กลีบเลี้ยงของทุเรียนซึ่งมีรูปร่างคล้ายหม้อตาล (ภาชนะสำหรับใส่น้ำตาลโตนด ทำด้วยดินเผา ปากกลม ก้นเป็นกระเปาะ-วิบูลย์ ลีสุวรรณ 2548) คือมีกลีบเชื่อมติดกันเป็นวง ก้นเป็นกระเปาะ ปลายแยกเป็น 5 กลีบ สีขาวนวลถึงสีจางๆ ร่วงเมื่อดอกบาน และใช้ทำอาหาร เช่น ขนมน้ำจืด. หม้อทะนน หม้อคะนน หรือ หมวก (ดู แกะหมวก) ก็เรียก.	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	วิบูลย์ ลีสุวรรณ (2548)
268	หม้อ ทะนน	น.	หม้อดินขนาดใหญ่ มีขีดเป็นรอยโดยรอบ สำหรับใส่น้ำ น้ำตาลโตนด เป็นต้น หม้อคะนน ก็เรียก. ชาวสวนอาจใช้หม้อทะนนที่เจาะรู เป็นภาชนะรองรับต้นกล้าทุเรียนวางบนค้อน เพื่อป้องกันไม่ให้ต้นทุเรียนยุบลงไปพร้อมกับโคก. ชาวสวนใช้คำนี้เรียกกลีบเลี้ยงของทุเรียนที่มีรูปร่างคล้ายหม้อ ดู หม้อตาล.	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	
269	หมอน	น.	ชื่อเรียกกลุ่มพันธุ์ทุเรียนที่มีกลีบผลสวย รูปทรงกระบอก พูใหญ่เท่า ๆ กัน ลักษณะคล้ายหมอนชนิดสี่เหลี่ยม พันธุ์ดั้งเดิม คือ หมอน (เขียว) ต่อมาพันธุ์ที่มีลักษณะดีกว่า เปลือกและเนื้อผลสีเหลืองสวยกว่า เรียกว่าหมอนทอง	นายสมประสงค์ เปลี่ยนเป้า	
270	หยี	ว.	เล็ก ละเอียด สั้น ใช้เรียกหนามผลของทุเรียนบางพันธุ์ เช่น พันธุ์กระดุม ว่ามีหนามหยีๆ ยิบ ก็ว่า.	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	นางประมวล ฉ่ำเอี่ยม
271	หลบพู	ก.	การที่ผลทุเรียนมีพูหลบ	นายสมประสงค์ เปลี่ยนเป้า	
272	หลังเบี้ย	ว.	เรียกหัวพูที่แข็งดำ เพราะผลทุเรียนเจริญผ่านช่วงฝนแล้ง ดู เต่าเผา	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	
273	หลุบ	ก.	ลูกลงมา ปกลงมา พกทุเรียนกบกิ่งหลุบ หยิบไม่อยู่ แต่พวกทุเรียนกระดุมกิ่งกางออก	นางสมบุญณ์ แผ้วสกุล	
274	หวด	น.	ภาชนะรูปทรงคล้ายกรวย ก้นสอบ ปากผาย ภาชนะสานไม้ไผ่เป็นหวดทรงกระบอก ปากผาย เรียก มวย และภาชนะได้เรียก สวด ใช้เรียกทุเรียนกลุ่มพันธุ์ก้านยาวพันธุ์ที่รูปทรงผลสวย ตรงกลางป่อง หัวท้ายเรียวยาว ก้านยาวทรงหวด	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	วิบูลย์ ลีสุวรรณ (2548)
275	หักดาน	ก.	ควบคุมระดับน้ำในท้องร่องใกล้โคนต้นให้ต่ำกว่าระดับปกติ เพื่อเพิ่มพื้นที่ที่รากสามารถเจริญได้มากขึ้น (เพิ่ม root zone) โดยเฉพาะเมื่อโคกเตี้ย	คุณเอนก ใจอารีย์ เกาะเกร็ด	
276	หัวกำไล	ว.	ระยะของดอกตูมที่มีอายุราว 40-55 วัน จนกระทั่งดอกบาน มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางราว 1.5-2.5 ซม. เรียกตามขนาดและรูปร่างของส่วนหัวของกำไลข้อมือหรือข้อเท้า	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	ฤทัยชนก กิตติวโรดม (2554)

ที่	คำไทย		ความหมาย	Reference 1	Reference 2
277	หัวคอด	น.	ฐานผล (ด้านใกล้หัว) ที่เรียวยาวไปทางหัว	นายอดิสรณ์ นิมน้อย	
278	หัวตะโหงก	น.	โคนทางมะพร้าวแห้ง ฐานแข็ง แผ่กว้างออกมีลักษณะคล้ายหัว ใช้เผาทำถ่านเคียนน้ำตาลหรือเผาหม้อ หรือใช้ค้ำกิ่ง โดยใช้ส่วนโค้งที่โคนรับน้ำหนักกิ่ง และหันปลายด้านเล็กลงดิน	นางสมบุญรณ์ แผ้วสกุล	
279	หัวฝน	น.	ต้นฤดูฝน	นายเช้า คำขลับ	
280	หัวร่อง	น.	พื้นที่ปลายร่องสวนด้านที่ใกล้ทางเข้าสวน มักปลูกทุเรียนพันธุ์เบาที่ติดผลมาก เพื่อล่อกระรอก ไม่ให้กระรอกเข้าไปกินทุเรียนราคาแพงที่ต้นอื่นในร่อง	นายจรรยา ทับเล็ก	
281	หัวหยาบ	ว.	ภาษาถิ่นใต้ หมายถึง ต้นฤดู.	นางอัมพร พันธุ์ทอง	
282	หางแย้	น.	ใช้เรียก (ดอกที่ร่วงเหลือแต่) เกสรเพศเมีย (pistil) ของดอกทุเรียน ซึ่งติดอยู่บนกิ่ง หรือหมายถึงดอกในระยะที่โรยแล้ว	นายอดิสรณ์ นิมน้อย	
283	ห่าม	ว.	จวนสุก	นางสมบุญรณ์ แผ้วสกุล	ราชบัณฑิตยสถาน (2546)
284	ห้าว	ว.	แข็ง ใช้กับเนื้อทุเรียนที่เคี้ยวแล้วดังกรุบๆ ถือว่าดีของคุณภาพ เช่น ทุเรียนที่เกิดอาการเต่าเผา จะมีเนื้อห้าว และชาวสวนหลายท่านพูดตรงกันว่า ทุเรียนพันธุ์ก้านยาวต้องตัดตัวเนื้อมัน ถ้าแก้จัดเนื้อจะห้าว	จ.ส.อ. สมพงษ์ สุกดิษฐ์, นายอดิสรณ์ นิมน้อย	นายจรรยา ทับเล็ก
285	หุ (ใบ)	น.	ฐานใบ เช่น ทุเรียนพันธุ์ชะนีใบเล็กมีหูดำ	จ.ส.อ. สมพงษ์ สุกดิษฐ์	
286	เหยียดตีนหนู	น.	ระยะที่ตาดอกเจริญจากระยะไข่ปลามาได้ราว 7-10 วัน มีลักษณะเป็นตุ่มขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางราว 0.7-1 ซม. เปรียบได้กับขนาดตีนหนู และใช้เวลาอีกราว 10 วันจะเข้าสู่ระยะลูกกระดุม. ตีนหนู, ตีนตุ๊กแก ก็เรียก.	จ.ส.อ. สมพงษ์ สุกดิษฐ์	
287	องคุลี	น.	นิ้วมือ. ชื่อมาตรวัดแต่โบราณ ยาวเท่ากับข้อปลายของนิ้วกลาง. ชาวสวนจะเก็บผลทุเรียนพันธุ์ก้านยาวเมื่อมีกระโปกที่ขั้วสูงจากผลขึ้นไปประมาณ 1 องคุลี	นายจรรยา ทับเล็ก	
288	อีลือกปีออกแป็ก	ว.	ใช้บรรยายลักษณะผลทุเรียนที่เปรี้ยวๆ บูดๆ แป้วหน้าแป้วหลัง เช่น กบขายน้ำมีผลอีลือกปีออกแป็ก ใช้แบบเดียวกับ แป้ว.	นายเช้า คำขลับ	
289	อีล่า	น.	ชื่อเรียกพันธุ์ผลไม้ที่ให้ผลช้ากว่าพันธุ์อื่น เช่น ทุเรียน กระท้อน. อีหนัก ก็เรียก.	นายอดิสรณ์ นิมน้อย	
290	อีหนัก	น.	ดู อีล่า.	นายเช้า คำขลับ	
291	เอี้ยว	ว.	ดู แป้ว	นายสมประสงค์ เปลี่ยนเป้า	
292	แอ้ว	ว.	ดู แป้ว	นางสมบุญรณ์ แผ้วสกุล	
293	โอบ	ว.	ลักษณะของผลทุเรียนที่มีพูหนาเท่าๆ กัน เช่น ทุเรียนพันธุ์หมอนทอง มีผลโอบ พูล่ง กี่ว่า.	นายสุนิพล พรกัน	

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการเกษตร. (ม.ป.ป.). เทคโนโลยีเฉพาะพื้นที่ฐานความรู้ด้านพืช. วันที่ค้นข้อมูล 2 พฤษภาคม 2555, เว็บไซต์: http://203.172.198.146/rice/rice_mix2/tec02.html
- เต็ม สมิตินันท์. (2555). ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย. วันที่ค้นข้อมูล มกราคม - ธันวาคม 2557, เว็บไซต์: <http://web3.dnp.go.th/botany/ThaiPlantName/Default.aspx>
- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะมนุษยศาสตร์. (ม.ป.ป.). การแต่งกายสมัยรัตนโกสินทร์. วันที่ค้นข้อมูล 2 พฤษภาคม 2555, เว็บไซต์: <http://www.human.cmu.ac.th/home/hc/ebook/006216/006216-03.pdf>
- ราชบัณฑิตยสถาน. (ม.ป.ป.). ศัพท์บัญญัติวิชาการ. วันที่ค้นข้อมูล พฤษภาคม 2554 - 2555, เว็บไซต์: <http://rirs3.royin.go.th/coinages/webcoinage.php>
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- ฤทัยชนก กิตติวิโรดม. (2554). การตรวจสอบพันธุ์ทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี โดยใช้ลักษณะทางสัณฐานวิทยาและเทคนิค Amplified Fragment Length Polymorphism (AFLP). วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2548). พจนานุกรมหัตถกรรม เครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้าน. พิมพ์ครั้งที่ 3 ด้านสุทธา. กรุงเทพฯ. หน้อย จันทบุรี ฤทธิญา สวัสดิชัย. (2557). วันที่ค้นข้อมูล 10 ธันวาคม 2557, เว็บไซต์: <https://www.youtube.com/watch?v=4EvlwWGzazE#t=155>
- Aladdin Treasures. (2011). Jamawars. Retrieved April 19, 2012 from *Aladdin Treasures of Kashmir*, website: <http://www.pashminashawls.ch/index.php?action=produit&id=5&lg=fr>
- Ahmad Fuad Morad. (2014). Retrieved December 1, 2014 from website: <https://www.flickr.com/photos/adaduitokla/13358811844/>
- Azam-Ali, S. H. & Judge, E. C. (2004). Small-scale cashew nut processing. Retrieved April 23, 2012 from website: http://www.fao.org/inpho_archive/content/documents/vlibrary/ac306e/ac306e03.htm
- GlobinMed. (2010-2014). Retrieved December 15, 2014 from website: http://www.globinmed.com/index.php?option=com_content&view=article&id=100742:durio-graveolens-becc&catid=8&Itemid=113
- Smile FARM Group (2014). Retrieved January - December 2014 from website: <https://www.facebook.com/pages/Smile-FARM-Group/127264460655911>
- Year of the Durian. (2014). Retrieved December 5-15, 2014 from website: <http://www.yearofthedurian.com/2013/05/durio-mansoni.html#.VKO4jNKsWwl>

ภาคผนวก 3

สื่อสังคมออนไลน์ในเฟซบุ๊คเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช “ปักษ์รักษา”

<https://www.facebook.com/PokpakRaksa.MahidolUniv>

The screenshot shows the Facebook profile of 'ปักษ์รักษา Pokpak Raksa' (Pokpak Raksa Mahidol Univ). The page has a blue header with the Facebook logo and search bar. The profile picture is a group photo of many people, mostly students, holding a white banner with Thai text. The page name is 'ปักษ์รักษา Pokpak Raksa' and it has 47 likes. The description reads: 'Community [?] Plant genetic resource conservation research team at Mahidol Univ is working on researches involving plant diversity and crop conservation in Thailand.' Below the description are tabs for 'About', 'Photos', and 'Likes'. The main content area shows recent posts. The first post is a photo of a durian festival with the caption 'ภาพจากค่ายเยาวชน "รักษารักษ์" (3 photos) ภาพจากค่ายเยาวชน "รักษารักษ์" เมื่อวันที่ 23-24 มกราคม พ.ศ. 2557 ณ ศูนย์วิจัยพืชสวนจิตรลดา ผ่านละครบ่อน อำเภอยะลา จังหวัดยะลา http://www.sc.mahidol.ac.th/scpl/durian/'. The second post is a photo of a durian festival with the caption 'อีกไม่นานแล้วสินะ ฤดูกาลชิมทุเรียน 🍈 (4 photos)'. The third post is a photo of a durian festival with the caption 'ปักษ์รักษา Pokpak Raksa shared โปสเตอร์ เด็กได้'s photo. January 30'.

ภาคผนวก 4

ศศิวิมล แสงผล, อุษณีย์ พิษกรรม และ วิษุวัต สงนวล. (2556). ทุเรียน...ความภูมิใจแห่งนนทบุรี. จากยอดเขาถึงใต้ทะเล 5 (มุสตี ปรียานนท์ บรรณาธิการ). โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, กรุงเทพฯ. หน้า 120-127.

ทุเรียน...ความภูมิใจแห่งนนทบุรี

ผศ. ดร. ศศิวิมล แสงผล, ผศ. ดร. อุษณีย์ พิษกรรม, อ. ดร. วิษุวัต สงนวล

ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

นางปิยรัชฎ์ เจริญทรัพย์ ปริญญาพงษ์

รองหัวหน้า โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ

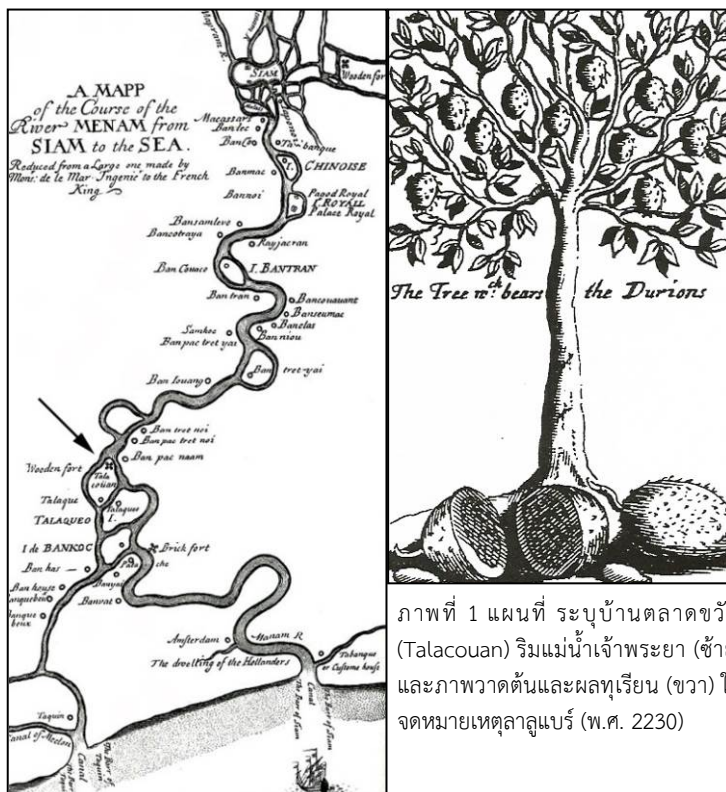
ผศ. เกษม กุลประดิษฐ์ คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

นายทรงพล สมศรี นักวิชาการเกษตร 8ว กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

หลับตานึกภาพตาม...

ย้อนกลับไปในปลายแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช กว่า 300 ปีที่แล้ว...เรือสินค้าขนาดใหญ่แล่นขวกไขว้ในแม่น้ำเจ้าพระยา จากปากแม่น้ำมุ่งสู่กรุงศรีอยุธยาอันเรืองรอง ผ่านภูมิประเทศที่ลุ่มต่ำ เรือนแพริมแม่น้ำ และเรือสวนไร่นา

“...สวนผลไม้ที่บางกอกนั้น มีอาณาบริเวณยาวไปตามชายฝั่ง โดยทวนขึ้นสู่เมืองสยามถึง 4 ลี้ กระทั่งจรดตลาดขวัญ ทำให้เมืองหลวงแห่งนี้อุดมสมบูรณ์ไปด้วยผลาหาร ซึ่งคนพื้นเมืองชอบบริโภคกันนักหนา...(ภาพที่ 1)”¹

ภาพที่ 1 แผนที่ ระบุบ้านตลาดขวัญ (Talacouan) ริมแม่น้ำเจ้าพระยา (ซ้าย) และภาพวาดต้นและผลทุเรียน (ขวา) ในจดหมายเหตุลาลูแบร์ (พ.ศ. 2230)

มีน้ำเล่า ที่เรายังเห็นแผงขายผลไม้แทบทุกหัวถนนในทุกวันนี้ ก็เพราะพวกเราคนไทยชอบกินผลไม้กันมานานนับตั้งแต่บรรพบุรุษนี้เอง

แต่ไม่น่าเชื่อว่าพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่กล่าวถึงข้างต้นเพิ่งโผล่พ้นท้องทะเลขึ้นมาเมื่อราว 1,500 ปีที่ผ่านมาเอง การสะสมของตะกอนน้ำท่วมทำให้ผืนแผ่นดินบริเวณนี้มีความอุดมสมบูรณ์เป็นอย่างมาก เป็นแหล่งอยู่อาศัยน้ำสำคัญของดินแดนสุวรรณภูมิ

บ้านตลาดขวัญเป็นหนึ่งในชุมชนเมืองที่เกิดขึ้นริมแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณจังหวัดนนทบุรีในปัจจุบัน เป็นสวนผลไม้ที่อุดมสมบูรณ์และมีชื่อเสียงแห่งหนึ่งมาแต่โบราณ

“...ออกจากเมืองปากลัด² เราก็

¹ จากบันทึกของอัครราชทูตชาวฝรั่งเศส ซิมอง เดอ ลาลูแบร์ (Simon de La Loubere; de La Loubere, 1986) ที่เข้ามาในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2230

ผ่านดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ในการเพาะปลูกมากขึ้นมาเรื่อยๆ มีหมู่บ้านและตำบลเล็กๆ อยู่เป็นระยะมาตลอดทาง บางแห่งก็มีต้นไม้ที่มีผลดกเต็มไปหมด ใบอันหนาที่บนต้นตัดกันตึกกับสีเขียวอ่อนบนพื้นดินที่คั่งน้ำแห่งหนึ่ง เราเข้ามาใกล้เสียจนแลเห็นต้นอ้อยเอนไปมาตามลมดูสวยงามมาก...เมื่อเรามาถึงคั่งที่สองในแม่น้ำนั้น สองฝั่งแม่น้ำมีแต่สวนหมาก คั่งที่สามก็เต็มไปด้วยสวนผลไม้ไม่นับไม่ถ้วน มีกลิ่นอันหอมหวานของดอกไม้กลบไปหมด ขณะที่เราผ่านมามาตามน้ำนับเป็นไมล์...”³

นำภาควิชาภูมิศาสตร์ที่ชาวต่างชาติชื่นชมผลไม้ไทยมาตั้งแต่โบราณ “...พูดถึงผลไม้แล้วไม่มีที่ไหนๆ จะมีผลไม้หลายชนิดและดีสู้สยามได้ มะม่วง ขนุน และทุเรียนต่างก็มีมากมาย...”³

และเมื่อพูดถึงทุเรียน อัครราชทูตชาวฝรั่งเศส ชิมอง เดอ ลาตูแบร์ (พ.ศ. 2230) กล่าวไว้ว่า “**ทุเรียน**” ชาวสยามเรียกว่า “**ตุร์เรียน**” เป็นผลไม้ที่นิยมกันมากในแถบนี้ แต่สำหรับข้าพเจ้าไม่สามารถทนต่อกลิ่นเหม็นอันรุนแรงของมันได้ ผลมีขนาดเท่าผลแตง มีหนามอยู่โดยรอบคล้ายผลเชลนัทของเรา ดูๆ ไปก็คล้ายกับขนุนเหมือนกันตรงที่มีก้านแข็งขนาดใหญ่เท่าไขไก่หลายก้าน ซึ่งเป็นส่วนที่ใช้กิน ภายในยังมีอยู่อีกเมล็ดหนึ่ง ถือกันว่ายังก้อนแข็งนี้เล็กน้อยยังเป็นตุร์เรียนดี อย่างไรก็ตาม ในผลหนึ่งๆ ไม่เคยปรากฏว่ามีก้านแข็งนี้น้อยกว่า 3 เลย”

คำบรรยายนี้ ทำให้เรามีโมโนภาพตามได้ว่า เมื่อกว่า 300 ปีที่แล้ว ทุเรียนคงมีผลขนาดไม่ใหญ่นัก เนื้อหุ้มเมล็ดมีขนาดเพียงเท่าไขไก่เท่านั้น แต่กลิ่นคงรุนแรงฉกาจจนกระทั่ง จนท่านอัครราชทูตถึงกับบอกรัก

พื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ในบริเวณกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จังหวัดนนทบุรี มีการปลูกทุเรียนมานานแล้ว ดังคำบรรยายของ เจ้าพระยาภาสกรวงศ์ (พ.ศ. 2392 - 2463) ซึ่งเป็นอดีตอธิบดีกรมพระคลังสวน และเสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการ ดังนี้ “...เดิมปลูกทุเรียนกันมากแถบบางบอนในคลองบางกอกน้อย เช่น ทุเรียนบางผักหนามมีรสมันมากกว่ารสหวาน ผลโต พูใหญ่ สีเนื้อเหลือง ต่อมาสวนแถบนี้ถูกน้ำท่วม สวนทุเรียนล้ม ทุเรียนบางล่างจึงเข้ามาแทนที่ เพราะชาวสวนบางล่างคิดยกคันร่องสวนต้นทุเรียนจึงพันน้ำท่วม ทุเรียนบางล่างจึงมีชื่อในสมัยนั้น คือทุเรียนที่ตำบลวัดทองล่าง (วัดสุวรรณาราม) กล่าวว่า มีรสหวานสนิท เนื้อละเอียด มีสีเหลืองอ่อนจนถึงสีขาว” ทั้งนี้พื้นที่สวนในเขตกรุงเทพและปริมณฑล นิยมแบ่งเป็นสวนใน และสวนนอก ดังมีคำกล่าวว่า “สวนในบางกอก สวนนอกบางช้าง” สวนในหมายถึง สวนที่อยู่ตามฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่ นนทบุรี บางกอก ธนบุรี จนถึงพระประแดง ส่วน สวนนอก หมายถึง สวนตามลำคลองตลอดแนวไปบรรจบกับสวนตามฝั่งแม่น้ำแม่กลอง เช่น สวนแถบคลองด่าน บางช้าง อัมพวา สมุทรสาคร และยังแบ่งสวน

ในออกตามแนวพื้นที่เป็น บางบอน และ บางล่าง บางบอนคือ สวนที่อยู่ตั้งแต่ปากคลองบางกอกน้อยขึ้นไป ส่วนบางล่าง คือสวนที่อยู่แถบดาวคะนองลงไปจนถึงบางขุนเทียน

ภาพที่ 2 การสำรวจ เก็บตัวอย่าง สัมภาษณ์ บันทึกภาพและข้อมูล

จังหวัดนนทบุรีมีพื้นที่ที่มีการปลูกทุเรียนหลากหลายพันธุ์ในหลายตำบลในทุกอำเภอ โดยมีพื้นที่ปลูกมากที่สุดที่ ต. บางกร่าง ในเขต อ. เมือง พื้นที่ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรีลดลงอย่างต่อเนื่องจาก 3,457 ไร่ ในฤดูกาลผลิต พ.ศ. 2549/50 เหลือเพียงประมาณ 2,941 ไร่ ในปี พ.ศ. 2554 และมาอุทกภัย พ.ศ. 2554 ได้สร้างความเสียหายรุนแรงต่อพื้นที่สวนทุเรียนในจังหวัดนนทบุรีที่ปัจจุบันคงเหลืออยู่เพียง 43 ไร่

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเริ่มต้นขึ้นราวปีพ.ศ. 2535 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาบุคลากร อนุรักษ์และทรัพยากรพันธุกรรมพืช ให้เกิดประโยชน์กับมหาชนชาวไทย ซึ่ง

² ปากลัด ตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

³ เฟรเดริก อาเธอร์นัล ชาวอังกฤษที่เดินทางมายังกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2383 (สมัยรัชกาลที่ 3) ต่อมาได้เข้ารับราชการในตำแหน่งนายทหารเรือและทหารบก และเขียนถึงเมืองบางกอกไว้ในหนังสือ Narrative of a Residence in Siam

ทุเรียนของจังหวัดนนทบุรีเป็นหนึ่งในพืชชนิดแรกๆ ที่ทรงมีพระราชปรารภถึงเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2536 เนื่องมาจากการเสด็จพระราชดำเนินผ่านไปทางจังหวัดนนทบุรี ทรงเห็นมีพันธุ์ไม้เก่าๆ อยู่มาก เช่น ทุเรียนบางพันธุ์อาจยังมีลักษณะดีอยู่แต่สวนเหล่านี้จะเปลี่ยนสภาพไปจึงทรงหวังว่าพันธุ์ไม้เหล่านั้นจะหมดไป

โครงการวิจัยการประเมินและอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุกรรมทุเรียน (*Durio zibethinus* L.) ในจังหวัดนนทบุรี ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) เพื่อร่วมสนองพระราชดำริ โดยมุ่งหวังให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุ์พืชและสภาพสวนในท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นต้นแบบการสร้างความมั่นคงทางอาหาร และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวสวนในประเทศไทยอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

คณะนักวิจัยได้เริ่มสำรวจและบันทึกภูมิปัญญาชาวสวนอย่างไม่เป็นทางการมาตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2553 (ภาพที่ 2) ด้วยระยะเวลาอันจำกัด สามารถรวบรวมข้อมูลพันธุ์ทุเรียนในจังหวัดนนทบุรีได้เป็นส่วนน้อยจากจำนวนที่คาดว่า จะมีทั้งหมดกว่า 200 พันธุ์ และเป็นที่เกรงกันว่าทุเรียนหายากบางพันธุ์อาจสูญพันธุ์ไปแล้วจากเหตุการณ์มหาอุทกภัย พ.ศ. 2554 อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยได้พบว่า ลายพิมพ์ชีวโมเลกุลด้วยเครื่องหมายไมโครแซทเทลไลท์ (microsatellite markers) สามารถให้ข้อมูลความแตกต่างระหว่างพันธุ์ทุเรียนตัวอย่างได้ชัดเจนกว่าลักษณะทางสัณฐานวิทยา เช่น รูปร่างและขนาด ผล ลักษณะหนาม ลักษณะเนื้อ ซึ่งชาวสวนใช้ในการจำแนกกลุ่มมาแต่เดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ลายพิมพ์ชีวโมเลกุลเป็นข้อมูลสำคัญมากในขณะนี้ที่จะใช้ระบุพันธุ์ทุเรียนเป้าหมายเพื่อนำกลับมาปลูกในพื้นที่ ในขณะเดียวกันก็ได้พบว่า การสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวสวนให้ภาพของความสัมพันธ์ทางพันธุกรรมได้ค่อนข้างดี และสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ด้วยลายพิมพ์ชีวโมเลกุล ทั้งนี้ข้อมูลทางชีวโมเลกุลบ่งชี้ว่าพันธุ์ทุเรียนที่มีเอกลักษณ์ทางพันธุกรรมแตกต่างจากพันธุ์อื่นอย่างเด่นชัด สมควรนำกลับมาปลูกเพื่ออนุรักษ์อย่างเร่งด่วน ได้แก่ กะเทยเนื้อเหลือง กบตาเหมย และมะฝ่อ โดยเฉพาะทุเรียนพันธุ์มะฝ่อ กบวัดกล้วย และกบหน้าศาล เป็นพันธุ์ที่ได้รับคำบอกเล่าจากชาวสวนว่าเคยเหลืออยู่เพียงต้นเดียวก่อนเกิดอุทกภัย และบัดนี้ยืนต้นตายไปแล้ว⁴

งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าทุเรียนในจังหวัดนนทบุรีมีชื่อเสียงเรื่องพันธุ์กรรมที่หลากหลายเป็นอย่างยิ่ง ก็เนื่องมาจากว่า ทุก “พันธุ์ปลูก (cultivar)” หรือที่เรียกกันในภาษาทั่วไปว่า “พันธุ์” นั้น แท้จริงแล้วคือ “สายต้น (clone)” ซึ่งเกิดจากการผสมข้าม ทำให้ทุกสายต้นมีความแตกต่างกันอย่างไม่สิ้นสุด และประกอบกับความประณีต เอาใจใส่ของ “ชาวสวนนนท์” ทำให้สามารถคัดเลือกทุเรียนพันธุ์ดีเก็บไว้ในสวนของตน แจกจ่ายไปยังญาติสนิทมิตรสหาย ด้วยการตอนกิ่ง ทาบกิ่ง และเสียบยอด ส่งต่อมรดกพันธุ์กรรมที่ไม่ผิดเพี้ยนสู่ลูกหลานมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

วัฒนธรรมชาวสวน เป็นภูมิปัญญาสำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งดำรงอยู่ควบคู่กับสวนผลไม้อันอุดมสมบูรณ์ วิถีการใช้ชีวิตในสวนสะท้อนออกมาในคำเรียกชื่อพันธุ์ทุเรียน สิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ และกิจกรรมเฉพาะซึ่งเกิดขึ้นในสวนแถบนี้ ทุเรียนบางพันธุ์เรียกชื่อตามต้นไม้หรือผลไม้ที่ไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลาย เช่น “การะเกด” ใช้เรียกชื่อพันธุ์ทุเรียนซึ่งเนื้อผลมีสีเหลืองอ่อนคล้ายสีดอกการะเกด (*Pandanus tectorius* Blume) ไม้พุ่มเพศผู้ในสกุลและวงศ์เตย ส่วน “มะฝ่อ” เป็นพันธุ์ที่มีผลกลมขนาดเล็ก คล้ายผลมะฝ่อ (*Trewia nudiflora* L.) ไม้ต้นในวงศ์มะยม บางชื่อเป็นคำโบราณที่ไม่เป็นที่รู้จักมากนักในปัจจุบัน แต่สืบค้นกลับไปได้ถึงสมัยอยุธยา เช่น “ย่ามะหวาด” เป็นพันธุ์ทุเรียนที่ให้ผลเปรี้ยว คำว่า ย่ามะหวาด หรือ ย่ามะหวาด มาจากคำภาษาเปอร์เซียว่า Jamawar หมายถึงผ้าทอลายเนื้อดีจากอินเดีย จัดเป็นของหายาก มีราคาแพง เป็นที่นิยมกันมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ลายนี้เรียกกันในปัจจุบันว่า ลายลูกน้ำ และทุเรียนพันธุ์ย่ามะหวาด มีรูปร่างคล้ายลายดังกล่าว (ภาพที่ 3) ส่วนอุปกรณ์การทำสวนหลายชิ้นก็มีชื่อเรียกเฉพาะ เช่น “แครง” และ “ขนาด” ซึ่งเป็นอุปกรณ์ดักที่ใช้จำเพาะกับการตักน้ำหรือเลน (ภาพที่ 4) ในการดูแลสวนในรอบปี มีการตัดต้นให้เตี้ย เรียกว่า การ “ทอน” เช่น ทุเรียนต้นนี้สูงเกินไป ต้องทอนออก ตอนที่ตัด ต้องผูกกิ่งใหญ่ๆ ไว้ แล้วค่อย “รอก” ลงมา เหล่านี้แสดงให้เห็นว่า นอกจากสวนทุเรียนแห่งนนทบุรี เป็นแหล่งเก็บรักษาทรัพยากรพันธุกรรมไม้ผลสำคัญที่ประเมินค่าไม่ได้แล้ว ยังเก็บภูมิความรู้และวิถีชีวิตดั้งเดิมของผู้คนในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งไม่อาจหาทดแทนจากที่ใดได้อีกด้วย

⁴ อนึ่งฯ ก่อนและขณะเกิดมหาอุทกภัย พ.ศ. 2554 สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร โดยศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรีได้รวบรวมกิ่งพันธุ์ทุเรียนของจังหวัดนนทบุรีไว้เพื่อขยายพันธุ์ได้เป็นผลสำเร็จแล้ว รวมทั้ง กะเทยเนื้อเหลือง กบตาเหมย กบวัดกล้วย และกบหน้าศาล ยังคงเหลือ มะฝ่อ ที่ยังไม่สามารถสืบหาต้นพันธุ์กลับมาได้

ชาวสวนในจังหวัดนนทบุรีได้สืบทอดองค์ความรู้ในการจัดการสวนทุเรียนมาอย่างยาวนาน จึงสามารถเลือกพันธุ์ทุเรียน วิธีการปลูก และการดูแลรักษา ที่มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ในท้องถิ่น ซึ่งแม้อยู่ในจังหวัดเดียวกันก็มีความแตกต่างกัน ทุเรียนบางพันธุ์ เช่น “อีลวง” ให้ผลดก รูปทรงผลสวย แต่เกิดอาการ “ไส้ซึม” ได้ง่าย ชาวสวนจึงเลือกปลูกในที่ดอนเพื่อใช้เป็นต้นแม่พันธุ์มากกว่ามุ่งหวังเก็บเกี่ยวผลผลิต บางพันธุ์ เช่น “กระดุม” ให้ผลขนาดเล็ก แต่ให้ผลเร็ว ช่วยสร้างรายได้ในระยะต้นฤดูการ ก่อนที่พันธุ์การค้าจะทยอยให้ผลออกสู่ตลาด หรือเลือกปลูกทุเรียนพันธุ์ “จอกลอย” ซึ่งให้ผลขนาดเล็กไม่มีราคา แต่ให้ผลดกไว้ที่ “หัวร่อง” เพียงเพื่อ “ล่อกระรอก” ไม่ให้เข้าทำลายพืชผลหลักของสวน เป็นต้น เห็นได้ชัดว่า ชาวสวนต่างตระหนักถึงการอนุรักษ์ความหลากหลายของพันธุ์ทุเรียนในสวนของตนเอง และยังรักษาสมดุลของระบบนิเวศภายในสวนด้วยการปลูกพืชพรรณหลากหลาย เช่น กล้วย ส้มเขียวหวาน มังคุด มะปราง ชมพู่ ขนุน ฯลฯ ทั่วไป ชาวสวนจังหวัดนนทบุรี “ขึ้นชื่อ” เรื่องความพิถีพิถันในการเก็บเกี่ยวผลทุเรียนอย่างทะนุถนอม จนถือเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างอย่างยิ่งจากการปลูกทุเรียนในภาคอื่นๆ ของประเทศไทย และปัจจุบันนี้เอง ทำให้ตลอดเวลาที่ผ่านมามี “ทุเรียนนนท์” เป็นทุเรียนที่ขึ้นชื่อในด้านคุณภาพ และมีราคาแพงกว่าทุเรียนจากที่อื่นๆ

ภาพที่ 3 ลายย่ามะหวาด (ซ้าย) เรียกกันในปัจจุบันว่า ลายลูกน้ำ ส่วนทุเรียนพันธุ์ย่ามะหวาด (ขวา) มีรูปร่างคล้ายลายดังกล่าว จึงควรเรียกว่า พันธุ์ย่ามะหวาด.

ภาพที่ 4 (จากซ้ายไปขวา) ขนาดรดน้ำ ขนาดลอก และแครง สำหรับตักน้ำรดต้นทุเรียน และขุดลอกดินเลน

ข้อมูลเกี่ยวกับทุเรียนทั้งหมดที่รวบรวมได้จากโครงการวิจัยนี้ ได้จัดทำเป็นหนังสือสำหรับเผยแพร่ ประกอบด้วยสมุดภาพ “พันธุ์ทุเรียนแห่งนนทบุรี” และคำอธิบายลักษณะประจำพันธุ์ทุเรียนจากการสัมภาษณ์ชาวสวน “อธิษฐานศัพทชาวสวนทุเรียนแห่งนนทบุรี” บอกเล่าอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับพันธุ์และวิถีชีวิตชาวสวนทุเรียนผ่านคำและสำนวนภาษา นอกจากนี้ยังได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในท้องถิ่นสำหรับเยาวชนตามแนวทางสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีฯ อันเป็นความหวังในการสร้างความตระหนักแก่เยาวชน ท้องถิ่น และสังคม ในการที่จะสืบทอดองค์ความรู้อันมีค่าไม่ให้สูญหาย ค้นหาและอนุรักษ์พันธุ์ทุเรียนโบราณ พันธุ์สวนทุเรียนและสังคมชาวสวนแห่งนนทบุรีให้กลับสู่ยุคทองอีกครั้งหนึ่งในอนาคตอันใกล้

เว็บไซต์สำหรับข้อมูลเพิ่มเติม

ภาพรวมสินค้าเกษตร โดย กรมการค้าภายใน (2555), การเก็บเกี่ยวและปฏิบัติการหลังเก็บเกี่ยว โดย กรมพัฒนาที่ดิน (2553), National Durian Database โดย กรมวิชาการเกษตร, กรมวิชาการเกษตรพื้นสวนทุเรียนเมืองนนท์ ใน ประชาชาติธุรกิจ online (2555), สวนในบางกอก จากฐานข้อมูลท้องถิ่นนนทบุรี โดยสุกัญญา สุขฉายา (2554), พื้นที่ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี ปี 2552 โดย สำนักงานเกษตรจังหวัดนนทบุรี (2552), โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ภาคผนวก 5

คำ...คม (คาย) ดั้งนาม...ของชาวสวนนนท์¹

ศศิวิมล แสงผล

ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล

อะไรเอ่ย เปลี่ยนจาก “ไข่ปลา” เป็น “ตีนหนู” เป็น “มะเขือพวง” เป็น “หัวก่าไล” แล้วก็เหลือแต่ “หางแย้” ได้ภายใน 2 เดือน ?

ถ้าอยากจะรู้ ต้องพากันไปเดินร่องสวนผลไม้

ถ้าอยากเห็น ต้องรอปลายๆ ปี ถ้าโชคดีก็มีต้นปีอีกรอบ

และเราจะเห็นได้เพียงปีละครั้งสองครั้งเท่านั้น

มันคือ “ดอกทุเรียน” นั่นเอง

สำหรับผู้ที่ไม่คุ้นเคย เป็นเรื่องน่าทึ่งมากที่ชาวสวนทุเรียนสามารถคิดสรรคำเรียกหลากหลาย คมคาย และเข้าใจง่ายมาใช้กับดอกทุเรียนในระยะต่างๆ เริ่มจากตาดอกเล็กจิ๋วที่เพิ่งแตกออกมาจากกิ่ง เป็นเม็ดเล็กๆ เป็นกระจุก เรียกกันว่า *ไข่ปลา* และหลังจากที่ดอกขนาดไข่ปลาเจริญมาได้ราว 7-10 วัน ก็จะขยายขนาดขึ้นเป็นตุ่ม มีก้านยาวราว 1 เซนติเมตร ซึ่งดูยังไม่เป็นดอก แต่มองคล้ายกับตีนหนูเล็กๆ มากกว่า ชาวสวนจึงเรียกระยะนี้ แบบเห็นภาพว่า “*เหยียดตีนหนู*” จากนั้นพออายุได้ราวๆ หนึ่งเดือน คราวนี้ตีนหนูก็น่าจะกลายเป็นลูกกลมๆ เป็นพวงคล้ายมะเขือพวงอย่างไรรออย่างนั้น แล้วดอกตูมขนาดมะเขือพวงก็ค่อยๆ ขยายขนาดขึ้น จนราว 40-55 วันก็กลายเป็น *หัวก่าไล* ขนาดเดียวกับกำไลที่ใส่รำละคร หลังจากนั้นอีกไม่กี่วัน ดอกทุเรียนจะเริ่มบานในช่วงเวลาเย็น ส่งกลิ่นหอมจรจายแล้วก็ร่วงอย่างรวดเร็วภายในคืนเดียว เหลือแต่ *หางแย้* ซึ่งที่จริงก็คือยอดเกสรเพศเมียที่ติดอยู่กับรังไข่ ถ้าดอกได้รับการผสมในคำคืนที่ผ่านมา รังไข่จะขยายออกเป็นทุเรียนลูกน้อยๆ เห็นหนามเล็กๆ น่าเอ็นดู และกลายเป็นทุเรียนลูกใหญ่ๆ ราชาชแห่งผลไม้เมืองร้อนที่ผู้คนชื่นชอบ

“ภาษา” เป็นส่วนหนึ่งในวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นวิถีชีวิตของผู้คน สะท้อนวิธีที่ผู้คนมองโลก สื่อสารและถ่ายทอดสู่ลูกหลาน เพื่อบอกเล่าความรู้สึก ความคิดเห็น กิริยาอาการ และองค์ความรู้จากคนรุ่นก่อนสืบทอดกันมา ภาษาที่ใช้กันในหมู่ชาวสวน นอกจากมีความจำเป็นในการสื่อสารกับผู้อื่นแล้ว ยังแสดงให้เห็นภูมิปัญญาที่ซ่อนอยู่ในการบอกเล่าพูดคุยอีกด้วย

ชุมชนชาวสวนผลไม้ “ตลาดขวัญ” เป็นชุมชนเก่าแก่ที่ตั้งขึ้น ณ ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ก่อนที่สมเด็จพระมหาจักรพรรดิแห่งกรุงศรีอยุธยาจะยกขึ้นเป็นเมืองนนทบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2092 พื้นที่บริเวณนี้ ขึ้นชื่อในเรื่องผลไม้คุณภาพดีที่แม้ชาวต่างประเทศยังยกย่องชื่นชม ดังเช่น เฟรเดริก อาเธอร์นีส ชาวอังกฤษที่เดินทางมายังกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2383 (สมัยรัชกาลที่ 3) บันทึกไว้ว่า “พูดถึงผลไม้แล้วไม่มีที่ไหนๆ จะมีผลไม้หลายชนิดและดีสู้สยามได้ มะม่วง ขนุน และทุเรียน ต่างก็มีมากมาย”

ด้วยการเป็นแหล่งผลไม้ใกล้เมืองหลวงมายาวนานกว่า 400 ปีเช่นนี้ ทำให้ชาวสวนนนทบุรีสั่งสมทุเรียนพันธุ์ดี และองค์ความรู้ในการจัดการสวนจากรุ่นสู่รุ่น และสะท้อนออกมาเป็นคำศัพท์เฉพาะที่ใช้สื่อสาร คำศัพท์เหล่านี้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต มุมมอง พืชและสัตว์ในท้องถิ่น สิ่งแวดล้อมแบบสวนผสม และวัฒนธรรมที่มีรากฐานอันแข็งแกร่ง

ย้อนกลับมาที่ดอกทุเรียน เพื่อทำความรู้จักกับ “ภาษาทุเรียน” ให้มากขึ้นสักเล็กน้อย ดอกทุเรียนมีใบประดับสีเขียวหุ้มดอกอ่อนไว้ มีกลีบดอกสีขาว 5 กลีบ ที่น่าสนใจคือกลีบเลี้ยงของทุเรียนเป็นกลีบเชื่อมที่ชาวสวนเรียกว่า *หม้อดาล* (*หม้อทะน* หรือ *หม้อคะน*) มีดเกสรเพศผู้ 5 มีด และเกสรเพศเมีย 1 อันที่จะเหลือเห็นเป็น “หางแย้” เมื่อดอกโรย

ถ้าพูดถึงผลทุเรียน ชาวสวนทุเรียนก็มีคำเรียกส่วนต่างๆ ของผลอย่างจำเพาะเจาะจงด้วยเช่นกัน เฉพาะหนามก็มีคำที่เกี่ยวข้องหลากหลายมาก เช่น *เกสรหนาม* ใช้เรียกปลายหนาม (spine apex) แต่ *ขี้หนาม* หมายถึงฐานหนาม (spine base) หากผลทุเรียนมีหนามถี่ ละเอียด เรียกว่า *หนามยิบ* แต่หนามเล็ก ละเอียด สั้น เรียกว่า *หนามหยี* ส่วนมงกุฎ คือ

หนามชิ้นแรกๆ ที่เป็นวงรอบก้านผล (pedicel) ซึ่งเรียกว่า *ขั้ว* ขณะที่ปลิงคือ ก้านช่อผล (peduncle) และรอยต่อระหว่างขั้วกับปลิง เรียกว่า *ปากปลิง* ทุเรียนที่แก่จัดพร้อมตัดจะมีปากปลิงบวมโตชัดเจน ทุเรียนส่วนใหญ่หากทิ้งไว้บนต้น เมื่อสุกงอม ผลจะร่วงหลุดจากปลิงตามธรรมชาติ ดังนั้นในทุเรียนพันธุ์ที่ตัดขายจึงนิยมรักษาปลิงเป็นอย่างดี เพราะมีความหมายว่ายังอยู่ในระยะที่รับประทานได้อร่อย ไม่สุกเกินไป ชาวสวนทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี หรือที่เราเรียกกันว่า ชาวสวนนนท์ ใช้ใบตองพันรอบปลิงไว้เป็นสัญลักษณ์ ถ้าแม่ค้าไม่เบี้ยวเรา เราดูว่าใบตองยังไม่หือว ปลิงยังไม่หลุด เป็นอันว่าทุเรียน “กำลังกิน”

รอบผลทุเรียนมีรอยนูนตามแนวยาว เรียกว่า *พู* พอแกะเห็นเนื้อทุเรียนข้างใน มีคำเรียกทั้ง *พูจริง* และแบบที่ไม่มีเนื้อ เรียก *พูหลอก* ถัอร่องระหว่างปลิง เห็นได้ชัดเจน เรียก *พูโพ* หรือ *พูโจ้ว* แต่ถ้ามองไม่เห็นพูจากข้างนอก เรียก *พูหลบ* หรือ *พูซ่อน* พูที่ใหญ่ที่สุด เรียก *พูเอก* มี 1-5 เมล็ดที่มีเนื้อหุ้ม ซึ่งแต่ละ “เม็ด” นั้น อาจใช้คำที่เราเรียกเนื้อขนุนว่า *ยวง* ซึ่งภาษาทางภาคใต้เรียกเนื้อทุเรียนที่หุ้ม 1 เมล็ดนี้ว่า *ยม*

มาถึงเรื่องสี ชาวสวนมีคำเรียกชื่อสีหลายคำ เช่น *สีหมอก* ใช้เรียกสีที่ขั้วผลทุเรียนบางพันธุ์เมื่อแก่ได้ที่ *สีนาก* เรียกสีออกชมพูส้มคล้ายสีโลหะที่เรียกว่า นาก ที่เปลือกผล เนื้อผล หรือด้านใต้ใบ ส่วนสีอื่นๆ ที่ใช้เรียกสีเนื้อผล มีทั้ง *สีกระแสด* *สีกำปั่น* *สีขมิ้น* *สีจำปา* *สีนวล* และ *สีลาน*

สภาพสิ่งแวดล้อมของสวนผลไม้ในจังหวัดนนทบุรีมีเอกลักษณ์ของการเป็นสวนในกลุ่มริมแม่น้ำเจ้าพระยา ปลูกไม้ผล และสมุนไพรแบบสวนผสม มีพันธุ์ไม้ระดับบน กลางล่าง และพืชคลุมดิน ชาวสวนใช้คำศัพท์หลายคำที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสวน เช่น ริมน้ำ เรียกว่า *ดิงเลน* *ชิงเลน* หรือ *ฟอดน้ำ* สวนผลไม้แบ่งเป็นชนิด ยกโคกเป็นร่องสวน เพื่อปลูกทุเรียนบนโคกให้รากทุเรียนพ้นระดับน้ำใต้ดินเมื่อปลูกบนสันร่อง ด้านข้างของโคก เรียกว่า *ขานใน* หรือ *แควร่อง* นิยมปลูกมังคุด กระท้อน พื้นที่รอบนอกของสวน เรียกว่า *เปลือกสวน* มักปลูกต้นไม้กันลม และไม้ผลอื่นๆ เช่น กล้าย ไม้ มะม่วง

แม้ว่าชาวสวนจังหวัดนนทบุรีจะต้องเผชิญความเสียหายจากอุทกภัยครั้งใหญ่หลายครั้ง เช่นในปี พ.ศ. 2485 พ.ศ. 2526 พ.ศ. 2538 และ พ.ศ. 2554 แต่ชาวสวนยังได้เก็บรักษาทุเรียนพันธุ์ดีซึ่งเป็นมรดกตกทอดสู่ลูกหลานไว้ บรรพบุรุษชาวสวนได้คัดเลือกพันธุ์ทุเรียนเหล่านี้จากการเพาะเมล็ด และตั้งชื่อพันธุ์ทุเรียนไว้หลากหลายตามลักษณะของทุเรียน บางพันธุ์ตั้งชื่อตามลักษณะผล เช่น *อีสวน* มาจากผลที่มีก้าน *พูหลอก* *กระดุมทอง*--ผลกลมเล็ก เมื่อสุกผิวมีสีเหลืองแซม *ก้านยาว*--ก้านผลยาวกว่าพันธุ์อื่นๆ ตามชื่อ *กบเล็บเหยี่ยว*--ปลายหนามงอ โค้งลง คล้ายเล็บเหยี่ยว *หมอนทอง*--ผลมีรูปทรงคล้ายหมอนขดสีเหลือง *บาตรทองคำ*--ผลมีรูปทรงแบน คล้ายบาตร *ตุ้มทอง*--ผลมีรูปทรงคล้ายหยดน้ำ ที่น่าสนใจมากคือ *ย่ามะหวาด*--ซึ่งมีรูปร่างผลคล้ายลวดลายผ้าโบราณจากเปอร์เซีย “จามาวาร์ (Jamawar)” ที่นิยมกันมาตั้งแต่สมัยอยุธยาและสมัยนี้เราเรียกกันว่า ลายลูกน้ำ มีทุเรียนบางพันธุ์ที่ตั้งชื่อตามรูปทรงผลและสีเนื้อ เช่น *กบสีนวล* *กบสีนาก* *กบจำปา* บางพันธุ์ตั้งชื่อตามชื่อเจ้าของสวน เช่น *กบพิกุล* *กบตาเต่า* *กบตาหุ้ม* *กำปั่นตาแพ* *เม็ดในยายปราง* *เม็ดในตาสมบุญ* (เม็ดใน หมายถึง เพาะจากเมล็ด) บางพันธุ์ตั้งชื่อตามชื่อสถานที่หรือสภาพพื้นที่ เช่น *กบวัดกล้วย* *กบขายน้า* *ขามมังคุด* *ขามมะไฟ* เป็นต้น

คำที่หลากหลายในภาษาของชาวสวนในจังหวัดนนทบุรีแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่ยังคงเกี่ยวพันกับสิ่งแวดล้อมอันอุดมสมบูรณ์ ความหลากหลายของพันธุ์กรรมทุเรียน และยังเป็นคลังส่งสมองค์ความรู้ในการจัดการสวนผลไม้ที่จะส่งต่อไปยังลูกหลาน ซึ่งในสภาพการณ์ปัจจุบัน ทั้งสิ่งแวดล้อม พันธุ์ทุเรียน และภูมิปัญญาดั้งเดิมเหล่านี้ กำลังถูกคุกคามโดยการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศโลกที่ทำให้เกิดฝนแล้ง น้ำท่วม ฯลฯ การรุกรานของเมืองเข้าไปยังเรือกสวน และการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแบบชาวสวนไปเป็นคนเมือง ดังนั้นการเผยแพร่คำศัพท์อันคมคายของชาวสวนทุเรียน จังหวัดนนทบุรี จึงเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวสวน ที่ควรจัดให้เป็นเรื่องเร่งด่วนที่มีความสำคัญต่ออนาคตของชาวนนทบุรี โดยเฉพาะสำหรับเยาวชนที่จะสืบทอดความภาคภูมิใจนี้สู่ลูกหลานต่อไป

ศศิวิมล แสงผล (2556). คำ...คม (คาย) ดั่งหนาม...ของชาวสวนนนท์. ปกปักษ์รักษา (เกษม กุลประดิษฐ์ บรรณาธิการ). มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม. หน้า 18.

นิทาน
สิ่งมีชีวิต
และสิ่งไม่มี
ประโยชน์ น.3

ความเป็นมา
มูลนิธิ อพ.สธ.
น. 2

หนังสือสร้างคน
หรือ คน สร้าง
หนังสือ
น. 31

ปกปักรักษา

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2556

www.en.mahidol.ac.th/conservation

ทรัพยากรไทย : นำสิ่งถึงงานสู่ทั่วโลก

- พลิกหน้างานวิจัยพริกแบบครบวงจร
- ยาดมส้มมะลิ
- นกมีหู หนูมีปีก
- เยี่ยมบ้านค้างคาว
- การประกวดสุดยอดพ่อ-แม่ครัวหัวป่าก์
แห่งเขื่อนศรีนครินทร์
- เขียนแบบสิ่งแวดล้อม กาลเทศะ และธรรมชาติ
ในสวนทุเรียน
- เลือทุเรียน
- คำ...คม (คาย) ตั้งนาม...ของชาวสวนนนท์
- ชวนเด็กออกไปเดินป่าชุมชน 13 แห่ง
"สัมผัสธรรมชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น"
- สามสาวแก๊งค์แอนด์ แอนด์ แอนด์ ตะลุยบ้านปลาข้าว

**นักวิจัยแปลงงานวิชาการ
มาเป็นเรื่องเล่า 10 เรื่อง 10 รส**
ชวนให้อนุรักษ์ทรัพยากรและ
ความหลากหลายทางชีวภาพ น. 11 - 20

สัมภาษณ์พิเศษ คุณพรชัย จุฑามาศ : วิถี อพ.สธ. น. 4

สัมภาษณ์ อธิการบดี ม.มหิดล น. 5

สัมภาษณ์ ผอ.เขื่อนศรีนครินทร์ น. 9

สัมภาษณ์ ผู้ให้การสนับสนุนการขับเคลื่อนงาน อพ.สธ. น. 21 - 25

พบทุเรียนนนท์แท้

ที่ อ.โคกโพธิ์

จ.ปัตตานี น. 27

ชีวภาพผ่านศิลปะ

ดูโลกใต้เครือข่าย
เพื่อปกปักป่าชุมชน
จ.อำนาจเจริญ น.32

โหด มั่น ฮา

เบื้องหลังการทำงาน
ของทีมนักวิจัย น. 25

ข้อคิด

จากป่าชุมชน
อำนาจเจริญ ผ่านเพลง
พื้นบ้าน น. 29

คำ...คม (คาย) ดังหนาม...ของชาวสวนนนท์

โดย ศศิวิมล แสงผล

อะไรเอ่ย เปลี่ยนจาก “ไข่ปลา” เป็น “คันทู” เป็น “มะเขือพวง” เป็น “หัวก่าไล” แล้วก็เหลือแค่ “หางแหย่” ได้ภายใน 2 เดือน ?

ถ้าอยากจะมี ต้องพาไปเดินร่องสวนผลไม้

ถ้าอยากเห็น ต้องรอปลายๆ ปีถ้าโชคดีก็มีต้นป๊อกรอบ

และเราจะได้เพียงปีละครั้งสองครั้งเท่านั้น

นั่นคือ “ดอกทุเรียน” นั่นเอง

สำหรับผู้ที่ไม่คุ้นเคย เป็นเรื่องน่าทึ่งมากที่ชาวสวนทุเรียนสามารถคิดสรรคำเรียกหลากหลาย คมคาย และเข้าใจง่ายมาใช้กับดอกทุเรียนในระยะต่างๆ เริ่มจากดอกเล็กจิ๋วที่เพิ่งแตกออกมาจากกิ่ง เป็นเม็ดเล็กๆ เป็นกระจุก เรียกกันว่า *ไข่ปลา* และหลังจากที่ดอกขนาดใหญ่โตมาเจริญมาได้อายุ 7-10 วัน ก็ขยายขนาดขึ้นเป็นตุ่ม มีก้านยาวราวๆ เช่นติเมตรง ซึ่งดูยังไม่เป็นดอก แต่มองดูคล้ายกับดินเหนียวเล็กๆ มากกว่า ชาวสวนจึงเรียกระยะนี้แบบเห็นภาพว่า “*เหยียดดินหนู*” จากนั้นพออายุได้ราวๆ หนึ่งเดือน คราวนี้ดินหนูก็จะกลายเป็นลูกกลมๆ เป็นพวงคล้ายมะเขือพวงอย่างไรง่ายๆ แล้วดอกดอกขนาดมะเขือพวงที่ค่อยๆ ขยายขนาดขึ้น ราว 40-55 วัน ก็กลายเป็น *หัวก่าไล* ขนาดเดียวกับก่าไลที่ใส่ราละคร หลังจากนั้นก็ผ่านไปวัน ดอกทุเรียนจะเริ่มบานในช่วงเวลาเย็น ส่งกลิ่นหอมชরชรายแล้วก็ร่วงอย่างรวดเร็วกว่าในคืนเดียวเหลือ แต่หางแหย่ซึ่งที่จริงก็คือยอดกลีบเมือที่ติดอยู่กับรังไข่ ถ้าดอกได้รับการผสมในคืนที่ผ่านมา รังไข่จะขยายออกเป็นทุเรียนลูกน้อยๆ เห็นหนามเล็กๆ น่ารัก และกลายเป็นทุเรียนลูกใหญ่ๆ ราวๆ หนึ่งเดือนก็ถึงเวลาที่ผู้คนชื่นชอบ

ไข่ปลา

เหยียดดินหนู

มะเขือพวง

หัวก่าไล

หางแหย่

“ภาษา” เป็นส่วนหนึ่งในวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นวิถีชีวิตของผู้คน สะท้อนวิถีที่ผู้คนมองโลก สื่อสารและถ่ายทอดสู่ลูกหลาน เพื่อบอกเล่าความรู้สึก ความคิดเห็น กิจกรรมการและองค์ความรู้จากคนรุ่นก่อนสืบต่อกันมา ภาษาที่ใช้กันในหมู่ชาวสวน นอกจากมีความจำเป็นในการสื่อสารกับผู้อื่นแล้ว ยังแสดงให้เห็นภูมิปัญญาที่ซ่อนอยู่ในการบอกเล่าพูดคุยอีกด้วย

ชุมชนชาวสวนผลไม้ “ตลาดขวัญ” เป็นชุมชนเก่าแก่ที่ตั้งขึ้น ณ ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ก่อนที่สมเด็จพระมหาจักรพรรดิแห่งกรุงศรีอยุธยาจะยกขึ้นเป็นเมืองนนทบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2092 พื้นที่บริเวณนี้ ขึ้นชื่อในเรื่องผลไม้คุณภาพดีที่แม้ชาวต่างประเทศยังยกย่องชื่นชม ตั้งแต่ พระเจ้าคริสตอเฟอร์ โคลัมบัส เดินทางมายังกรุงพม่าใน พ.ศ. 2383 (สมัยรัชกาลที่ 3) บันทึกไว้

ปกปักษ์รักษา 18

ว่า “ทุตติงผลไม้แล้วไม่มีที่ไหนๆ จะมีผลไม้หลายชนิดและดีสู้สยามได้ มะม่วงขนุน และทุเรียนต่างก็มีมากมาย”

ด้วยความเป็นแหล่งผลไม้ใกล้เมืองหลวงมาช้านานกว่า 400 ปีเช่นนี้ ทำให้ชาวสวนนนทบุรีสั่งสมทุเรียนพันธุ์ดี และองค์ความรู้ในการจัดการสวนจากรุ่นสู่รุ่น และสะท้อนออกมาเป็นคำศัพท์เฉพาะที่ใช้สื่อสาร คำศัพท์เหล่านี้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต มุมมอง พืชและสัตว์ในท้องถิ่น สิ่งแวดล้อมแบบสวนผสมและวัฒนธรรมที่มีรากฐานอันแข็งแกร่ง

ย้อนกลับมาที่ดอกทุเรียน เพื่อทำความเข้าใจกับ “ภาษาทุเรียน” ให้มากขึ้นเล็กน้อย ดอกทุเรียนมีใบประดับสีเขียวหุ้มดอกอ่อนไว้ มีกลีบดอกสีขาว 5 กลีบ ที่น่าสนใจคือกลีบเลี้ยงของทุเรียนเป็นกลีบเชื่อมที่ชาวสวนเรียกว่า *หม้อศาล* (*หม้อตะหน* หรือ *หม้อกระหน*) มีดกลีบเพศผู้ 5 มีด และกลีบเพศเมีย 1 อันที่จะเหลือเห็นเป็น “หางแหย่” เมื่อดอกโรย

ถ้าพูดถึงผลทุเรียน ชาวสวนทุเรียนก็มีคำเรียกส่วนต่างๆ ของผลอย่างเจาะจง ด้วยเช่นกันเฉพาะหนามก็มีคำที่เกี่ยวข้องหลากหลายมาก เช่น *เกสรหนาม* ใช้เรียกปลายหนาม (spine apex) แต่ *หัวหนาม* หมายถึงฐานหนาม (spine base) หากผลทุเรียนมีหนามถี่ ละเอียด เรียกว่า *หนามถี่* แต่หนามเล็ก ละเอียด ลื่น เรียกว่า *หนามหยาบ* ส่วน *มกฏ* คือ หนามชิ้นแรกๆ ที่เป็นวงรอบก้านผล (pedicel) ซึ่งเรียกว่า *ขั้ว* ขณะที่ *ปลั่ง* คือ ก้านช่อดอก (peduncle) และรอยต่อระหว่างขั้วกับปลั่ง เรียกว่า *ปากปลั่ง* ทุเรียนที่แก่จัดพร้อมตัดจะมีปากปลั่งบานโตชัดเจน ทุเรียนส่วนใหญ่หากทิ้งไว้บนต้น เมื่อสุกงอม ผลจะร่วงหลุดจากปลั่งตามธรรมชาติ ดังนั้นในทุเรียนพันธุ์ที่ตัดขายจึงนิยมรักษาปลั่งเป็นอย่างดี เพราะมีความหมายว่ายังอยู่ในระยะที่รับประทานได้อร่อย ไม่สุกเกินไป ชาวสวนทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี หรือที่เราเรียกกันว่า ชาวสวนนนท์ ใช้ใบคองพันรอบปลั่งไว้เป็นสัญลักษณ์ ถ้าแม่ค้าไม่เบี้ยวเรา เราดูว่าใบคองยังไม่เหี่ยว ปลั่งยังไม่หลุด เป็นอันว่าทุเรียน “*กำลังกิน*”

รอบผลทุเรียนมีรอยบุ๋มตามแนวยาว เรียกว่า *พู* พูและเห็นเนื้อทุเรียนข้างใน มีคำเรียกทั้ง *พูจริง* และแบบที่ไม่ใช่เนื้อ เรียกว่า *พูหลอก* ถ้าร่องระหว่างพูลึก เห็นได้ชัดเจน เรียกว่า *พูที่* หรือ *พูโล้ว* แต่ถ้ามองไม่เห็นพูจากข้างนอก เรียกว่า *พูทอ* หรือ *พูซ่อน* พูที่ใหญ่ที่สุด เรียกว่า *พูเอก* มี 1-5 เมล็ดที่มีเนื้อหุ้ม ซึ่งแต่ละ “*เม็ด*” นั้น อาจใช้คำที่เราเรียกเนื้อขนุนว่า *ยว* ซึ่งภาษาทางภาคใต้เรียกเนื้อทุเรียนที่หุ้ม 1 เมล็ดนี้ว่า *ยว*

มาถึงเรื่องสี ชาวสวนมีคำเรียกชื่อสีหลายคำ เช่น *สีหมอก* ใช้เรียกสีที่ผิวผลทุเรียนบางพันธุ์เมื่อแก่ได้ที่ *สีนาก* เรียกสีออกชมพูส้มคล้ายสีโลหะที่เรียกว่า นาก ที่เปลือกผล เนื้อผล หรือด้านใต้ใบ ส่วนสีอื่นๆ ที่ใช้เรียกสีเนื้อผล มีทั้ง *สีกระแจะ* *สีกำปั้น* *สีขมิ้น* *สีจำปา* *สีนวล* และ *สีदान*

สภาพสิ่งแวดล้อมของสวนผลไม้ในจังหวัดนนทบุรี มีเอกลักษณ์ของการเป็นส่วนในที่ลุ่ม ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ปลูกไม้ผล และสมุนไพรแบบสวนผสม มีพันธุ์ไม้ระดับบน กลาง ล่าง และพืชคลุมดินชาวสวนใช้คำศัพท์หลายคำที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสวน เช่น ริมน้ำ เรียกว่า *ตึงเลน* *ฮิงเลน* หรือ *ท่อน้ำ* ส่วนผลไม้แบ่งเป็น *ชนิด* ยก *โคก* เป็น *ร่องสวน* เพื่อปลูกทุเรียนบนโคกให้รากทุเรียนพ้นระดับน้ำได้ดินเมื่อปลูกบนล้นร่อง ด้านข้างของโคก เรียกว่า *ซวน* ใน หรือ *แคมร่อง* นิยมปลูกมังคุด กระเทียม พื้นที่รอบนอกของสวน เรียกว่า *เปลือกสวน* มักปลูกต้นไม้กั้นลม และไม้ผลอื่นๆ เช่น กล้วย ไข่ มะม่วง

แม้ว่าชาวสวนจังหวัดนนทบุรี จะต้องเผชิญความเสียหายจากลูกท้อภัยครั้งใหญ่หลายครั้ง เช่นในปี พ.ศ. 2485 พ.ศ. 2526 พ.ศ. 2538 และ พ.ศ. 2554 แต่ชาวสวนยังได้เก็บรักษาทุเรียนพันธุ์ดี ซึ่งเป็นมรดกตกทอดสู่ลูกหลานไว้ บรรพบุรุษชาวสวนได้คัดเลือกพันธุ์ทุเรียนเหล่านี้จากการเพาะเมล็ด และตั้งชื่อพันธุ์ทุเรียนไว้หลากหลายตามลักษณะของทุเรียน บางพันธุ์ตั้งชื่อตามลักษณะผล เช่น *ฮิลวอง* มาจากผลที่มีภูมิ *ทุตลอกกระดุมทอง* - ผลกลมเล็ก เมื่อสุกผิวมีสีเหลืองเข้ม *ก้านยาว* - ก้านผลยาวกว่าพันธุ์อื่นๆ ตามชื่อ *กบเสียว* - ปลายหนามงอ โค้งลง คล้ายเสียว *หมอนทอง* - ผลมีรูปร่างคล้ายหมอนติดสีเหลือง *บาตรทอง* - ผลมีรูปร่างแบน คล้ายบาตร *คัมทอง* - ผลมีรูปร่างคล้ายหยดน้ำ ที่น่าสนใจมากคือ *ย่ามหวาด* - ซึ่งมีรูปร่างผลคล้ายผลกล้วยไม้โบราณจากเปอร์เซีย “จามาวาร์ (Jambawar)” ที่นิยมกันมาตั้งแต่สมัยอยุธยาและสมัยนี้เราเรียกกันว่า ลายลูกน้ำมีทุเรียนบางพันธุ์ที่ตั้งชื่อตามรูปร่างผลและสีเนื้อ เช่น *กบสีนวล* *กบสีนาก* *กบจำปา* บางพันธุ์ตั้งชื่อตามชื่อเจ้าของสวน เช่น *กบพิศุล* *กบตาเค* *กบตาห่ม* *กบปากเทพ* *เม็ดในยาย* *ปราง* *เม็ดในคาสัมพู* *เม็ดใน* หมายถึง เพาะจากเมล็ด บางพันธุ์ตั้งชื่อตามเชื้อสายที่หรือสภาพพื้นที่ เช่น *กบวิคาลัย* *กบเขาน้ำ* *ฮอยมั่งคุด* *ฮอยมะไฟ* เป็นต้น

คำที่หลากหลายในภาษาของชาวสวนในจังหวัดนนทบุรี แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่ยังคงเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมอันอุดมสมบูรณ์ ความหลากหลายของพันธุ์กรรมทุเรียน และยังเป็นคลังสั่งสมองค์ความรู้ในการจัดการสวนผลไม้ที่จะส่งต่อไปยังลูกหลาน ซึ่งในสภาพการณ์ปัจจุบัน ทั้งสิ่งแวดล้อม พันธุ์ทุเรียน และภูมิปัญญาดั้งเดิมเหล่านี้ กำลังถูกคุกคามโดยการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศโลกที่ทำให้เกิดฝนแล้ง น้ำท่วม ฯลฯ การรุกคืบของเมืองเข้าป้อมเรือสวน และการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแบบชาวสวนไปเป็นคนเมือง ดังนั้นการเผยแพร่คำศัพท์อันคมคายของชาวสวนทุเรียน จังหวัดนนทบุรี จึงเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวสวน ที่ควรจัดให้เป็นเรื่องเร่งด่วนที่มีความสำคัญต่ออนาคตของชาวสวนนนทบุรี โดยเฉพาะสำหรับเยาวชนที่จะสืบทอดความภาคภูมิใจนี้สู่ลูกหลานต่อไป

ภาคผนวก 6

ผลงานการเผยแพร่องค์ความรู้จากโครงการ

การอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุกรรมทุเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวสวนทุเรียนในประเทศไทยเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ตามแนวทางของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

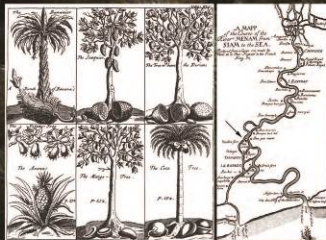

ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ย้อนกลับไปปลายแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเมื่อกว่า 300 ปีที่แล้ว เรือสินค้าขนาดใหญ่แล่นขั้วไขวในแม่น้ำเจ้าพระยา จากปากแม่น้ำสู่กรุงศรีอยุธยาอันเรืองรอง ผ่านภูมิประเทศที่ลุ่มต่ำ เรือนแพริมแม่น้ำ และเรือสวนไร่นา ซึ่งอัครราชทูตชาวฝรั่งเศส ชิมอง เดอ ลา ลูแบร์ (Simon de La Loubere) ที่เข้ามาในประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2230 ได้บันทึกไว้ว่า

“...สวนผลไม้ข้างนอกนั้น มีอาณาบริเวณยาวไปตามริมฝั่ง โดยสวนชั้น ที่เมืองสยามถึง 4 ถึง กระทั่งจรดภูเขาตึก ทำได้เมืองหลวงแห่งนี้ ออกมสมบูรณ์ไปด้วยผลอาหาร จึงเห็นพื้นเมืองรอบยี่สิบกว่าปีนั้นก่นทา...”

ภาพวาดสวนผลไม้ และแผนที่การเดินเรือจากสำเนาของฝรั่งเศสจากกรุงศรีอยุธยา ผ่านกรุงเทพฯ และธนบุรี ในบันทึกของชิมอง เดอ ลา ลูแบร์ (Simon de La Loubere) ที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2230

ไม่น่าเชื่อว่าพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่กล่าวถึงข้างต้นเพิ่งโผล่พ้นท้องทะเล ขึ้นมาเมื่อราว 1,500 ปีที่ผ่านมาเนื่อง การสะสมของตะกอนน้ำท่วมทำให้ ผืนแผ่นดินบริเวณนี้มีความอุดมสมบูรณ์เป็นอย่างยิ่ง เป็นแหล่งอยู่อาศัยน้ำ สำคัญของดินแดนสุวรรณภูมิ ที่ลุ่มริมแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่ปากแม่น้ำ จนถึงจังหวัดนนทบุรีในปัจจุบัน เป็นสวนผลไม้ที่อุดมสมบูรณ์และมีชื่อเสียง แห่งหนึ่งมาแต่โบราณ

“...ออกจากเมืองปากดง เราก็ผ่านดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ ในการเพาะปลูกมาจนมาเรื่อยๆ มีหมู่บ้าน และตำบลเล็กๆ อยู่เป็นระยะมาตลอดทาง บางแห่งก็มีต้นไม้ผลิดอกเต็มไปหมด ใบอ่อนหนาที่ขยิบ ดกกันดกขยิบเขียวอ่อนบน พื้นดินที่ชุ่มน้ำแห่งหนึ่ง เราเข้ามาใกล้เสียจน แลเห็นดินอ้อยยอนไปมาตามคน ดูสวยงามมาก ...เมื่อเรามองถึงทุ่งที่ลือเลื่องนั้นนั้น ลือเลื่องแม่น้ำเจ้าพระยาที่หนา ดั่งที่ตามก็เดินไปท้ายสวนผลไม้ใหญ่โตนั้น มีกลิ่นหอมหวานของผลไม้ที่ปลูกไปหมด ขณะที่เราผ่านไปตามน้ำนั้นเป็นเมฆ...”

Plant Science @ Mahidol University

นำภาคภูมิใจมิใช่น้อย ที่ชาวต่างชาติชื่นชมผลไม้ไทยมาตั้งแต่ โบราณ

“...พูดถึงผลไม้แล้วไม่มีที่ไหนๆ จะมีผลไม้ที่ขายราคาถูกที่สุดยามไถ่ มะม่วง ขนุน และทุเรียนดำก็มีมากมาย...”

พื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ในบริเวณกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จังหวัด นนทบุรี มีการทำสวนผลไม้มานานแล้ว โดยเฉพาะทุเรียน ดังคำบรรยาย ของเจ้าพระยาภาสกรวงศ์ (พ.ศ. 2392 - 2463) ซึ่งเป็นอดีตอธิบดี กรมพระคลังสวน และเสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการ ดังนี้

มหัศจรรย์ใน ผลไม้ พื้นบ้าน

“...เดิมปลูกทุเรียนกันมากแถบบางขุนโคกของขุนทองน้อย เช่น ทุเรียน บางขุนทองมีรสดีมากกว่ำรสหวาน ผลโต ทุเรียน ลิ้นเือกหรือลิ้นเือก ต่อมาสวน แถบนี้ถูกน้ำท่วม สวนทุเรียนล้ม ทุเรียนบางตัวจึงเข้ามาแทนที่ เพราะชาวสวน บางทางก็ยกคันร่องสวนต้นทุเรียนจึงพ้นน้ำท่วม ทุเรียนบางตัว จึงมีชื่อในสมัยนั้น คือทุเรียนที่ดำขาวทองดำ (วัดสุวรรณนิมิต) กล่าวว่ามีรสหวานสนิท เนื้อ ละเอียด มีลิ้นเือกอ่อนจนถึงลิ้นเือก”

ทั้งนี้พื้นที่สวนในเขตกรุงเทพและปริมณฑล นิยมเรียกว่าสวนในและสวนนอก ดังมีคำกล่าวว่า “สวนในบางกอก สวนนอกบางช้าง” สวนในหมายถึง สวน ที่อยู่ตามฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่ นนทบุรี บางกอก ธนบุรี จนถึงพระประแดง ส่วนสวนนอก หมายถึง สวนตามลำคลองตลอดแนวไปบรรจบกับสวน ตามฝั่งแม่น้ำแม่กลอง เช่น สวนแถบคลองด่าน บางช้าง อัมพวา สมุทร สาคร และยังแบ่งสวนในออกตามแนวพื้นที่เป็นบางบน และบางล่าง บางบนคือ สวนที่อยู่ตั้งแต่ปากคลองบางกอกน้อยขึ้นไป ส่วนบางล่าง คือสวนที่อยู่แถบดาวคะนองลงไปจนถึงบางขุนเทียน

1 ปัจจุบันพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

2 เดวิดสัน ฮาสเลอร์ ชาวอังกฤษที่เดินทางมายังกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2383 (สมัยรัชกาลที่ 3) ต่อมาได้เข้ารับราชการ ในตำแหน่งนายทหารเรือและทหารบก และเขียนถึงเมืองบางกอกไว้ในหนังสือ Narrative of a Residence in Siam

แผนงานวิจัยสวนพระราชดำริ ในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) ทุนวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และมหาวิทยาลัยมหิดล

รูปที่ 3 “มหกรรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติประจำปี 2556”
ระหว่างวันที่ 6-21 สิงหาคม 2556 ณ BITEC บางนา จัดกิจกรรมให้ความรู้
เรื่องพันธุกรรมทุเรียนในนิทรรศการ “ผลไม้พื้นบ้าน พืชอาหารพื้นเมือง”
วันที่ 14-15 สิงหาคม 2556

รูปที่ 4 กิจกรรมให้ความรู้เรื่องพันธุกรรมทุเรียนในนิทรรศการ “ผลไม้พื้นบ้าน พืชอาหารพื้นเมือง” ใน นิทรรศการ Openhouse ณ ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2556 และ Open House ณ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา วันที่ 23-24 สิงหาคม 2556

ภาคผนวก 6

โปสเตอร์ร่วมนิทรรศการ “ทรัพยากรไทย : นำสิ่งดีงามสู่โลก”
ณ เชื้อนครินทร์ อ.ศรีสวัสดิ์ จ.กาญจนบุรี วันที่ 20-26 ธันวาคม พ.ศ. 2557

อนุรักษ์ทุเรียนนนท์...ทรัพยากรแห่งอนาคต

จังหวัดนนทบุรีมีชื่อเสียงมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ตามหลักฐานอายุเก่าแก่กว่า 300 ปีว่าเป็นสวนผลไม้ อุดมสมบูรณ์ จึงเป็นแหล่งพันธุ์กรรมสำคัญของผลไม้เขตร้อน โดยเฉพาะพันธุ์ทุเรียน ซึ่งได้ผ่านการคัดเลือก โดยเกษตรกรมาเป็นเวลายาวนาน ทุเรียนบางต้นมีอายุมาก และสวนที่เก่าแก่บางแห่งอาจมีพันธุ์ทุเรียน หลายสิบพันธุ์ และมีเอกลักษณ์โดดเด่นในด้านคุณภาพ เช่น **กบขายน้ำ** แม้จะมีเนื้อน้อย แต่เนื้อเหนียว หอมมัน **กบแม่เต่า** เนื้อละเอียด เป็นครีม หวานมันกำลังดี **กระดุมทอง** ให้ผลเร็ว ตกหล่นจากต้นแล้วยัง กินได้ เนื้อไม่ละ **ย่ามะหวาด** เปลือกบาง เนื้อหนา เนียน ละเอียด อร่อย **อีลวง** เนื้อหนา กินก่อนงอม เนื้อ อร่อยที่สุด

มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2554 ได้สร้างความเสียหายรุนแรงต่อพื้นที่สวนทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี และยังไม่แนชัดว่าพันธุ์ทุเรียนโบราณของจังหวัดยังคงมีเหลืออยู่ในจังหวัดอื่นหรือไม่ โดยเฉพาะบางพันธุ์ที่มีข้อมูล ก่อนน้ำท่วมว่า หลงเหลืออยู่เพียงต้นเดียวหรือเหลือเพียงไม่กี่ต้นในจังหวัด ซึ่งควรได้รับการอนุรักษ์อย่าง เร่งด่วน ได้แก่ **กบหน้าศาล** **มะฝ่อ** **กบวัดกล้วย** และ **กบเล็บเหยี่ยว**

คณะผู้วิจัยจากมหาวิทยาลัยมหิดล ได้สำรวจรวบรวมพันธุ์ทุเรียนในจังหวัดนนทบุรีตั้งแต่ช่วง ปลายปี พ.ศ. 2553 ก่อนเหตุการณ์มหาอุทกภัย ได้ถ่ายภาพและจัดทำหนังสือ “พันธุ์ทุเรียนแห่งนนทบุรี” นอกจากนั้นยังได้พิสูจน์เอกลักษณ์พันธุ์ทุเรียนจำนวน 47 ตัวอย่าง ด้วยเทคนิคดีเอ็นเอที่เรียกว่าเอสเอสอาร์ (เครื่องหมาย SSR) พบว่าเป็นวิธีที่สามารถจำแนกต้นพันธุ์ที่แตกต่างกันออกจากกันได้

ภายหลังน้ำท่วม เกษตรกรเริ่มนำพันธุ์ทุเรียนกลับมาปลูกในพื้นที่เดิม และเกรงกันว่าพันธุ์ทุเรียน ดั้งเดิมของนนทบุรีอาจผิดเพี้ยนไป คณะผู้วิจัยฯ จึงเริ่มดำเนินการตรวจสอบพันธุ์กรรมพันธุ์ทุเรียนให้แก่ เกษตรกรโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย เพื่อยืนยันพันธุ์ทุเรียนอนุรักษ์และสืบหาพันธุ์ที่อาจสูญหายไป นำกลับมาปลูก ยังพื้นที่เดิม ทุเรียนพันธุ์พื้นบ้านของจังหวัดนนทบุรีเป็นดังทรัพยากรที่จะออกดอกออกผลให้กับชาวสวน เป็น รายได้ที่ยั่งยืนต่อเนื่องต่อไปในอนาคต

แผนงานวิจัย การอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุ์กรรมทุเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวสวนทุเรียน ในประเทศไทยเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ตามแนวทางของโครงการอนุรักษ์ พันธุ์กรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยาม บรมราชกุมารี

คณะนักวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศศิวิมล แสงผล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุษณีย์ พิษกร รม อาจารย์ ดร. วิษุวัต สงนวล และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เกษม กุลประดิษฐ์

ติดต่อนักวิจัย ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

โทร. 02201 5232

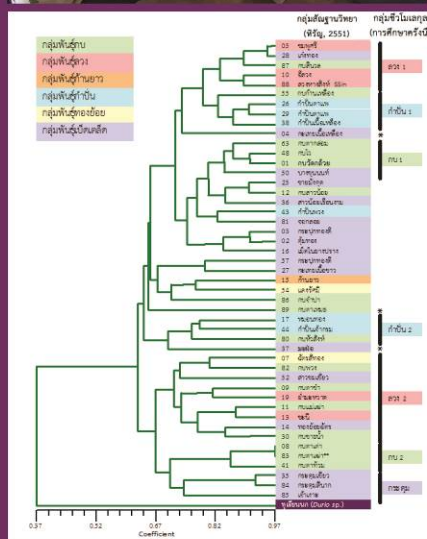
Email address: sasivimon.swa@mahidol.ac.th

Website: www.sc.mahidol.ac.th/scpl

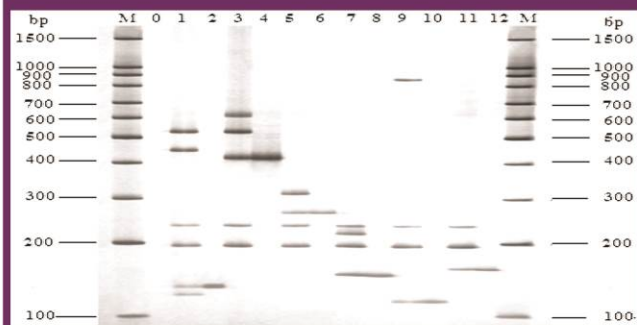
ทุนวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

เรียนนนท์... กรัฟฟี่แห่งอนาคต

A photograph of two durians against a solid purple background. On the left is a whole, unopened durian with its characteristic bumpy, greenish-yellow husk and a short stem. To its right is a durian that has been cut open, revealing its thick, pale yellow, creamy flesh. The open durian is split vertically, showing the internal structure and the rich color of the fruit.

ภายหลังไม่นาน ทบวงการเริ่มดำเนินการสืบสวนจากใบขึ้นต้นเดิม และตรวจพบว่าบริษัทผู้ถือหุ้น
ได้เดิมของธนาคารพาณิชย์ไทย คณะผู้บริหาร ซึ่งรับผิดชอบการตรวจสอบพันธุกรรมบริษัทผู้ถือหุ้น
ให้ทางทบวงการโดยมีวัตถุประสงค์ใช้ขาย เพื่อสนับสนุนพันธุกรรมของธุรกิจและสืบหาบริษัทที่อาจสูญเสีย
จากสืบสวนกลุ่มบริษัทนั้น ทบวงการผู้รับผิดชอบฝ่ายวิจัยทางพันธุกรรมบริษัทผู้ถือหุ้นได้ตรวจสอบ
ออกผลให้บริษัทชาวสวน เป็นรายปีที่ผู้ถือหุ้นได้ต่อด้วยใบขึ้นต้นในใบนอก

สวนทุเรียนนนท์...มรดกภูมิปัญญาชาวสวน

จังหวัดนนทบุรีตั้งบนพื้นที่ลุ่มดินตะกอนริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีชุมชนชาวสวนผลไม้ตั้งอยู่มาช้านานอย่างน้อยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา พื้นที่สวนส่วนใหญ่เป็นร่องสวนขนาดเล็ก นิยมกร่องสวนให้มีความกว้างร่องประมาณ 2 – 4 เมตร ส่วนความยาวร่องแตกต่างกันขึ้นอยู่กับรูปร่างของพื้นที่ ไม้ผลที่ปลูกมีลักษณะเป็นสวนผสม มีไม้ผลประธานเพื่อการค้า 2 ชนิด คือ ทุเรียน และมังคุด โดยปลูกแบบสลับตำแหน่งบนท้องร่อง ปลูกไม้ผลชนิดอื่นเป็นไม้รองเพื่อการบริโภคและเป็นรายได้เสริม อาทิเช่น มะม่วง ละมุด สาเก กลั้ว และพืชผักสวนครัว และนิยมปลูกต้นทองหลางให้ร่มเงา และให้ปุ๋ย

พันธุ์ทุเรียนที่ปลูกภายในสวน มีทั้งกลุ่มพันธุ์การค้า ได้แก่ *หมอนทอง ก้านยาว ชะนี กระดุม* ซึ่งเป็นพันธุ์ที่นิยมบริโภค จำหน่ายผลได้ราคาดี ในแต่ละสวนจึงปลูกไว้มาก และกลุ่มพันธุ์อนุรักษ์ อาทิเช่น *ย่ามะหวาด อีลวง ทองย้อยฉัตร กบขายน้ำ* เป็นต้น มีจำนวนต้นที่ปลูกในสวนไม่มาก และเป็นต้นทุเรียนที่มีอายุหลายสิบปี ซึ่งพันธุ์อนุรักษ์เหล่านี้ผ่านการคัดเลือกตามความชอบเฉพาะบุคคล โดยได้จากการเพาะเมล็ด และเมื่อเกิดลักษณะที่แตกต่างจากต้นอื่นๆ ในสวนชาวสวนก็จะขยายพันธุ์ต่อไปโดยการเสียบยอด และตั้งชื่อเพื่อใช้เรียกพันธุ์ใหม่ขึ้นเอง แม้ว่าปริมาณผลผลิตต่อต้นจะน้อยกว่าพันธุ์การค้า แต่มีรสชาติดี จึงเป็นกลุ่มที่มีราคาซื้อขายสูงขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ซื้อ และผู้บริโภค

การจัดการสวนทุเรียนแบบดั้งเดิมเป็นแบบพึ่งพาธรรมชาติมาก มักไม่ใช้สารเคมีในการควบคุมแมลงศัตรูพืช ส่วนการให้ปุ๋ยเน้นการใช้ปุ๋ยหมักจากใบทองหลางที่ผุพังร่วมกับดินเลนในท้องร่อง หลายสวนอาจใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ในช่วงออกดอกเพื่อเร่งดอกและผล

สวนทุเรียนในจังหวัดนนทบุรีมีระดับความสูงของพืชหลายชั้น ทำให้สภาพสิ่งแวดล้อมภายในไม่ร้อน มีร่มเงา แต่ไม่อับชื้น เนื่องจากมีการไหลเวียนของอากาศภายในสวน ประกอบกับมีการตัดแต่งกิ่งต้นไม้ผลทุกชนิดอย่างสม่ำเสมอด้วยความพิถีพิถันเอาใจใส่ ช่วยลดการสะสมของโรคแมลงศัตรูพืช นอกจากนี้ยังมีการปลูกพืชชนิดต่างๆ ปกคลุมพื้นดิน เช่น ชะพลู ผักบุ้ง ซึ่งจะเจริญเติบโตเลื้อยแผ่กระจายบนผิวดิน รวมทั้งมีเศษซากพืชใบไม้กระจายทับซ้อนบนผิวน้ำดินสม่ำเสมอ เป็นรักษาหน้าดินไม่ให้ถูกชะล้างพังทลายโดยง่าย

จากการวิเคราะห์คุณสมบัติของดินในสวนจังหวัดนนทบุรี พบว่าสภาพดินเป็นเนื้อดินเหนียว (clay) ทั้งดินบนและดินล่าง มีปริมาณ clay ระหว่าง 60 – 66% มี pH อยู่ในช่วง 4.4 – 5.0 ซึ่งจัดเป็นดินกรดจัดมาก มีปริมาณอินทรีย์วัตถุในระดับต่ำ ไม่เหมาะกับการปลูกไม้ผลนัก ทั้งยังมีระดับน้ำใต้ดินสูง แต่ด้วยภูมิปัญญาชาวสวน แก้ปัญหาด้วยการกร่องและบำรุงหน้าดิน ทำให้พื้นที่นนทบุรีกลายเป็นสวนผลไม้คุณภาพดี

แม้ว่าสวนทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี จะเสียหายอย่างหนักจากมหาอุทกภัยเมื่อ ปี พ.ศ. 2554 ชาวสวนบางส่วนยังคงกลับมาพลิกฟื้นพื้นที่ให้เป็นสวนทุเรียนดังเดิม การสืบทอดภูมิปัญญาการจัดการสวนสู่คนรุ่นต่อไปเป็นภาระกิจเร่งด่วนสำคัญที่จะต้องดำเนินการโดยทุกภาคส่วน เพื่อดำรงสภาพแวดล้อมอันอุดมสมบูรณ์ไว้ในพื้นที่สวนผลไม้เก่าแก่แห่งจังหวัดนนทบุรี

ชื่อโครงการ

การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรพันธุ์กรรมและสิ่งแวดล้อมของชาวสวนทุเรียนในประเทศไทยเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

คณะนักวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุษณีย์ พิชมรรค ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศศิวิมล แสงผล อาจารย์ ดร. วิษุวัต สงนวล และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เกษม กุลประดิษฐ์

ติดต่อนักวิจัย

ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

โทร.

02201 5232

Email address / Website:

aussanee.pic@mahidol.ac.th / www.sc.mahidol.ac.th/scpl

ทุนวิจัย

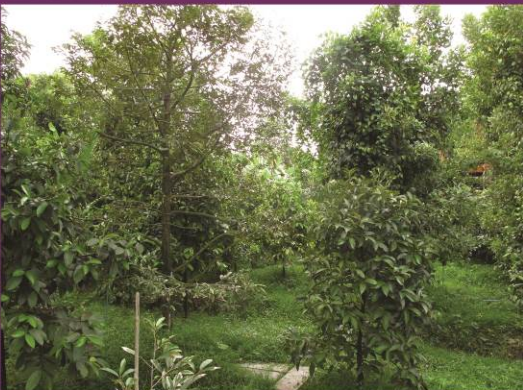
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

จังหวัดนครปฐมพื้นที่กลุ่มดินตะกอนริมน้ำเก่าจะพยายาขุดขนานสวนพลูให้ตั้งอยู่ภายนอกอย่างน้อยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา พื้นที่สวนส่วนใหญ่เป็นร่องสวนขนาดเล็ก นิยมยกร่องสวนให้มีความกว้างระหว่างประมาณ 2 - 4 เมตร ส่วนคันทางจะยกสูงแตกต่างกับเขียงอยู่กึ่งรับารของพื้นที่ใหม่ปลูกพืชสวนลักษณะเป็นสวนผสม มีพืชผลประมาณเพื่อการค้า 2 ชนิด คือ ทุเรียน และมันม่วง โดยปลูกแบบสลัดฟ้าแบบสวนกึ่งยกร่อง ปลูกให้ผลผลิตถึ้นกับเป็นสวนเพื่อการบริโภค และป็นรายได้เสริม อาทิเช่น มะม่วง ลำดวน สาลี่ กัญญา และพืชปลูกด้านนอกหลางให้รับมา และให้ปุ๋ย

พันธุ์กรรมคนปลูกภายในสวน มีทั้งกลุ่มพันธุ์การค้า ได้แก่ **หนอนทอง** **กำปายาว** **ชะนี** **กระดุก** ซึ่งเป็นพันธุ์ที่นิยมบริโภค จำหน่ายผลได้ราคาดี ใบแต่ละสวนจึงปลูกไว้มาก และกลุ่มพันธุ์อนุรักษ์ อาทิเช่น **ย่านาง** **หวาด** **อ้อยทอง** **ยี่เอ็ด** **ดก** **นบชายา** เป็นต้น มีจำนวนพันธุ์ที่ปลูกในสวนไม่มาก และในแต่ละพันธุ์ก็อาจหายสาบสูญไป ซึ่งมีผู้อนุรักษ์แต่หลักนี้ผ่านทางการติดต่อจาก ความชอบเฉพาะบุคคล โดยได้จากการเพาะเมล็ด และเมื่อถึงลักษณะที่ดี แดกต่างจากต้นอื่นๆ ในสวน ชาวสวนก็จะขายพันธุ์ต่อไปโดยการเสียยอด และตัดทิ้งเพื่อใช้เรียกพันธุ์ใหม่ขึ้นเอง แม้ว่าปริมาณผลผลิตต่อต้นจะน้อยกว่าพันธุ์การค้า แต่ได้รสชาติดี จึงเป็นกลุ่มที่ปราศจากข้อสงสัยเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักชิมแล้ว **พันธุ์ปักษ์ใต้**

จากการวิเคราะห์คุณสมบัติของดินในสวนจังหวัดน่านพบว่ามีสภาพดินเป็นเนื้อดินเหนียว (clay) ที่ดินปน และดินปน มีปริมาณ clay ระหว่าง 60 – 66% มี pH อยู่ในช่วง 4.4 – 5.0 ซึ่งการเป็นดินกรดจากดิน มีปริมาณอินทรีย์วัตถุในระดับต่ำ ไม่เหมาะสมกับการปลูกพืชชนิดนี้ ก็ยังมีระดับไนโตรเจนสูง แต่ต่ออายุปีปลูกพืชอาจสวน พบปัญหาด้วยการกร่อนและบำรุงพ่นดิน ทำให้พื้นที่บนบดกลายมาเป็นสวนปลูกไม้ปลูกจากดิน

แม้ว่าสวนกุหลาบในจังหวัดนนทบุรี จะเสียหายอย่างหนักจากมหาอุทกภัย เมื่อ ปี พ.ศ. 2554 ชาวสวนบางส่วน ยึดผลผลิตมาลวกพืชนึ่งที่ให้เป็นยาสูบยัดฉาบด้วยดิน การเสกอบถนอมปัญญนา การจัดการสวนสุคนธ์ต่อไปเป็น การทำรังเร่งผลึกนึ่งฉาบดำเนินการ โดยทุกภาคส่วน เพื่อดำรงสภาพแวดล้อม อันอุดมสมบูรณ์ไว้ในพื้นที่สวนพลูนี้

เยาวชน “รักษ์ทุเรียน”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชปรารภเมื่อราวปี พ.ศ. 2535-2536 ถึงการเสด็จพระราชดำเนินผ่านไปทางจังหวัดนนทบุรี ทอดพระเนตรเห็นพันธุ์ไม้เก่าๆ อยู่มาก เช่น ทุเรียนบางพันธุ์ อาจยังคงมีลักษณะดีอยู่ แต่ส่วนเหล่านี้จะเปลี่ยนสภาพไป จึงทรงหวังว่าพันธุ์ไม้เหล่านี้จะหมดไป เพื่อสนองพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ. สธ.) จึงได้ถือกำเนิดขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรพืชของประเทศให้ยั่งยืน และส่งผลประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชนให้มากที่สุด

แผนงานวิจัย เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุ์กรรมทุเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวสวนทุเรียนในประเทศไทยเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ตามแนวทางของโครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ในปีงบประมาณ 2556 โดยหนึ่งในวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับกิจกรรมหลักกิจกรรมหนึ่งของโครงการ อพ. สธ. ก็คือ การจัดกิจกรรมเผยแพร่ภูมิปัญญาชาวสวนทุเรียน สร้างจิตสำนึกด้านอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช ให้เยาวชนได้ใกล้ชิดกับพืชพรรณไม้ เห็นคุณค่าประโยชน์ ความสวยงาม อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุ์กรรมทุเรียนอย่างยั่งยืน

ในการนี้คณะผู้วิจัยจากภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ร่วมกับศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และโรงเรียนในหลายจังหวัด จัดกิจกรรมค่าย “รักษ์ทุเรียน” ให้ความรู้ด้านพฤกษศาสตร์ของทุเรียน รู้จักพันธุ์ทุเรียนพื้นบ้าน การใช้ประโยชน์จากทุเรียน นอกเหนือจากการรับประทานผล การผสมเกสร การเพาะเมล็ด การเสียบยอด การดูแลรักษาและเก็บเกี่ยวทุเรียน โดยหวังว่าจะเป็นจุดเริ่มต้นสำหรับกลุ่มเยาวชน ในการหันมาให้ความสำคัญกับพันธุ์ทุเรียนพื้นบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการสวนทุเรียน ซึ่งเป็นมรดกตกทอดอันประเมินค่ามิได้จากบรรพบุรุษในท้องถิ่นของตนเองให้ดำรงคงอยู่ต่อไปชั่วลูกชั่วหลาน

แผนงานวิจัย	การอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุ์กรรมทุเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวสวนทุเรียนในประเทศไทยเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ตามแนวทางของโครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
คณะนักวิจัย	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศศิวิมล แสงวงผล, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุษณีย์ พิษกรรม, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปวีณา ไตรเพ็ญ, อาจารย์ ดร. วิษุวัต สงนวล, นายสมบัติ ตงเต้า, นายเทิดพงศ์ สุทธิธำมาพงศ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เกษม กุลประดิษฐ์
ติดต่อนักวิจัย	ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
โทร.	02201 5232
Email address:	sasivimon.swa@mahidol.ac.th
Website:	www.sc.mahidol.ac.th/scpl
ทุนวิจัย	สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

A portrait of a woman with dark hair pulled back, wearing a pearl necklace and a patterned blue garment. The portrait is enclosed in a purple oval frame.

แผนงานวิจัย เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุกรรมทุเรียน
 และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวสวนทุเรียนในประเทศไทยเพื่อการ
 ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ตามแนวทางของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรม
 พืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา
 สยามบรมราชกุมารี ได้รับทุนสนับสนุนจาก สำนักงานคณะกรรมการ
 วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ 2556 โดยเน้นในวัตถุประสงค์ของ
 แผนงานวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับกิจกรรมหลักกิจกรรมหนึ่งของโครงการ
 อพ. สร. ก็คือ การจัดกิจกรรมเผยแพร่ภูมิปัญญาชาวสวนทุเรียน
 สร้างรายได้ให้แก่ต้นฉบับอนุรักษ์พันธุกรรมทุเรียน ที่เยาวชนได้ใกล้ชิดกับพืช
 พรรณในท้องถิ่นควบคู่ไปประโยชน์ ความสวยงาม อันจะเป็นไปสู่การอนุรักษ์
 และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรมทุเรียนอย่างยั่งยืน

ในการค้นคว้าวิจัยทางวิทยาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ร่วมกับศูนย์วิจัยพืชสวนบางขุนเทียน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และโรงเรียนในหลายจังหวัด จัดกิจกรรมค่าย “รักผืนถิ่น” ให้ความรู้ด้านพฤกษศาสตร์และนิเวศวิทยา รู้จักพันธุ์กรรมพืชบ้าน การใช้ประโยชน์จากพืชสวนนอกเหนือจากการรับประทาน การผสมเกสร การเพาะเมล็ด การเสียบยอด การดูแลรักษาและภัยเกี่ยวกับฤดูร้อน โดยหวังว่า จะเป็นจุดเริ่มต้นสำหรับกลุ่มเยาวชน ในการหันมาให้ความสำคัญกับพันธุ์กรรมพืชบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการสวนชุมชน ซึ่งเป็นบรรทัดทองอันประเสริฐเป็นคำขวัญจากบรรพบุรุษในท้องถิ่นชนวนทอง ให้ดำรงคงอยู่ไปชั่วลูกชั่วหลาน

นิทรรศการ “ทรัพยากรไทย : นำสิ่งดีงามสู่ตาโลก”

ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลร่วมจัดนิทรรศการ “ทรัพยากรไทย : นำสิ่งดีงามสู่ตาโลก” จัดโดยโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ. สธ.) ณ เชื้อนครินทร์ อ.ศรีสวัสดิ์ จ.กาญจนบุรี ระหว่างวันที่ 21-23 ธันวาคม 2556 โดยให้ข้อมูลความรู้และจัดแสดงโปสเตอร์ “เอกลักษณ์ระดับเซลล์และโมเลกุล พืชสมุนไพร พืชถิ่นเดียว พืชหายาก และพืชใกล้สูญพันธุ์ของประเทศไทย” ซึ่ง รศ. ดร. พวงผกา อัมพันธ์จันทร์ หัวหน้าภาควิชาพฤกษศาสตร์ฯ เป็นหัวหน้าแผนงานวิจัย โปสเตอร์ “อนุรักษ์ทุเรียนนนท์...ทรัพยากรแห่งอนาคต” “สวนทุเรียนนนท์...มรดกภูมิปัญญาชาวสวน” และ “เยาวชนรักษ์ทุเรียน” โดยแผนงานวิจัยการอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุกรรมทุเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวสวนทุเรียนในประเทศไทยเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ตามแนวทางของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งมี ผศ. ดร. ศศิวิมล แสงผล เป็นหัวหน้าแผนงานวิจัย

ภาพ (๑) ศ. นพ. รัชตะ รัชตะนาวิน อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดลให้เกียรติถ่ายภาพร่วมกับ รศ. ดร. พวงผกา อัมพันธ์จันทร์ หัวหน้าภาควิชาพฤกษศาสตร์ และ ผศ. ดร. ศศิวิมล แสงผล (๒) และ (๓) อธิการบดี และรองอธิการบดี ศ. นพ. ประสิทธิ์ ผลิตผลการพิมพ์ สนใจพูดคุยกัน พันธุ์ไม้หายากใกล้สูญพันธุ์ (๔) นายพรชัย จุฑามาศ รองผู้อำนวยการโครงการ อพ. สธ. ให้เกียรติถ่ายภาพร่วมกับคณะผู้วิจัยแผนงานวิจัยทุเรียน จากซ้าย อ. ดร. วิษุวัต สงนวล ผศ. ดร. ศศิวิมล แสงผล ผศ. ดร. ปวีณา ไตรเพิ่ม และ ผศ. อุษณิษ พิชกรรม (๕) โปสเตอร์ ๓ เรื่องของแผนงานวิจัยทุเรียนฯ (๖) การให้ข้อมูลแก่ผู้สนใจ เรื่องแบบจำลองสวนทุเรียน ดอกทุเรียนประดิษฐ์ และแผ่นพับ รวมทั้งการขยายพันธุ์พันธุ์ไม้หายากใกล้สูญพันธุ์เพื่อนำคืนสู่ถิ่นอาศัยตามธรรมชาติ

ภาคผนวก 7

ค่ายเยาวชน “รักษทุเรียน”

ศศิวิมล แสงผล

ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

รายงานเมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2557

ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี จัดค่ายเยาวชน “รักษทุเรียน” เมื่อวันที่ 23-24 มกราคม พ.ศ. 2557 ณ ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี ตำบลตะปอน อำเภอลុង จังหวัดจันทบุรี ตามแผนงานวิจัย เรื่อง “การอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุกรรมทุเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวสวนทุเรียนในประเทศไทยเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ตามแนวทางของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” โดย การสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

การจัดค่ายเยาวชนในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่เยาวชนเรื่องทรัพยากรพันธุกรรมทุเรียนในท้องถิ่นประเทศไทย สร้างความตระหนักในคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวสวนทุเรียน ผ่านกิจกรรมศึกษาสันตนาการ (edutainment) และสร้างเครือข่ายเยาวชน “รักษทุเรียน” เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างเยาวชนในท้องถิ่นต่างๆ ในประเทศไทย ในการจัดค่ายมีนักเรียนอายุ 10-17 ปี ซึ่งเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 57 คนจาก 15 โรงเรียนในจังหวัดต่างๆ เข้าร่วม รวม 5 จังหวัดสำคัญที่มีการปลูกทุเรียนเป็นการค้ามากเป็นอันดับต้นๆ ของประเทศ โดยมีนักเรียนจากจังหวัดจันทบุรีเข้าร่วม 10 โรงเรียน รวม 36 คน อุดรดิตถ์ 2 โรงเรียน รวม 6 คน และจากชุมพร สุโขทัย และนนทบุรี จังหวัดละ 1 โรงเรียน รวม 15 คน ทั้งนี้ นักเรียนส่วนใหญ่ (21 คน) มีบิดามารดาที่มีอาชีพทำสวน นอกจากนั้นก็มีอาชีพรับจ้าง ค้าขาย รับราชการ ฯลฯ และมีครูอาจารย์เข้าร่วมกิจกรรม 15 คน รวมผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด 72 คน

กิจกรรมหลักของค่ายครั้งนี้ มี 5 กิจกรรม ได้แก่

กิจกรรมที่ 1 ฐานการเรียนรู้ “รักษทุเรียน” 4 ฐาน (ฐานที่ 1 รู้จักดอกทุเรียน “นี่แน่ะ...ดอกทุเรียน...ฉันทำเอง” ฐานที่ 2 สารพันพันธุ์ทุเรียน ฐานที่ 3 กินหรืออย่างชาวสวนทุเรียน กับคุณสมบุรณ์ แฝวสกุล ฐานที่ 4 นักสืบสวนทุเรียน)

กิจกรรมที่ 2 “สุดยอดทุเรียน” กับคุณเทิดพงศ์ สุทธิอาภาพงศ์

กิจกรรมที่ 3 “ค่าน้ำในแปลงทุเรียน” กับคุณเทิดพงศ์ สุทธิอาภาพงศ์ และ

กิจกรรมที่ 4 ฝึกทำแบบสำรวจ “ทุเรียน” และวาดภาพกิจกรรมที่ 5 เกม “เจ้ากรรมดำเง็กกับลายแทงในสวนทุเรียน”

การอ้างอิง:

ศศิวิมล แสงผล (2557). ค่ายเยาวชน “รักษทุเรียน” จาก ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

<http://www.sc.mahidol.ac.th/scpl/Durian/index.htm>

สำหรับผลการประเมินด้วยแบบสอบถามภายหลังจบกิจกรรม มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 70 คน (หญิง 32 คน ชาย 38 คน) ในจำนวนนี้เป็นครู/อาจารย์ 13 คน นักเรียน 57 คน พบว่าผู้เข้าร่วมมีระดับความพึงพอใจมากถึงมากที่สุด ดังนี้

1. ก่อนเข้าค่ายท่านมีความรู้เรื่องทุเรียนในระดับใด ปานกลางถึงมาก (3.22)
2. หลังเข้าค่ายท่านมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องทุเรียนเพิ่มขึ้น มาก (4.33)
3. การต้อนรับ และสถานที่ในการเข้าค่ายเหมาะสม มาก (4.52)
4. กำหนดวัน-เวลา และ ระยะเวลาในการเข้าค่าย (2 วัน) พึงพอใจ มาก (4.11)
5. ความพึงพอใจต่อกิจกรรมฐานที่ 1 รู้จักดอกทุเรียน มาก (4.34)
6. ความพึงพอใจต่อกิจกรรมฐานที่ 2 สารพันพันธุ์ทุเรียน มาก (4.41)
7. ความพึงพอใจต่อกิจกรรมฐานที่ 3 กินหรืออย่างชาวสวนทุเรียน มาก (4.55)
8. ความพึงพอใจต่อกิจกรรมฐานที่ 4 นักสืบสวนทุเรียน มาก (4.36)
9. ความพึงพอใจต่อกิจกรรมสุดยอดทุเรียน มาก (4.36)
10. ความพึงพอใจต่อกิจกรรมคำคืนในสวนทุเรียน มาก (4.38)
11. ความพึงพอใจต่อกิจกรรมแบบสำรวจพรรณทุเรียน มาก (4.38)
12. ความพึงพอใจต่อเกมเจ้ากรรมด่าเก้งกับลายแทงในสวนทุเรียน มาก (4.48)

ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเห็นว่าหัวข้อเรื่องที่มีประโยชน์มากที่สุด 3 อันดับแรกคือ กิจกรรมคำคืนในสวนทุเรียน การผสมพันธุ์ทุเรียน และการเสียบยอด (23 คน) กิจกรรมแบบสำรวจพรรณทุเรียน (8 คน) กิจกรรมสารพันพันธุ์ทุเรียน และกิจกรรมกินหรืออย่างชาวสวนทุเรียน (5 คน) โดยผู้เข้าร่วมมีข้อคิดเห็นและเสนอแนะว่า ห้องประชุมในการทำกิจกรรม มีขนาดเล็ก ไม่สะดวกต่อการจัดกิจกรรม ควรมีระยะเวลาการจัดค่ายยาวนานขึ้นเป็น 3 วัน (3 วัน 2 คืน) หรือ 5 วัน ถึง 1 อาทิตย์ ในบางเกมส์ การอธิบายเกมให้นักเรียนฟังยังไม่เข้าใจ การต้อนรับ และการดูแลของคณะครูอาจารย์ และวิทยากร ดีมาก ขอขอบคุณ

แผนงานวิจัย “การอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุ์กรรมทุเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวสวนทุเรียนในประเทศไทยเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ตามแนวทางของโครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” ดำเนินการในช่วงปีที่ 2 ระหว่างวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2556 ถึง 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2557

ติดต่อผู้อำนวยการแผนงานวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศศิวิมล แสงผล

ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

โทร. 0 2201 5232 โทรสาร 0 2354 7172 อีเมล sasivimon.swa@mahidol.ac.th

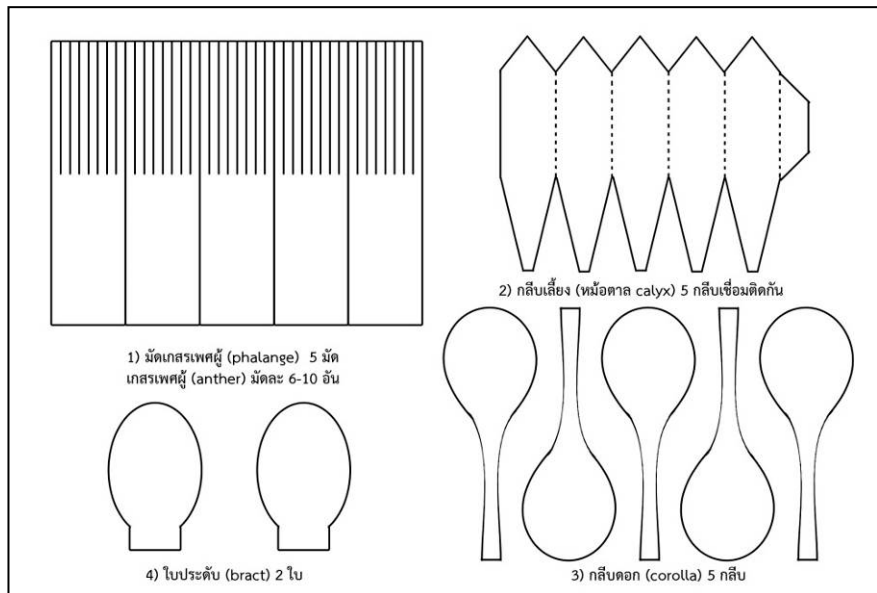
การเตรียมการต้อนรับนักเรียนและครูอาจารย์ และพิธีเปิดค่ายเยาวชน “รักษ์ทุเรียน” โดยพิธีกร ผศ. ดร. อุษณีย์ พิชกรรม กล่าวนำ ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย ผศ. ดร. ศศิวิมล แสงผล กล่าวรายงาน และรองผู้อำนวยการศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรีเป็นประธานในพิธีเปิด โดยมีคุณเทิดพงศ์ สุทธิธำมาพงศ์ดำเนินกิจกรรม สันทนาการ หลังจากนั้น ผศ. ดร. ศศิวิมล แสงผล บรรยายเรื่อง ชาวค่ายเยาวชน “รักษ์ทุเรียน” ร่วมอนุรักษ์ พันธุ์ทุเรียนและภูมิปัญญาชาวสวนทุเรียน

กิจกรรมที่ 1 ฐานการเรียนรู้ “รักษ์ทุเรียน” 4 ฐาน

ฐานที่ 1 รู้จักดอกทุเรียน “นี่แน่ะ...ดอกทุเรียน...ฉันทำเอง” ให้นักเรียนรู้จักส่วนประกอบต่างๆ ของดอกทุเรียนโดยประดิษฐ์ดอกทุเรียนจากแบบสำเร็จรูป ส่วนฐานที่ 2 สารพันพันธุ์ทุเรียน ให้นักเรียนเปิดภาพพันธุ์ทุเรียน 15-20 พันธุ์ที่คว่าอยู่ที่มละ 1 คู่ โดยเปิดหาภาพทุเรียนพันธุ์เดียวกันให้ได้ 2 ภาพ หากพบภาพที่เหมือนกัน ได้ 1 คะแนน และได้เปิดภาพเพิ่มอีก 1 คู่ หากเปิดพบ “ระเบิด” ต้องคละสลับที่ภาพทั้งหมดใหม่ และทีมนั้นจะต้องเว้นไม่ได้เปิดภาพ 1 ตา โดยแต่ละทีมจะได้เปิดภาพตามลำดับ เมื่อหมดเวลา 20 นาที หรือเปิดภาพได้ครบทั้งหมด จึงนับคะแนน

กิจกรรมที่ 1 ฐานการเรียนรู้ “รักษ์ทุเรียน” ฐานที่ 3 (ภาพบน) กินทุเรียนอย่างชาวสวนทุเรียน กับคุณสมบุรณ์ แผ้วสกุล ได้รับความช่วยเหลือจากคุณเยาวนิตติ ดิถีเพ็ง จัดเตรียมอุปกรณ์ และเครื่องปรุง ในการสาธิตการประกอบอาหาร จากดอกทุเรียน ได้แก่ ขนมะจีบไก่ หม้อตาลทุเรียน แกงส้มกุ้ง เกสรและกลีบทุเรียน และไข่เจียว เกสรและกลีบ ทุเรียน ส่วนฐานที่ 4 นักสืบสวนทุเรียน (ภาพล่าง) ให้นักเรียนดูภาพรูปแบบดีเอ็นเอของทุเรียนพันธุ์ต่างๆ และให้นักเรียนวิเคราะห์ความเหมือน-ต่างของรูปแบบ แล้วจัดกลุ่มพันธุ์ทุเรียนที่มีรูปแบบดีเอ็นเอคล้ายกันไว้ด้วยกัน

กิจกรรมที่ 2 “สืดยอดทุเรียน” กับคุณเทิดพงศ์ สุทธิอาภาพงศ์ (ภาพบน) สาธิตการเสียบยอดต้นพันธุ์ทุเรียน และให้นักเรียนฝึกเสียบยอดทุเรียนด้วยตนเอง

กิจกรรมที่ 3 “ค่าน้ำในแปลงทุเรียน” กับคุณเทิดพงศ์ สุทธิอาภาพงศ์ (ภาพล่าง) สาธิตการผสมเกสรดอกทุเรียนในแปลงทุเรียนในเวลาดอกบานช่วงค่ำ และให้นักเรียนฝึกผสมเกสรด้วยตนเอง

กิจกรรมที่ 4 ฝึกทำแบบสำรวจ “ทุเรียน” และวาดภาพ ภายหลังฟังการบรรยายเรื่องส่วนต่างๆ ของดอกทุเรียนโดย วิทยากร ผศ. ดร. ปวีณา ไตรเพิ่ม แล้ว ให้นักเรียนสังเกตลักษณะวิสัยและลักษณะสัณฐานวิทยาของทุเรียนของ ทุเรียน 1 พันธุ์ที่มีช่อดอก และบันทึกข้อมูลใน “แบบสำรวจพรรณทุเรียน” จากนั้นจึงวาดภาพส่วนของทุเรียนที่ สังเกตได้ พร้อมระบุชื่อของส่วนต่างๆ ให้ถูกต้อง

กิจกรรมที่ 5 เกม “เจ้ากรมดำเกิงกับลายแทงในสวนทุเรียน” ให้นักเรียนตอบคำถามในสวนทุเรียน เมื่อตอบได้แต่ละ คำถาม จะได้รับคำใบ้สำหรับข้อต่อไป ทั้งนี้ อ. ดร. วิษุวัต สงนวล เป็นผู้จัดทำคำถามและพี่เลี้ยงดูแลกิจกรรมใน รูปแบบละครกลางแจ้งในแปลงรวบรวมพันธุ์ทุเรียน

นอกจากกิจกรรมวิชาการแล้ว นักเรียนยังได้มีโอกาสทำกิจกรรมสันทนาการยามค่ำ รอบกองไฟอีกด้วย

โครงการค่ายเยาวชน “รักษ์ทุเรียน”

วันที่ 23-24 มกราคม พ.ศ. 2557

ณ ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี ตำบลตะปอน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี
จัดโดย ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี
สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

หลักการและเหตุผล

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชปรารภเมื่อราวปี พ.ศ. 2535-2536 ถึงการเสด็จพระราชดำเนินผ่านไปทางจังหวัดจันทบุรี ทอดพระเนตรเห็นพันธุ์ไม้เก่าๆ อยู่มาก เช่น ทุเรียนบางพันธุ์ อาจยังคงมีลักษณะดีอยู่ แต่สวนเหล่านี้จะเปลี่ยนสภาพไป จึงทรงหวังว่าพันธุ์ไม้เหล่านี้จะหมดไป เพื่อสนองพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ. สธ.) จึงได้ถือกำเนิดขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรพืชของประเทศให้ยั่งยืน และส่งผลประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชนให้มากที่สุด

แผนงานวิจัย เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุ์กรรมทุเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวสวนทุเรียนในประเทศไทยเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ตามแนวทางของโครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ในปีงบประมาณ 2556 โดยหนึ่งในวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับกิจกรรมหลักกิจกรรมหนึ่งของโครงการ อพ. สธ. ก็คือ การจัดกิจกรรมเผยแพร่ภูมิปัญญาชาวสวนทุเรียน สร้างจิตสำนึกด้านอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช ให้เยาวชนได้ใกล้ชิดกับพืชพรรณไม้ เห็นคุณค่าประโยชน์ ความสวยงาม อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุ์กรรมทุเรียนอย่างยั่งยืน

ในการนี้คณะผู้วิจัยจากภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ร่วมกับศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี จัดกิจกรรมค่ายเยาวชน “รักษ์ทุเรียน” ขึ้น โดยหวังว่าจะเป็นจุดเริ่มต้นสำหรับกลุ่มเยาวชน ในการหันมาให้ความสำคัญกับพันธุ์ทุเรียนพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการสวนทุเรียน ซึ่งเป็นมรดกตกทอดอันประเสริฐค่ามิได้จากบรรพบุรุษในท้องถิ่นของตนเองให้ดำรงคงอยู่ต่อไปชั่วลูกชั่วหลาน

วัตถุประสงค์

1. จัดกิจกรรมให้ความรู้แก่เยาวชนเรื่องทรัพยากรพันธุ์กรรมทุเรียนในท้องถิ่นประเทศไทย
2. สร้างความตระหนักในคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวสวนทุเรียน ผ่านกิจกรรมศึกษาสันหนนาการ (edutainment)
3. สร้างเครือข่ายเยาวชน “รักษ์ทุเรียน” เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างเยาวชนในท้องถิ่นต่างๆ ในประเทศไทย

ผู้รับผิดชอบโครงการ

1. ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
2. ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ผู้ประสานงานโครงการ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศศิวิมล แสงผล ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุษณีย์ พิชกรรม ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
3. นายสมบัติ ตงเต้า ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
4. นายเทิดพงศ์ สุทธิอาภาพงศ์ ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
5. นายฉัตรกมล มุ่งพยาบาล เลขาธิการสมาคมชาวสวนผลไม้ จังหวัดชุมพร
6. นางเยาวนิตติ ดิถีเพ็ง ผู้ช่วยนักพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียน ครู-อาจารย์ รวม 74 คน ได้แก่

1. นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 60 คน โดยเป็นนักเรียนจาก จ. จันทบุรี 10 โรงเรียน โรงเรียนละ 4 คน นักเรียนจาก จ. นนทบุรี จำนวน 6 คน นักเรียนจาก จ. อุตรดิตถ์ จำนวน 6 คน นักเรียนจาก จ. ชุมพร จำนวน 8 คน
2. ครู-อาจารย์ผู้ดูแลนักเรียน 14 ท่าน จาก จ. จันทบุรี 10 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 ท่าน จ. นนทบุรี 1 ท่าน จ.อุตรดิตถ์ 1 ท่าน และ จ. ชุมพร 2 ท่าน

ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ

ระหว่างวันที่ 23-24 มกราคม พ.ศ. 2557

สถานที่ดำเนินโครงการ

ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี ตำบลตะปอน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี

งบประมาณโครงการ

จำนวน 151,000 บาท โดยรวมค่าใช้จ่ายต่างๆ ดังนี้

1. ค่าประชาสัมพันธ์
2. ค่าเอกสารประกอบการอบรม
3. ค่าจัดทำคู่มือครู
4. ค่าวัสดุอุปกรณ์ในกิจกรรม
5. ค่าเดินทางสำหรับนักเรียนและครูอาจารย์
6. ค่าอาหาร และที่พัก สำหรับนักเรียนและครูอาจารย์
7. ค่าเดินทางสำหรับวิทยากรและผู้ประสานงาน
8. ค่าอาหาร และที่พัก สำหรับวิทยากรและผู้ประสานงาน
9. ค่าประเมินโครงการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการดำเนินการ

นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ

1. มีความรู้เรื่องทรัพยากรพันธุกรรมทุเรียนในท้องถิ่นประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น
2. ตระหนักในคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวสวนทุเรียนมากขึ้น
3. เข้าร่วมกับเยาวชนในท้องถิ่นอื่นๆ ในเครือข่ายเยาวชน “รักษ์ทุเรียน” เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์

กำหนดการค่ายเยาวชน “รักษ์ทุเรียน”

วันพุธที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2556

เวลา	กิจกรรม
17.00 น.	นักเรียนและครู-อาจารย์จาก จ. ชุมพร จ. อุตรดิตถ์ จ. สุโขทัย และ จ. นนทบุรี เดินทางถึง ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี
18.00 – 19.00 น.	รับประทานอาหารเย็น

วันพฤหัสบดีที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2556

เวลา	กิจกรรม
07.00 – 08.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
	นักเรียนและครู-อาจารย์จาก จ. จันทบุรี เดินทางถึงศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี
07.30 – 08.00 น.	ลงทะเบียน
08.00 – 08.15 น.	พิธีเปิดค่าย
08.15 – 09.00 น.	สนทนาการเรียนรู้กันและกัน
09.00 – 09.30 น.	การบรรยาย “ยิ่งรู้จัก ยิ่งรักทุเรียน”
09.30 – 12.00 น.	เรียนรู้ตามฐานการเรียนรู้ 4 ฐาน (ฐานละ 30 นาที) ฐานที่ 1 รู้จักดอกทุเรียน ฐานที่ 2 สารพันพันธุ์ทุเรียน ฐานที่ 3 กินหรืออย่างชาวสวนทุเรียน กับคุณสมบัติพันธุ์ ผั่วสกุล ฐานที่ 4 นักสืบสวนทุเรียน (รับประทานอาหารว่าง เวลา 10.30-11.00 น.)
12.00 – 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00 – 16.00 น.	กิจกรรม “สุดยอดทุเรียน” กับคุณเทิดพงศ์ สุทธิอาภาพงศ์
16.00 – 16.30 น.	สรุปค่ายวันที่ 1
16.30 – 18.00 น.	พักผ่อนตามอัธยาศัย
18.00 – 19.00 น.	รับประทานอาหารเย็น
19.00 – 21.00 น.	กิจกรรม “คำนี้ในแปลงทุเรียน”

วันศุกร์ที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2556

เวลา	กิจกรรม
07.00 – 08.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
08.00 – 08.30 น.	สนทนาการยามเช้า
08.30 – 09.00 น.	การบรรยาย “นั่งดูทุเรียน เกรียนเจจเจง”
09.00 – 10.30 น.	ฝึกทำแบบสำรวจ “ทุเรียน”
10.30 – 11.00 น.	รับประทานอาหารว่าง
11.00 – 12.00 น.	วาดภาพดอกทุเรียน
12.00 – 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00 – 15.30 น.	เกม “เจ้ากรรมด่าเก่งกับลายแทงในสวนทุเรียน”
15.30 – 16.30 น.	สรุปค่ายวันที่ 2 / มอบรางวัลและประกาศนียบัตร
16.30 – 18.00 น.	พักผ่อนตามอัธยาศัย
	นักเรียนและครู-อาจารย์จาก จ. จันทบุรี เดินทางกลับภูมิลำเนาโดยสวัสดิภาพ
18.00 – 19.00 น.	รับประทานอาหารเย็น

วันเสาร์ที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2556

เวลา	กิจกรรม
07.00 – 08.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
08.00 น.	นักเรียนและครู-อาจารย์จาก จ. ชุมพร จ. อุตรดิตถ์ จ. สุโขทัย และ จ. นนทบุรี ออกเดินทางกลับภูมิลำเนาโดยสวัสดิภาพ

ย่ามะหวาด

ทุเรียนพันธุ์ย่ามะหวาดเป็นทุเรียนพื้นเมืองของจังหวัดนนทบุรี ผลเรียวยาว ทรงตรง หัวแหลมเล็ก ปลายผลไม่ ผลปอง กลางหักลั่นทุเรียน แต้มเล็กจะเขียว มีพูใหญ่เขียวเป็นเหลี่ยม มีพูกลอนมากกว่าลูกรัง ก้านเล็กมาก ยาว ไม่หนาเลย แกร่งยังไม่ มาบนต้น เพราะขี้เหล็ก ผลใหญ่ หักก้านแล้วจะดึงง่าย หวานอมเปรี้ยว มีกระดูกดำๆ ขึ้นตามร่องขนาน เนื้อสีไม่สวย คือสี เหลืองปนเขียว รสชาติอร่อย ละเอียด เนื้อนุ่ม เนื้อหนา เปลือกบาง เมล็ดเล็ก ถ้าสุกแล้วจากกันก็หลุดแล้ว

คำเรียก ย่ามะหวาด มาจากชื่อตลาดเก่า "ย่านมะหวาด หรือ ย่านชะวัด" ซึ่งตั้งมาจากคำภาษาเปอร์เซียว่า jamunor เป็น ตลาดขายผ้าเก่าแก่ที่เป็นที่ยอมรับทั้งในสมัยกรุงศรีอยุธยา และ มีรูปร่างคล้ายรูปร่างผลทุเรียนพันธุ์นี้ ตลาดแห่งนี้ปัจจุบันเรียก กันว่าตลาดน้ำ

พื้นที่ปลูกทุเรียนของจังหวัดนนทบุรีเกือบทั้งหมดได้รับความเสียหายจากลมพายุทกภัยเมื่อ ปี พ.ศ. 2554 ปัจจุบันเริ่มมีการ นำทุเรียนพันธุ์นี้มาปลูกใหม่ และน่าจะให้ได้ อีก ครั้งภายใน 3-5 ปีข้างหน้า

Photo by Wisawat Songuan
Cover designed by Sasvimon Swangpol

การอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุกรรมทุเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวสวนทุเรียนในประเทศไทย
เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ตามแนวทางของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
๒๕-๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๗

คู่มือจัดกิจกรรม
ค่ายเยาวชน “รู้เท่ารู้เรียน”
๒๓-๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๗
ณ ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี
ตำบลตะปอน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี

จัดทำโดย

แผนงานวิจัย เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุกรรมทุเรียนและกล้วยไม้
ท้องถิ่นของสวนทุเรียนในประเทศไทยเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน
ตามแนวทางของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ. สธ.)
ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ร่วมกับ

ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี กรมวิชาการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

กำหนดการค่ายเยาวชน “รู้รักษ์ทุเรียน”

วันที่ 23-24 มกราคม พ.ศ. 2557

ณ ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี ตำบลตะปอน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี

วันพุธที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2556

เวลา	กิจกรรม
17.00 น.	นำเรียนและครู-อาจารย์จาก จ. พนมพร จ. อุตรดิตถ์ จ. สุโขทัย และ จ. นนทบุรี เดินทางถึงศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี
18.00 – 19.00 น.	รับประทานอาหารเย็น

วันพฤหัสบดีที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2556

เวลา	กิจกรรม
07.00 – 08.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
	นำเรียนและครู-อาจารย์จาก จ. จันทบุรี เดินทางถึงศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี
07.30 – 08.00 น.	ลงทะเบียน
08.00 – 08.15 น.	จัดเสวนา / ถ่ายภาพหมู่
08.15 – 09.00 น.	สัมมนา การเรียนรู้ร่วมกัน
09.00 – 09.30 น.	การบรรยาย “ยิ่งรู้จัก ยิ่งรักทุเรียน”
09.30 – 12.00 น.	เรียนรู้ฐานการเรียนรู้ 4 ฐาน (ฐานละ 30 นาที) ฐานที่ 1 รู้จักดอกทุเรียน “นี่แม่...ดอกทุเรียน...นี่ตัวเอง” ฐานที่ 2 สาระพื้นถิ่นทุเรียน ฐานที่ 3 กินทุเรียนอย่างชาวสวนทุเรียน กับเคล็ดลับพันธุ์ แล้วสักล ฐานที่ 4 นำกลับบ้านทุเรียน (รับประทานอาหารว่าง เวลา 10.30-11.00 น.)
12.00 – 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00 – 16.00 น.	กิจกรรม “สู้อยอดทุเรียน” กับเคล็ดลับดี ๆ สู้ภัยอากาศดี
16.00 – 17.30 น.	อาบน้ำแต่งตัว
17.30 – 18.30 น.	รับประทานอาหารเย็น
18.30 – 21.00 น.	กิจกรรม “ดำน้เปลี่ยนทุเรียน” / แคมป์ไฟ สวดมนต์ / เข้านอน

วันศุกร์ที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2556

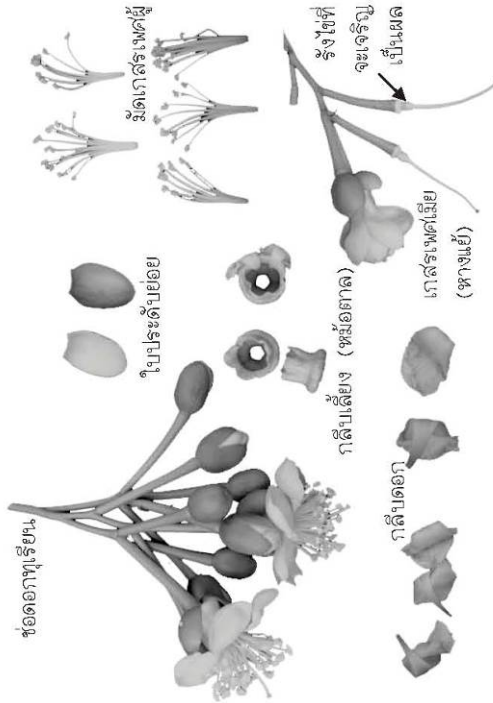
เวลา	กิจกรรม
06.00 – 06.30 น.	สัปดาห์การเย็บผ้า
06.30 – 07.30 น.	อาบน้ำแต่งตัว
07.30 – 08.30 น.	รับประทานอาหารเช้า
08.30 – 09.00 น.	การบรรยาย “นั่งดูทุเรียน เกษิมแดง” ที่ห้องประชุม
09.00 – 10.30 น.	ฝึกทำเย็บผ้า “ทุเรียน” / ภาวนาออกเสียงน ที่แปลงใหญ่
	รับประทานอาหารว่าง 10.30 – 11.00 น.
11.45 – 12.30 น.	รับประทานอาหารกลางวันบริเวณจุดกางเต็นท์
12.30 – 12.45 น.	อธิบายเกม
12.45 – 14.15 น.	เกม “เจ้ากรรมดำกึ่งกล้วยแพะในสวนทุเรียน” ที่แปลงอนุรักษ์
14.15 – 14.30 น.	เดินกลั้วแป้งห้องประชุม
14.30 – 15.30 น.	สรุปกิจกรรมทำเย็บผ้าเสร็จ
	สรุปกิจกรรมค่าย (พร้อมรับประทานอาหารว่างในห้องประชุม)
15.30 – 16.00 น.	มอบรางวัลและประกาศนียบัตร พิธีปิดค่าย
16.00 – 17.00 น.	พักผ่อนอย่างสบาย
	นำเรียนและครู-อาจารย์จาก จ. จันทบุรี และ จ. นนทบุรี
	เดินทางกลับภูมิลำเนาโดยสวัสดิภาพ
17.00 – 19.00 น.	รับประทานอาหารเย็น

วันเสาร์ที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2556

เวลา	กิจกรรม
07.00 – 08.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
08.00 น.	นำเรียนและครู-อาจารย์จาก จ. พนมพร จ. อุตรดิตถ์ จ. สุโขทัย ออกเดินทางกลับภูมิลำเนาโดยสวัสดิภาพ

ปรับปรุงวันที่ 23 มกราคม 2557

ฐานที่ 1 รู้จักดอกทุเรียน

ทุเรียน (*Durio zibethinus* L.) เป็นไม้ต้นเขตร้อนที่มีถิ่นกำเนิดอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทุเรียนเป็นพืชเขตร้อนที่นิยมปลูกในเขตร้อน (Malvaceae) ออกดอกเป็นช่อ ดอกทุเรียนมีใบประดับย่อย 2 ใบสีเขียว มีกลีบเลี้ยง 5 กลีบ เชื่อมติดกันเป็นหลอดตรงการประกอบที่ชาวสวนทุเรียนเรียกว่า “หม้อตาล” มีสีเหลืองนวล มีกลีบดอก 5 กลีบสีขาว เกสรเพศผู้จำนวนมากเชื่อมกันเป็นโคนเป็น 5 มัด และเกสรเพศเมีย 1 อัน

ช่อดอกทุเรียน 1 ช่อ อาจมีหลายดอก แต่มีกลิ่นเพียง 1-5 ดอกเท่านั้นที่ติดเป็นผล ดอกอื่นๆ หรือผลอ่อนที่เหลือมักจะร่วงไปก่อนจะเจริญเต็มที่ ทำให้แต่ละช่อมีทุเรียนเพียง 1-3 ผลที่เก็บเกี่ยวได้

ฐานที่ 2 สวรรค์พันธุ์ทุเรียน

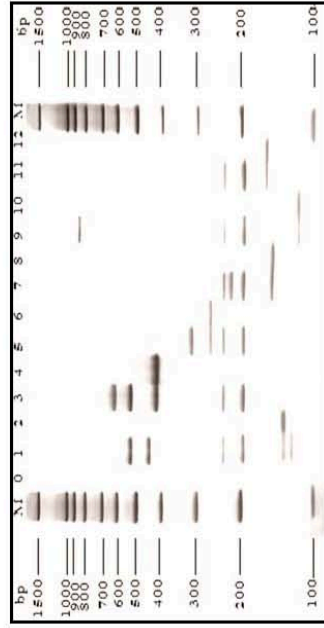
พันธุ์ทุเรียนในประเทศไทยอาจมีมากกว่า 200 พันธุ์ ทุก “พันธุ์ปลูก (cultivar)” หรือที่เรียกกันเฉพาะทั่วๆไปว่า “พันธุ์” นั้น แท้จริงแล้วทุกต้น คือ “สายต้น (clone)” ซึ่งเกิดจากการผสมข้าม ทำให้ทุกสายต้นมีความแตกต่างกันไม่เหมือนกันเลย และประกอบกับความประณีตเอาใจใส่ของเกษตรกรชาวสวนทำให้สามารถคัดเลือกพันธุ์ที่ดีที่สุดได้ไปไว้มาก่อนของต้น แยกย้ายไปปลูกตามพื้นที่ที่มีตลาด ด้วยการตลาดที่กว้างขวางและขยายยอด ส่งต่อมรดกพันธุ์กรรมที่ไม่ผิดเพี้ยนสู่ลูกหลานมาได้ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

นอกเหนือจากพันธุ์การค้าที่เรารู้จักกันดี อย่าง “หมอนทอง” “กำนัล” “ชะนี” “หลง” “หลิน” “พวงมณี” ฯลฯ แล้ว มีทุเรียนที่ชาวสวนรับมรดกมาจากรุ่นปู่รุ่นย่ามากมาย ตัวอย่างคือพันธุ์ทุเรียน เช่น “อีลวง” มีกลิ่นหอมออกข้างในไม่เหม็น นิยมใช้เป็นแม่พันธุ์เพราะออกดอกมาก บางพันธุ์ เช่น “กระดุม” ให้ผลกลมขนาดเล็ก แต่ให้ผลเร็ว ช่วยสร้างรายได้ในระยะระยะแรกๆ “หมอนทอง” มีรูปร่างคล้ายหมอนนิดๆ เหลี่ยม มีพู่ใหญ่ๆ เก๋ๆ กัน กลิ่นพันธุ์ “กบ” ผลมีกะปิเยว ด้านหนึ่งแบน ด้านที่มีพู่อยู่ขึ้น ดูคล้ายกับ “กบจำปา” เนื้อผลสีเหลืองเข้มคล้ายสีดอกจำปา หลายพันธุ์ตั้งชื่อตามชื่อเจ้าของสวน เช่น “กบตาล้อม” “กบตาข้า” “กบพิบูล” หรือตามชื่อสถานที่ปลูก เช่น “กบชายน้ำ” “กบวัดกล้วย” เป็นต้น

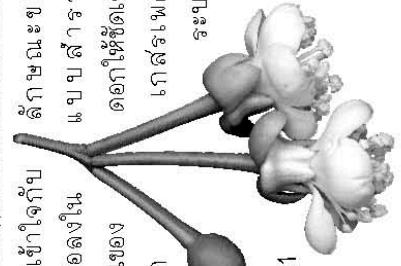
หน้า 4 ของ 4

เขาคัดเงินโดยดีเยี่ยมเอง ช่วยวิเคราะห์รูปแบบของพื้นที่ภาคอีสาน ซึ่งทำให้บอกได้ว่าพื้นที่ที่ยังมีความใกล้เคียงกันมากน้อยเพียงใด สืบสวนสืบเสาะจะช่วยให้ท่านทราบเลยว่า ท่านนั้นถูกไปอยู่ที่ใดบ้าง ท่านเรียนหนังสือโดยใช้หลักฐานซึ่งได้มาจากที่ดินอันศักดิ์สิทธิ์

กิตติคุณ
ศาสตราจารย์ ดร. วาดระพานัน

การวาดรูปช่วยให้เราเรียนรู้ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยใช้โอกาสสังเกตรายละเอียดของสิ่งที่จะวาดอย่างใกล้ชิด นั่นที่เราเรียนจะได้ทำความเข้าใจกับดอกไม้เรียนจากตัวอย่างจริง วาดด้วยดินสอลงในพรณทุเรียน และระบายให้เต็มที่และสวยงามของ เช่น ใบประดับย่อย กลีบเลี้ยง กลีบดอก และกลีบเพศเมีย เป็นต้น จากนั้นใช้สีผสมสีให้มีความแตกต่างของดอกแต่ละส่วน ในการวาด ให้วาดด้วยมาตราส่วน 1:1 หมายถึงมีขนาดเท่าของจริง

ฐานที่ 3 ก็เหมือนอย่างชาวสวนทุเรียน กับคนเล่นปุ๋ยเคมี แผลสักล

อาหารจากดอกทุเรียน มีให้ชิมได้เพียงปีละ 1 ครั้งในฤดูออกดอกเท่านั้น ดอกทุเรียนบานในช่วงเวลาเย็น และทั้งกลีบดอกและเม็ดเกสรเพศผู้ เหลือแต่เกสรเพศเมียซึ่งจะติดผลต่อไป การนำดอกทุเรียนมาทำอาหาร ควรเก็บกลีบและเกสรทุเรียนที่กำลังจะร่วงแต่ใช้ติด และควรใช้ทำอาหารโดยเร็วเมื่อยังสดอยู่

အမည်အားဖြင့် နေရာအားဖြင့်

ส่วนประกอบ: หม้อตาล เนื้อไก่ กระเทียม พริกไทยป่น รากผักชี ส้ม

วิธีทำ: ตักกระเทียม พริกไทยป่น และรากผักชีโขลนแล้วนำไปคลุกกับเกลือและซีอิ๊ว จากนั้นนำไปใส่ลงในหม้อทอดอากาศร้อน และนี่ก็ใช้เวลาประมาณ 15 นาที

นางสาวกัญญา เกียรติสาร

ส่วนประกอบ: เกสร กลีบดอกสีขาวนวล ฝักยาว รากผักชีพ่นฝอย พอมแดง กระเทียม ขมิ้น หัวปลี น้ำมันงา น้ำตาลปี๊ป น้ำมะขามเปียก น้ำปลา

วิธีทำ: ตักรากผักชี หอมแดง กระเทียม พริกแห้ง กะปิ เติมน้ำปรุงต้ม
ต้มให้เดือดประมาณ 10 นาที ปุรงด้วยน้ำตาลปี๊ป น้มนะขามเปียก และใบปลาคา
ใส่ไข่ต้ม ต้มให้เดือด ใส่น้ำมันงาเล็กน้อย ต้มต่อประมาณ 1 นาที แล้วยกกลง

นายวิชาญ เกตุธรรมกุล

ส่วนประกอบ: เกสร กลีบดอกเรียว ใบ น้ำปลา น้ำมะนาว

วิธีทำ: ต้มน้ำร้อนๆ ปรุงรสด้วยน้ำตาล และใส่เกลือ
 กระเทียม ตำละเอียด เติมน้ำส้มสายชูเพื่อรสแล้ว
 สลัดทาน ตักใส่ถ้วย

บันทึกผู้ตรวจโดย ผศ. ดร. ครรชิต จูดประสงค์ สถาบันโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล

“สุตยอดทุเรียน” กับคุณเกิดพงศ์ สุทธิภาพงศ์

เตรียมยอดพันธุ์ดี

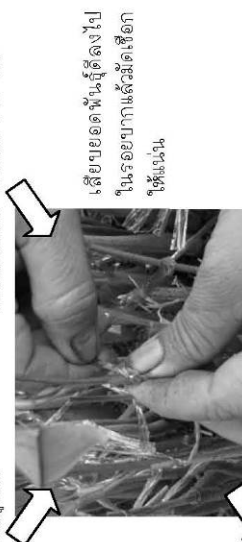
เตรียมต้นตอแข็งแรง

ปาดยอดเป็นรูปไข่

ตัดยอดต้นตอ จากหลัก 1-2 ซม.

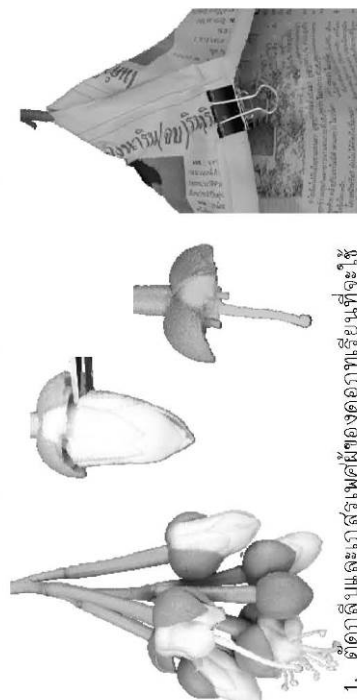

เสียบยอดพันธุ์ดีลงไป
ในรอยบากแล้วมัดเชือก
ให้แน่น

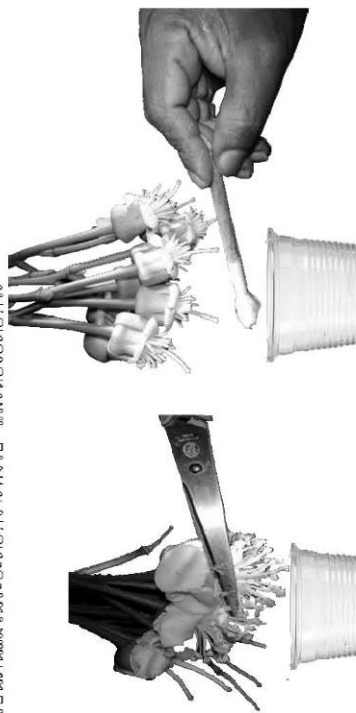

นำต้นที่เสียบยอดแล้วทำการกระโຈงผลัดกิ่ง นำออกจากการกระโຈงเพื่อเตรียมต้นกระโຈงแข็งแรง

“ด้านแม่ปลงทุเรียน” กับคุณเกิดพงศ์ สุทธิภาพงศ์

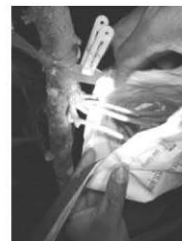

1. ตัดกิ่งและเกสรเพศผู้ของดอกทุเรียนที่จะใช้เป็นต้นแม่ในระยะดอกขาวทิ้งไป แล้วห่อหุ้มดอกไว้

2. ตัดเกสรเพศผู้ของดอกทุเรียนที่จะใช้เป็นแม่ในระยะดอกขาวให้โล้นแก้ว

3. ใช้ฟู่เป่ายารจากเกสรเพศผู้ของต้นพ่อ ที่ปลายยอดเกสรเพศเมียของต้นแม่

4. ห่อหุ้มดอกทุเรียนที่ผสมแล้วด้วยถุงกระดาษ

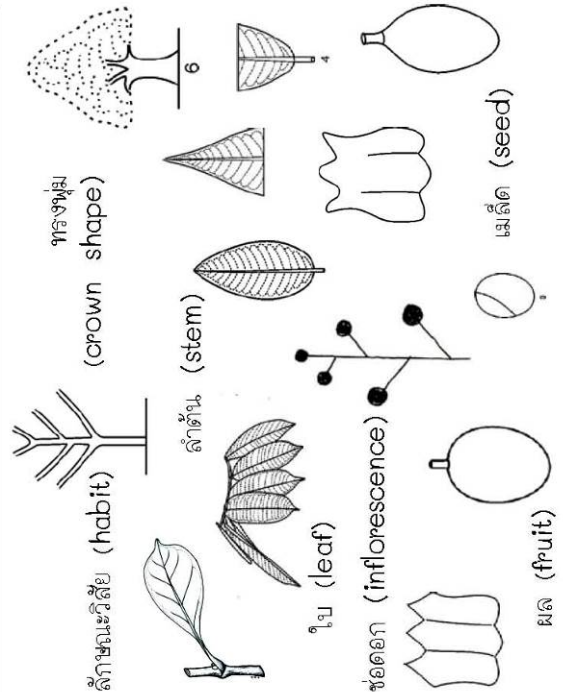
แบบสำรวจพรรณทุเรียน

ดัดแปลงจาก Bioversity, 2007. Descriptors for Durian (*Durio zibethinus* L.).
Bioversity International, Rome, Italy.

และคู่มือ ก.7-003 และคำอธิบายศัพท์พฤกษศาสตร์ สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน
โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

จัดทำโดย

การอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุกรรมทุเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวสวนทุเรียนในประเทศไทย
เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ตามแนวทางของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

รายละเอียดกิจกรรม

กิจกรรมที่ 1 กิจกรรม	ฐานการเรียนรู้ “รู้จักทุเรียน” 4 ฐาน นักเรียนทำกิจกรรมใน 4 ฐานการเรียนรู้ ในลักษณะกิจกรรมที่สนุกสนาน ฐานที่ 1 รู้จักดอกทุเรียน “นี่นะ...ดอกทุเรียน...ฉันทำเอง” รู้จักส่วนประกอบต่างๆ ของดอกทุเรียน โดยประดิษฐ์ดอกทุเรียน จากแปบสีสำเร็จรูป ฐานที่ 2 ศึกษารูปร่างทุเรียน เปิดภาพพันธุ์ทุเรียน 15-20 ชนิดที่คว่ำอยู่ห่อละ 1 คู่ โดยเปิดภาพภาพทุเรียนพันธุ์เดียวกันให้ได้ 2 ภาพ หากพบภาพที่เหมือนกันได้ 1 คะแนน และได้เปิดภาพเพิ่มอีก 1 คู่ หากเปิดพบ “ระเบิด” ต้องลดคะแนนที่ภาพทั้งหมดใหม่ และที่ซ่อนจะต้องซ่อนไว้ได้เปิดภาพ 1 ภาพ โดยแต่ละที่ซ่อนได้เปิดภาพตามลำดับ เมื่อหมดเวลา 20 นาที หรือเปิดภาพได้ครบทั้งหมด จึงนับคะแนน ฐานที่ 3 ศึกษารูปร่างชาวสวนทุเรียน กับคุณส้มปุณณ์ แล้วส่งกลช่วยกันทำอาหารจากดอกทุเรียน คือ ขนมจีบไก่ หม้อตาลทุเรียน นางสังข์ เกษรและภัสสิทุเรียน และไข่เจียว เกสรและภัสสิทุเรียน ฐานที่ 4 นักสืบสวนทุเรียน ให้นักเรียนดูภาพรูปแบบใบเตยเส้นแวนของทุเรียนพันธุ์ต่างๆ และให้นักเรียนวิเคราะห์ความเหมือน-ต่างของรูปแบบ แล้วจัดกลุ่มพันธุ์ทุเรียนที่สับสนรูปแบบใบเตยเส้นแวนคล้ายกันไว้ด้วยกัน พื้นที่กว้างสำหรับการจัดกิจกรรม รองรับการจอดรถฐาน 4 ฐาน ต้องมีพื้นที่สำหรับตั้งเตาไฟ
สถานที่	สถานที่

อุปกรณ์	1. “นี่แหละ...ดอกทุเรียน...ฉันทำเอง” คู่มือการประดิษฐ์ดอกทุเรียนเพื่อการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายถึงมัธยมศึกษาตอนต้น 2. อุปกรณ์ประดิษฐ์ดอกทุเรียนตามคู่มือข้อ 1 3. รูปภาพทุเรียนพันธุ์ต่างๆ ประมาณ 15-20 พันธุ์ จำนวน 2 ชุด 4. กลิบบดอก และมัดเกสรเพศผู้ของทุเรียน เก็บสดตอนเช้า 5. ส่วนผสมสำหรับปรุงอาหารจากดอกทุเรียนตามรายการ 6. อุปกรณ์สำหรับปรุงอาหาร รวมทั้งภาชนะปรุงอาหาร กลางแจ้ง 7. ภาพรูปแบบดีเอ็นเอของทุเรียนพันธุ์ต่างๆ สำหรับการศึกษาวิเคราะห์ความเหมือน-ต่าง	วิทยากร คุณเทิดพงศ์ สุทธิภาพงศ์ หรือปราชญ์ชาวบ้านที่สามารถแสดงวิธีการเสียบยอดทุเรียน และคณะ กลุ่มนักเรียน จัดนักเรียนเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 3-5 ทีม ทีมละ 3 คน เวลา 3 ชั่วโมง รวมเวลารับประทานอาหารว่าง
วิทยากร	วิทยากรประจำฐาน ฐานละ 2 คน และฐานที่ 3 ควรเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่สามารถปรุงอาหารจากดอกทุเรียนได้ โดยวิทยากรจะให้ความรู้เบื้องต้น แต่ฐานจะประเมินใช้คะแนนแต่ละทีมและรวมคะแนนเมื่อนักเรียนทำกิจกรรมครบทุกฐาน จัดนักเรียนเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 3-5 ทีม ทีมละ 3 คน เวลา 2 ชั่วโมง 30 นาที (รวมเวลารับประทานอาหารว่าง 30 นาที) จัดกิจกรรมฐานละ 30 นาที รวมเวลาเปลี่ยนฐาน	วิทยากร คุณเทิดพงศ์ สุทธิภาพงศ์ หรือปราชญ์ชาวบ้านที่สามารถแสดงวิธีการผสมเกสรทุเรียน และคณะ กลุ่มนักเรียน จัดนักเรียนเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 3-5 ทีม ทีมละ 3 คน เวลา 1 ชั่วโมง
กิจกรรมที่ 2	“สุดยอดทุเรียน” กับคุณเทิดพงศ์ สุทธิภาพงศ์ วิธีการ เสียบยอดต้นพันธุ์ทุเรียน และให้นักเรียนฝึกเสียบยอดทุเรียนด้วยตนเอง สถานที่ เรือนเพาะชำต้นทุเรียน อุปกรณ์ 1. ยอดทุเรียนพันธุ์ดี และต้นยอดทุเรียนเพาะจากเมล็ด 2. กรรไกรตัดกิ่ง มีด เชือกพลาสติก แผ่นพลาสติก สำหรับคลุมต้นยอดทุเรียน	กิจกรรมที่ 4 ฝึกทำแบบสำรวจ “ทุเรียน” และวาดภาพ ภายหลังฟังการบรรยายเรื่องส่วนต่างๆ ของดอกทุเรียนโดยวิทยากรแล้ว ให้นักเรียนสังเกตลักษณะนิสัยและลักษณะสืบพันธุ์ของทุเรียนของทุเรียน 1 พันธุ์ที่มีช่อดอก และบันทึกข้อมูลใน “แบบสำรวจพรรณทุเรียน” จากนั้นจึงวาดภาพส่วนของทุเรียนที่สังเกตได้ พร้อมระบุชื่อของส่วนต่างๆ ให้ถูกต้อง

สถานที่	แปลงรวบรวมพันธุ์ทุเรียนเพื่อสังเกตทรงพุ่มทุเรียนและใน ห้องประชุมเพื่อสังเกตกิ่ง ใบ ช่อดอกทุเรียนที่ได้ดมาเพิ่มเดิม และวาดภาพ
อุปกรณ์	1. แบบสำรวจพรรณทุเรียน 2. ดินสอ 2B 3. สีไม้ 4. ยางลบ 5. สมุดร่างภาพสำหรับวาดรูป 6. กิ่ง ใบ ช่อดอกทุเรียน
วิทยากร	ผศ. ดร. ปวีณา ไตรเพิ่ม และ ผศ. ดร. ศศิวิมล แสงวง ผล และคณะ
กลุ่มเป้าหมาย	จัดนักเรียนเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 3-5 ทีม ทีมละ 3 คน แต่ละทีมใช้กิ่งทุเรียนชุดเดียวกัน แต่ทุกคนทำแบบสำรวจฯ ของตัวเอง แต่ละกลุ่มใช้สีไม้ร่วมกัน
เวลา	3 ชั่วโมง รวมเวลารับประทานอาหารว่าง
หมายเหตุ	แบบสำรวจจะใช้เฉพาะกับฤดูกาล คือการสำรวจใบกับช่อดอก ในฤดูออกดอก และสำรวจใบกับผลในฤดูติดผล
กิจกรรมที่ 5	เกม “เจ้ากรมดำเกิงกับลายแทงในสวนทุเรียน” ให้นักเรียนตอบคำถามในสวนทุเรียน เมื่อตอบได้แต่ละ คำถาม จะได้รับคำใบ้สำหรับข้อต่อไป
สถานที่	แปลงรวบรวมพันธุ์ทุเรียน
อุปกรณ์	ใบคำถาม
วิทยากร	ผศ. ดร. วิษุวัต สังขเวล และคณะ
กลุ่มเป้าหมาย	จัดนักเรียนเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 3-5 ทีม ทีมละ 3 คน
เวลา	2 ชั่วโมง 30 นาที รวมเวลารับประทานอาหารว่าง

ค่ายเยาวชน “รักษ์ทุเรียน” ๒๓-๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๗ ณ ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี ตำบลตะปอน อำเภอคลอง จันทบุรี	ผู้อำนวยการ และผู้ประสานงานกิจกรรม ผศ. ดร. อุษณีย์ วิทยากร ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล นายสมเกียรติ ตงเจ้า ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี กรมวิชาการเกษตร นายเทอดพงษ์ สุทธิธำมาศ สุราษฎร์ธานี จันทบุรี กรมวิชาการเกษตร นายเจตกรมณ มุงพยาบาล เทศบาล ต. บางสีทอง อ. บางทราย จ. จันทบุรี นางเยาวนิตี ตังโง้ง ผู้ช่วยนักพัฒนาชุมชน เทศบาล ต. บางสีทอง อ. บางทราย จ. จันทบุรี น.ส. สมบูรณ์ แก้วกุล โครงการอนุรักษ์ทุเรียน ต. บางสีทอง อ. บางทราย จ. จันทบุรี
	วิทยากร และผู้ช่วยประสานงานกิจกรรม ผศ. ดร. ปวีณา ไตรเพิ่ม อ. ดร. วิษุวัต สังขเวล น.ส. เอมอร จุ่งแจ้งสุวรรณ น.ส. กษณณัฐ วัฒน น.ส. อุมพร ศิริพัฒน์กุล น.ส. พริดา สุภาเนที นายอรรถพล อนุรักษ์ทอง น.ส. วัณดี อ้นตะ น.ส. ลลิตา เกตุศิริบุญ นายพนัสธร หน่อพันธ์ นายพิริยชาติ ศรีจันทร์ ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
	ที่ปรึกษากิจกรรม ผศ. เกษม กุลประดิษฐ์

ศศิวิมล แสงวงผล (2557). ผู้จัดทำโครงงาน “รักษ์ทุเรียน” ค่ายเยาวชน “รักษ์ทุเรียน” ๒๓-๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๗ ณ
ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี จ. จันทบุรี. ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
กรุงเทพฯ.

ย่ามะหวาด

ทุเรียนพันธุ์ย่ามะหวาดเป็นทุเรียนพันธุ์เมืองทองจังหวัดนนทบุรี ผลเดี่ยว ทรงตรง หัวแหลมเล็ก ปลายผลนูน ผลป่อง กลางที่ส้มบุรณ แต่ผลมักจะเขียว มีหนามเดี่ยวเป็นหลัก มีหนามอกมากกว่าทุเรียนพันธุ์อื่น หนามแหลม แกร่งขึ้นไปมาบนต้น เพราะหัวเล็ก ผลใหญ่ หากโดนลมจะฉีกง่าย หวานอมเปรี้ยว มีกระดูกดำ ซึ่งตามร่องหนาม เนื้อสีไม่สวย คือสีเหลืองแต่ไม่เข้ม รสชาติอร่อย สนิบ เนื้อมาก เปลือกบาง เมล็ดเล็ก ถ้าหั่นจากต้นแล้วแล้ว

คำเรียก ย่ามะหวาด น่าจะมาจากชื่อตลาดเก่า "ย่ามะหวาด หรือ ย่ามะหวาด" ซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำบางปะกง เรียกว่า Jomdwan เป็นตลาดค้าขายเก่าแก่ที่เป็นที่ยอมรับตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และสืบปรางค์ลายรูปร่างผลทุเรียนพันธุ์นี้ ลวดลายนี้ปัจจุบันเรียกกันว่าลายลูกแก้ว

พื้นที่ปลูกทุเรียนของจังหวัดนนทบุรีเกือบทั้งหมดได้รับความเสียหายจากพายุไต้ฝุ่นเมื่อ ปี พ.ศ. 2554 ปัจจุบันเริ่มมีการนำทุเรียนพันธุ์นี้มาปลูกใหม่ และน่าจะให้ได้สักครึ่งไร่ใน 3-5 ปีข้างหน้า

Photo by Wisawat Sangman
Cover designed by Sasivimon Swangpol

ค่ายเยาวชน รักษ์ทุเรียน

๒๓-๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๗
ณ ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี

คู่มือนักเรียน

แผนงานวิจัยการอนุรักษ์พันธุ์ทุเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวสวนทุเรียนในประเทศไทยเพื่อการอนุรักษ์พันธุ์ทุเรียนอย่างยั่งยืน ตามแนวทางของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
ร่วมกับ ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี กรมวิชาการเกษตร

คู่มือนักเรียน ค่ายเยาวชน "รักษ์ทุเรียน" ๒๓-๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๗ ณ ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี ตำบลตะปอน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี	จัดทำโดย แผนงานวิจัย เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุกรรมทุเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวนวนในประเทศไทยเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ตามแนวทางของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ. สธ.) ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมทำป ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
---	---

กำหนดการด้วยเยาวชน “รักสนุกเรียน”

วันที่ 23-24 มกราคม พ.ศ. 2557

ณ ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี ตำบลตะปอน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี

วันพุธที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2556

เวลา	กิจกรรม
17.00 น.	นำเรียนและครู-อาจารย์จาก จ. ชุมพร จ. อุตรดิตถ์ จ. สุโขทัย และ จ. นนทบุรี เดินทางถึงศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี
18.00 – 19.00 น.	รับประทานอาหารเย็น

วันพฤหัสบดีที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2556

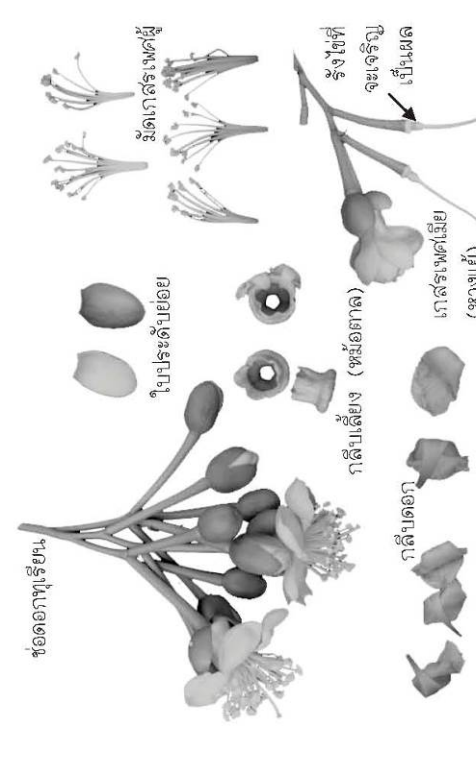
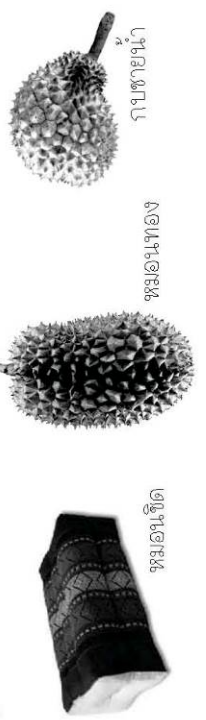
เวลา	กิจกรรม
07.00 – 08.00 น.	รับประทานอาหารเช้า นำเรียนและครู-อาจารย์จาก จ. จันทบุรี เดินทางถึงศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี
07.30 – 08.00 น.	ลงทะเบียน
08.00 – 08.15 น.	พิธีเปิดค่าย
08.15 – 09.00 น.	สัมมนาการ เรียนรู้ร่วมกัน
09.00 – 09.30 น.	การบรรยาย “ยิ่งรู้รัก ยิ่งรักสนุกเรียน”
09.30 – 12.00 น.	เรียนรู้ตามฐานการเรียนรู้ 4 ฐาน (ฐานละ 30 นาที) ฐานที่ 1 รู้จักออกทุเรียน “ไม่เผลอ...ออกทุเรียน...เด็ดทำเอง” ฐานที่ 2 สรรพพันธุ์ทุเรียน ฐานที่ 3 กินทุเรียนอย่าง σωส่วนทุเรียน กับคุณสมบรูณ์ แล้วสักหล ฐานที่ 4 นำสืบสวนทุเรียน (รับประทานอาหารว่าง เวลา 10.30-11.00 น.)
12.00 – 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00 – 16.00 น.	กิจกรรม “สุดยอดทุเรียน” กับคุณเกิดพงศ์ สุทธิอาภาวงศ์
16.00 – 16.30 น.	สรุปค่ายวันที่ 1
16.30 – 18.00 น.	พักผ่อนตามอัธยาศัย
18.00 – 19.00 น.	รับประทานอาหารเย็น
19.00 – 21.00 น.	กิจกรรม “ดื่มน้ำเปล่งทุเรียน”

วันศุกร์ที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2556

เวลา	กิจกรรม
07.00 – 08.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
08.00 – 08.30 น.	สัมมนาการ เรียนรู้
08.30 – 09.00 น.	การบรรยาย “น้องทุเรียน เกเรียนจริง”
09.00 – 10.30 น.	ฝึกทำแบบสำรวจ “ทุเรียน”
10.30 – 11.00 น.	รับประทานอาหารว่าง
11.00 – 12.00 น.	วาดภาพออกทุเรียน
12.00 – 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00 – 15.30 น.	เกม “จักรกรดำเก็จกับลายแทงในสวนทุเรียน”
15.30 – 16.30 น.	สรุปค่ายวันที่ 2 / มอบรางวัลและประกาศนียบัตร
16.30 – 18.00 น.	พักผ่อนตามอัธยาศัย นำเรียนและครู-อาจารย์จาก จ. จันทบุรี เดินทางกลับภูมิลำเนาโดยสวัสดิภาพ
18.00 – 19.00 น.	รับประทานอาหารเย็น

วันเสาร์ที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2556

เวลา	กิจกรรม
07.00 – 08.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
08.00 น.	นำเรียนและครู-อาจารย์จาก จ. ชุมพร จ. อุตรดิตถ์ จ. สุโขทัย และ จ. นนทบุรี ออกเดินทางกลับภูมิลำเนาโดยสวัสดิภาพ

ฐานที่ 1 รู้จักดอกทุเรียน ทุเรียน (<i>Durio zibethinus</i> L.) เป็นไม้ต้นเขตร้อนที่มีถิ่นกำเนิดอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทุเรียนเป็นพืชในวงศ์เดียวกับชาปา (Malvaceae) ออกดอกเป็นช่อ ดอกทุเรียนมีใบประดับย่อย 2 ใบสีเขียว มีกลีบเลี้ยง 5 กลีบ เชื่อมติดกันเป็นหลอดทรงกระบอกที่ชาวสวนทุเรียนเรียกว่า “หม้อตาล” มีสีเหลืองนวล มีกลีบดอก 5 กลีบสีขาว เกสรเพศผู้จำนวนมากเชื่อมกันเป็น 5 มัด และเกสรเพศเมีย 1 อัน ช่อดอกทุเรียน 1 ช่อ อาจมีหลายดอก แต่มีก้านเพียง 1-5 ดอกเท่านั้นที่ติดเป็นผล ดอกอื่นๆ หรือผลอ่อนที่เหลือมีกรวยใบก่อนจะเจริญเต็มที่ ทำให้แต่ละช่อมีทุเรียนเพียง 1-3 ผลที่เก็บเกี่ยวได้	ฐานที่ 2 สารพันพันธุ์ทุเรียน พันธุ์ทุเรียนในประเทศไทยอาจมีมากกว่า 200 พันธุ์ ทุก “พันธุ์ปลูก (cultivar)” หรือที่เรียกกันในภาษาทั่วไปว่า “พันธุ์” นั้น แท้จริงแล้วทุกต้น คือ “สายต้น (clone)” ซึ่งเกิดจากการผสมข้าม ทำให้ทุกสายต้นมีความแตกต่างกันไม่เหมือนกันเลย และประกอบกับความประณีตเอาใจใส่ของเกษตรกรชาวสวนทำให้สามารถคัดเลือกพันธุ์ที่ดีเก็บไว้ในสวนของตน แยกย้ายไปยังญาติพี่น้องหรือคนขาย ด้วยการตอนกิ่ง ทาบกิ่ง และเสียบยอด ส่งต่อมรดกพันธุกรรมที่ไม่มีัดเปลี่ยนลูกหลานมาได้ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน นอกจากนี้จากพันธุ์การค้าที่เรารู้จักกันดี อย่าง “หมอนทอง” “กำปายาว” “ชะนี” “หลง” “หลิน” “พวงมณี” ฯลฯ แล้ว มีทุเรียนที่ชาวสวนรับมรดกจากบรรพบุรุษซึ่งมากมาย ตัวอย่างที่พันธุ์ทุเรียน เช่น “อีลาว” มักมีพหูพจน์ข้างในไม่มีเนื้อ นิยมใช้เป็นต้นแม่พันธุ์เพราะออกดอกมาก บางพันธุ์ เช่น “กระดุม” ให้ผลกลมนิดเล็ก แต่ให้ผลเร็ว ช่วยสร้างรายได้ในระยะต้นฤดูการ “หมอนทอง” มีรูปทรงคล้ายหมอนชนิดที่เห็น มีพูใหญ่ๆ เก๋ๆ กัน กลุ่มพันธุ์ “กบ” ผลมีก้านยาว ด้านหนึ่งแบน ด้านที่สีพูบ่งขึ้น ดูคล้ายกับ “กบจำปา” เมื่อผลสีเหลืองเข้มคล้ายสีดอกจำปา หลายพันธุ์ตั้งชื่อตามชื่อเจ้าของสวน เช่น “กบตากล่อม” “กบตาข้า” “กบพิกุล” หรือตามชื่อสถานที่ปลูก เช่น “กบชายน้า” “กบวัดกล้วย” เป็นต้น
--	--

“สุ่ยยอดทุเรียน” กับคุณเกิดพงศ์ สุทธิภาพวงศ์

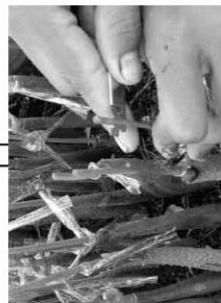
เตรียมยอดพันธุ์ดี

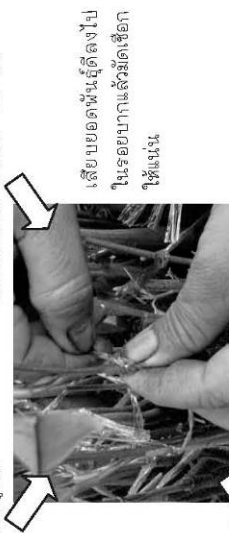
เตรียมต้นตอแข็งแรง

ปาดยอดเป็นรูปสี่เหลี่ยม

ตัดยอดต้นตอ บวกอีก 1-2 ซม.

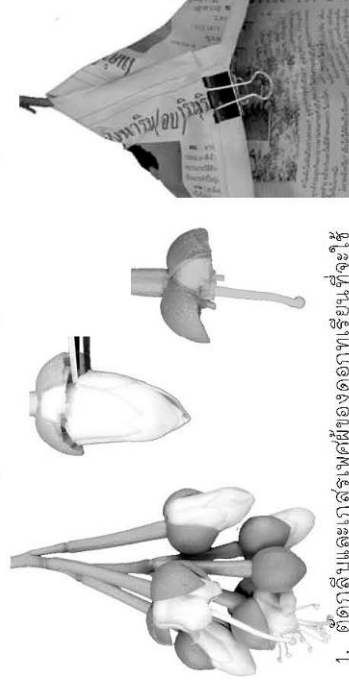

เสียบยอดพันธุ์ดีลงไป
ในรอยบากแล้วมัดเชือก
ให้แน่น

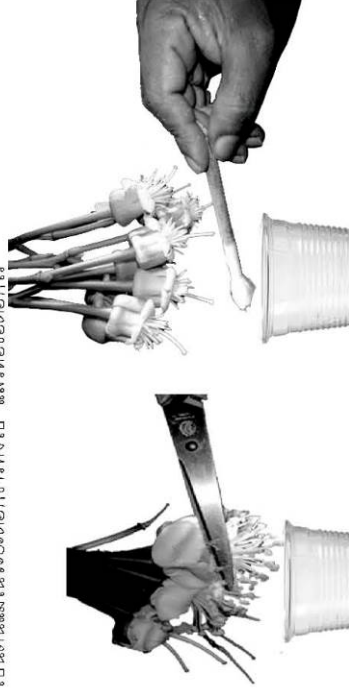

นำต้นที่เสียบยอดแล้วเข้ากระโถนพลาสติก นำออกจากกระโถนเมื่อทุเรียนแตกใบใหม่แข็งแรง

“ค่านี้นะแปลงทุเรียน” กับคุณเกิดพงศ์ สุทธิภาพวงศ์

1. ตัดกลีบและเกสรเพศผู้ของดอกทุเรียนที่จะใช้เป็นต้นแม่ในระยะดอกขาวทิ้งไป แล้วห่อหุ้มดอกไว้

2. ตัดเกสรเพศผู้ของดอกทุเรียนที่จะใช้เป็นต้นพ่อในระยะดอกขาวมาใส่ในแก้ว

3. ใช้ปูนปั้นปากเรณูจากเกสรเพศผู้เองต้นพ่อ ที่ปลายยอดเกสรเพศเมียของต้นแม่

4. ห่อหุ้มดอกทุเรียนที่ผสมแล้วด้วยถุงกระดาษ

ค่ายเยาวชน "รักถิ่นทุเรียน"

๒๓-๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๗

ณ ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี
ตำบลตะปอน อำเภอลือ จังหวัดจันทบุรี

ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย ผู้อำนวยการค่าย และบรรณาธิการ
ผศ. ดร. ศิริมล แสงผล ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยากร และผู้ประสานงานกิจกรรม

ผศ. ดร. อุษณีย์ ติษฐารมย์ ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
นายสมิบัติ ธงเจ้า ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี กรมวิชาการเกษตร

นายจิตพงศ์ สุทธิธำพรณ์ ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี กรมวิชาการเกษตร

นายไธสงามล มุ่งขยายบาล เลขานุการสมาคมชาวสวนผลไม้ จังหวัดสุพรรณ

นางเยาวรีธิดา ธิติไธสง ผู้ช่วยนักพัฒนาชุมชน เทศบาล ต. บางสีทอง อ. บางกรวย จ. นนทบุรี

น.ส. สมบูรณ์ แก้วสกุล โครงการอนุรักษ์รักถิ่นทุเรียน ต. บางสีทอง อ. บางกรวย จ. นนทบุรี

วิทยากร และผู้ช่วยประสานงานกิจกรรม

ผศ. ดร. ปรีดา ไตรเพิ่ม อ. ดร. วิษุวัต สงเนวล

น.ส. เอมอร รุ่งแจ้งสุวรรณ น.ส. กมลเนตร วัฒนา

น.ส. อุมพร ศิริวัฒนา น.ส. พิรดา สุมนนที

นายอรุณพล อภัยทอง น.ส. วัณดี อินตะ

น.ส. ลลิตา เกตุพิชัย นายพลธร ทน่อพันธุ์

นายพีรภักดิ์ ศรีไกรเงิน

ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ที่ปรึกษาภารกิจกรม

ผศ. เกษม กุลประดิษฐ์

ศิริมล แสงผล (2557). คู่มือรักถิ่น "รักถิ่นทุเรียน" ค่ายเยาวชน "รักถิ่นทุเรียน" ๒๓-๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๗ ณ
ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี จ. จันทบุรี. ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
กรุงเทพฯ.

12

แบบสำรวจพรรณทุเรียน

ดัดแปลงจาก Bioversity, 2007. Descriptors for Durian (*Durio zibethinus* L.).

Bioversity International, Rome, Italy.

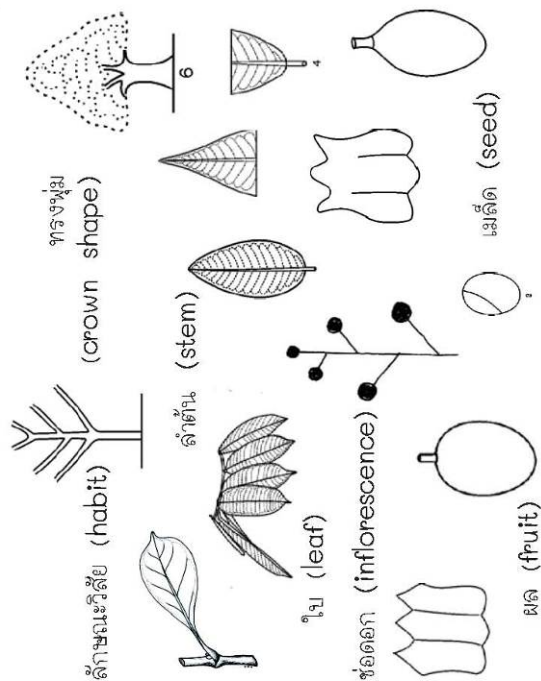
และคู่มือ n.7-003 และคำอธิบายศัพท์พฤกษศาสตร์ สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

จัดทำโดย

การอนุรักษ์พันธุกรรมพืชและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวสวนทุเรียนในประเทศไทย
เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ตามแนวทางของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

11

ภาคผนวก 8

การนำเสนอผลงานแบบบรรยายระดับชาติ

เรื่อง ภูมิปัญญาชาวสวนนนทบุรีในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสวนทุเรียนหลังมหาอุทกภัย พ.ศ. 2554

ศศิวิมล แสงผล, อุษณีย์ พิษกรรม, วิษุวัต สงนวล, เอมอร รุ่งแจ้งสุวรรณ, ปิยรัชฎ์ ปริญาพงษ์ เจริญทรัพย์, เกษม กุลประดิษฐ์ และทรงพล สมศรี (2556). ภูมิปัญญาชาวสวนนนทบุรีในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสวนทุเรียนหลังมหาอุทกภัย พ.ศ. 2554 ในการประชุมวิชาการชมรมคณะปฏิบัติการ อพ.สธ. ครั้งที่ 6 วันที่ 21-23 ธันวาคม พ.ศ. 2556 ณ เขื่อนศรีนครินทร์ อ.ศรีสวัสดิ์ จ.กาญจนบุรี

มหาวิทยาลัยมหิดล
ปัญญาแห่งแผ่นดิน

วช.
NRCT

ภูมิปัญญาชาวสวนนนทบุรี ในการอนุรักษ์และฟื้นฟู สวนทุเรียนหลังมหาอุทกภัย พ.ศ. 2554

ศศิวิมล แสงผล, อุษณีย์ พิษกรรม, วิษุวัต สงนวล, เอมอร รุ่งแจ้งสุวรรณ
ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
ปิยรัชฎ์ ปริญาพงษ์ เจริญทรัพย์ โครงการ อพ.สธ.
เกษม กุลประดิษฐ์ คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
ทรงพล สมศรี สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร

ภาคผนวก 8

การนำเสนอผลงานแบบบรรยายระดับชาติ

ภูมิปัญญาชาวสวนนนทบุรีในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสวนทุเรียนหลังมหาอุทกภัย พ.ศ. 2554
NONTHABURI GARDENERS' INDIGENOUS WISDOM IN CONSERVATION AND RESTORATION OF DURIAN ORCHARD
AFTER THE 2011 GREAT FLOOD IN THAILAND

ศศิวิมล แสงพล¹, อุษณีย์ พิชกรรม¹, วิษุวัต สงนวล¹,
เอมอร รุ่งแจ้งสุวรรณ¹, ปิยรัชฎ์ เจริญทรัพย์¹, ปริญาพงษ์², เกษม กุลประดิษฐ์³ และทรงพล สมศรี⁴

Sasivimon Swangpol¹, Aussanee Pichakum¹, Wisuwat Songnuan¹,
Em-orn Rungjangsuwan¹, Piyarat Chareonsap², Kasem Kulpradit³, and Songpol Somsri⁴

¹ ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400, ² โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ สวนจิตรลดา เขตดุสิต กทม. 10303, ³ คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ตำบลศาลายา อำเภอบางพลี จ. นครปฐม 73170, ⁴ สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จตุจักร กรุงเทพฯ 10900

¹ Department of Plant Science, Faculty of Science, Mahidol University, Ratchathewi, Bangkok 10400, Thailand, ² Plant Genetic Conservation Project, Chitralada Villa, Dusit, Bangkok 10303, Thailand, ³ Faculty of Environment and Resource Studies, Mahidol University, Salaya, Nakornpathom 73170, Thailand, ⁴ Horticultural Research Institute, Department of Agriculture, Ministry of Agriculture and Cooperatives, Chatuchak, Bangkok 10900, Thailand

Corresponding author: sasivimon.swa@mahidol.ac.th

บทคัดย่อ

ชาวสวนนนทบุรีมีความผูกพันกับทุเรียนอย่างใกล้ชิด การจัดการสวนที่เหมาะสมกับพื้นที่อุดมสมบูรณ์ของกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา จรลงให้นนทบุรีเป็นพื้นที่สวนผลไม้ที่มีสภาพแวดล้อมดีมาเป็นระยะเวลานานกว่า 300 ปี นอกจากนั้นทรัพยากรพันธุกรรมทุเรียนของนนทบุรีที่หลากหลายยังเป็นมรดกตกทอดที่ประเมินค่ามิได้ คณะผู้วิจัยได้สำรวจ เก็บตัวอย่างพันธุ์ และวิเคราะห์ลักษณะสัณฐานวิทยาของใบ ดอก และผล ด้วยวิธีสัณฐานวิทยาเชิงตัวเลข และติดตามการจัดการสวนทุเรียนโดยการสัมภาษณ์ชาวสวนทั้งแบบกลุ่มและเดี่ยว จากการศึกษา ก่อนและหลังมหาอุทกภัย พ.ศ. 2554 ซึ่งได้สร้างความเสียหายแก่สวนทุเรียนในจังหวัดนนทบุรีเกือบทั้งหมด พบว่าชาวสวนในจังหวัดนนทบุรีมีวิธีการจัดการสวน ทั้งวิธีเตรียมพื้นที่ปลูกและต้นพันธุ์ การดูแลรักษา การกำจัดวัชพืชและศัตรูพืช รวมทั้งการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่พิถีพิถันแตกต่างจากชาวสวนในจังหวัดอื่น แม้แต่ภายในจังหวัดนนทบุรีเอง ก็มีวิธีการแตกต่างกันเนื่องจากความแตกต่างของสภาพพื้นที่ นอกจากนั้น ชาวสวนนนบดียังมีทุเรียนพันธุ์ดีที่ผ่านการคัดเลือกมาเป็นระยะเวลายาวนาน เหมาะสมกับพื้นที่ และวัตถุประสงค์ในการปลูก ซึ่งลักษณะสัณฐานวิทยาไม่สามารถใช้จำแนกพันธุ์ทุเรียนออกเป็นกลุ่มที่ชัดเจน อีกทั้งไม่ตรงกับการจำแนกกลุ่มแบบพื้นบ้าน และไม่ตรงกับการจำแนกด้วยสัณฐานวิทยาก่อนหน้านี้ อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์นี้แสดงว่าพันธุ์ทุเรียนของจังหวัดนนทบุรีมีความหลากหลายมาก และมีเอกลักษณ์โดดเด่น ทำให้ทุเรียนของนนทบุรีมีราคาสูง และเป็นแรงจูงใจให้ชาวสวนฟื้นฟูสวนทุเรียนภายหลังเหตุการณ์มหาอุทกภัยฯ ปัจจุบันนี้ชาวสวนทุเรียนนนทบุรีได้นำทุเรียนพันธุ์การค้าและพันธุ์อนุรักษ์กลับเข้ามาปลูกในพื้นที่อีกครั้ง ภาระกิจเร่งด่วนในขณะนี้ คือการโน้มน้าวเยาวชนชาวนนทบุรี ให้ตระหนักและภาคภูมิใจในคุณค่าของสวนผลไม้และพันธุ์ทุเรียนเอกลักษณ์ และสืบทอดภูมิปัญญาการจัดการสวนจากผู้รู้ในท้องถิ่น เพื่อดำรงรักษาวิถีชีวิตและความมั่นคงทางอาหารในอนาคต

Abstract

Lives of Nonthaburi gardeners are closely tied to durian. Appropriate management of orchards neighboring the fertile Maenam Chao Phraya basin has sustained Nonthaburi's untainted environment for more than 300 years. Moreover, vast diversity of durian genetic resources is an invaluable heritage of the gardeners. Our research team has surveyed, collected, analyzed morphology of leaf, flower, and fruit using morphometric methods, and observed durian orchard management using individual and group interviews with gardeners. The study prior to and after the 2011 Great Flood, which almost completely destroyed durian orchards in Nonthaburi, revealed that the Nonthaburi gardeners have meticulously handled their gardens in the ways that differ from gardeners in other provinces. Planting ground and stock preparation and maintenance, weed and pest controls, and harvesting methods are diverse even within the province. This may be due to differences in physical conditions of the areas. Additionally, Nonthaburi gardeners possess several durian cultivars of good quality which have been continuously selected over a long period of time to fit the environments and purposes. It was also found that morphology could not be used to reliably distinguish durian cultivars into groups that corresponded to folk grouping, or previously systematically classified grouping. Overall, Nonthaburi durian cultivars are highly diverse and unique. These facts may have helped raising the price of Nonthaburi durians and allured the gardeners to restore their orchards after the Great Flood. Presently, gardeners of Nonthaburi have brought back and replanted commercial and conserved durian cultivars. The urgent mission is to persuade youths of Nonthaburi to treasure and take pride in their local orchards and unique durian cultivars, and inherit indigenous wisdom in garden management in order to preserve the gardener lifestyle and future food security.

คำสำคัญ : นนทบุรี ทุเรียน สวนผลไม้ การจัดกลุ่มเชิงตัวเลข อนุกรมวิธานแบบชาวบ้าน

Keywords: Nonthaburi, durian, fruit orchards, numerical classification, folk taxonomy

***ติดต่อนักวิจัย :** ศศิวิมล แสงวงผล (อีเมล sasivimon.swa@mahidol.ac.th)

***Corresponding author:** Sasivimon Swangpol (Email: sasivimon.swa@mahidol.ac.th)

ศศิวิมล แสงวงผล, อุษณีย์ พิษกรรม, วิษุวัต สงนวล, เอมอร รุ่งแจ้งสุวรรณ, ปิยรัชฎ์ เจริญทรัพย์ ปริญาพงษ์, เกษม กุลประดิษฐ์ และทรงพล สมศรี. (2556). ภูมิปัญญาชาวนนทบุรีในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสวนทุเรียนหลังมหาอุทกภัย พ.ศ. 2554 (บทคัดย่อ) ใน เอกสารประชุมวิชาการ ภาคบรรยาย ภาคโปสเตอร์ การประชุมวิชาการชมรมคณะปฏิบัติงานวิทยาการ อพ.สธ. ครั้งที่ 6 วันที่ 21-23 ธันวาคม พ.ศ. 2556 ณ เขื่อนศรีนครินทร์ อ.ศรีสวัสดิ์ จ.กาญจนบุรี. หน้า 12-13.

ศศิวิมล แสงวงผล, อุษณีย์ พิษกรรม, วิษุวัต สงนวล, เอมอร รุ่งแจ้งสุวรรณ, ปิยรัชฎ์ เจริญทรัพย์ ปริญาพงษ์, เกษม กุลประดิษฐ์ และทรงพล สมศรี. (2556). ภูมิปัญญาชาวนนทบุรีในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสวนทุเรียนหลังมหาอุทกภัย พ.ศ. 2554. บทความวิจัย ใน ซีดีรอม การประชุมวิชาการชมรมคณะปฏิบัติงานวิทยาการ อพ.สธ. ครั้งที่ 6 วันที่ 21-23 ธันวาคม พ.ศ. 2556 ณ เขื่อนศรีนครินทร์ อ.ศรีสวัสดิ์ จ.กาญจนบุรี. หน้า 84-91.

ภาคผนวก 8

การนำเสนอผลงานแบบบรรยายระดับชาติ

เรื่อง ลักษณะการเจริญเติบโตในรอบปีของต้นทุเรียนที่ปลูกในภูมิภาคต่างๆของประเทศไทย

กมลมนัส วัฒนา, วิษุวัต สนวน, ศศิวิมล แสงผล, เกษม กุลประดิษฐ์ และ อุษณีย์ พิษกรรม*. 2557. ลักษณะการเจริญเติบโตในรอบปีของต้นทุเรียนที่ปลูกในภูมิภาคต่างๆของประเทศไทย (บทคัดย่อ). การประชุมวิชาการพฤกษศาสตร์แห่งประเทศไทยครั้งที่ 8 วันที่ 2-4 เมษายน 2557 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. หน้า 103.

ภาคผนวก 8

ลักษณะการเจริญเติบโตในรอบปีของต้นทุเรียนที่ปลูกในภูมิภาคต่างๆของประเทศไทย Annual Growth Performances of Durian Trees Grown in Different Regions of Thailand

กมลมนัส วัฒนา⁵, วิษุวัต สงนวน¹, ศศิวิมล แสงวงผล¹, เกษม กุลประดิษฐ์⁶ และ อุษณีย์ พิชกรรม¹
Kamolmanus Wattana¹, Wisuwat Songnuan¹, Sasivimon Swangpol¹, Kasem Kulpradit² and Aussanee Pichakum¹

บทคัดย่อ

จากการศึกษาพัฒนาการของทุเรียนในรอบปีที่ปลูกในบริเวณ 3 ภูมิภาคของประเทศไทย คือ ภาคตะวันออก (จังหวัดจันทบุรี) ภาคกลาง (จังหวัดนนทบุรี) และภาคใต้ (จังหวัดชุมพร) พบว่า ต้นทุเรียนที่ภาคตะวันออกมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการในรอบปีเริ่มต้นเร็วกว่าภาคอื่น โดยการเจริญเติบโตของดอกเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม ระหว่างเดือนธันวาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์เป็นช่วงดอกบาน ตามด้วยการพัฒนาของผล ตั้งแต่ระยะติดผลจนถึงระยะเก็บเกี่ยวอยู่ในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกรกฎาคม หลังจากนั้นจึงเข้าสู่ระยะการเจริญเติบโตทางลำต้นอีกครั้ง ส่วนต้นที่จังหวัดนนทบุรีมีระยะการเจริญเติบโต และพัฒนาการในรอบปีช้ากว่าต้นที่จังหวัดจันทบุรีประมาณ 1 เดือนในทุกระยะ และต้นที่จังหวัดชุมพรมีระยะการเจริญเติบโตในรอบปีช้าที่สุด โดยระยะติดผลจนถึงระยะเก็บเกี่ยวเริ่มในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนกันยายน ทั้งนี้พบการเปลี่ยนแปลงของแต่ละช่วงการเจริญเติบโตสัมพันธ์กับปัจจัยสภาพแวดล้อมในรอบปี เช่น อุณหภูมิ ปริมาณน้ำฝน ความเข้มแสง ฯลฯ ที่แตกต่างกันของแต่ละภาค

คำสำคัญ : ทุเรียน การเจริญเติบโตและพัฒนาการ สภาพแวดล้อม

Abstract

Annual growth and development of durian trees grown in three different regions of Thailand, i.e., the East (Chanthaburi province), the Central (Nonthaburi province) and the South (Chumphon province) was studied. The result showed that annual growth performances in the East started the earliest that durian flowers first develop in October and are in full blooms during December to February. Fruit set to harvesting in the East is in May to July and then the trees turn into vegetative stage. All growth stages of durian trees grown in Nonthaburi have approximately one month delaying comparing to those in Chanthaburi. Moreover, the late annual growth is found in Chumphon that fruiting occurs in July to September. It was found that annual growth performances of durian trees related to different environmental factors, e.g., temperatures, monthly rain falls, light intensity, etc. in each region.

Keywords : durian, growth and development, environment

⁵ ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล 272 ถนนพระรามที่ 6 แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400
Department of Plant Science, Faculty of Science, Mahidol University 272 Thanon Rama VI, Ratchathewi, Bangkok, Thailand
⁶ คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล 999 ถ.พุทธมณฑล สาย 4 ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170
Faculty of Environment and Resource Studies, 999 Thanon Phuttamonthon 4, Salaya, Nakhon Pathom 73170, Thailand

ภาคผนวก 9

การนำเสนอผลงานแบบบรรยายระดับนานาชาติ

การประชุมพรรณพฤกษชาติประเทศไทย ครั้งที่ 16

ณ ราชอุทยานพฤกษศาสตร์คิว ประเทศอังกฤษ ระหว่างวันที่ 7-12 กันยายน พ.ศ. 2557

เมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2557 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณเสด็จเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดการประชุมพรรณพฤกษชาติประเทศไทย ครั้งที่ 16 ณ ราชอุทยานพฤกษศาสตร์คิว ประเทศสหราชอาณาจักร (16th Flora of Thailand Conference, Royal Botanic Gardens Kew, United Kingdom) โดยได้ทรงมีพระราชดำรัสเปิดการประชุมเกี่ยวเนื่องกับโครงการอนุรักษ์พันธุพืชในพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ. สธ.) และทรงร่วมฟังการบรรยายของศาสตราจารย์ จอห์น พาร์เนลล์ (John Parnell) อาจารย์ประจำภาควิชาพฤกษศาสตร์ ทรินิตีคอลเลจ ประเทศไอร์แลนด์ เรื่องชีวิตและผลงานการสำรวจพันธุ์ไม้ในประเทศไทยของนายแพทย์ เอ. เอฟ. จี. เคอร์ (A. F. G. Kerr) ชาวไอร์แลนด์ ซึ่งเข้ามาสำรวจและรวบรวมตัวอย่างพันธุ์ไม้ในประเทศไทยเมื่อราว 100 ปีที่แล้ว

ในโอกาสนี้ คณะอาจารย์และนักศึกษาระดับปริญญาตรี โท และเอก จากภาควิชาพฤกษศาสตร์ และภาควิชาเทคโนโลยีชีวภาพ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 10 คนที่เข้าร่วมนำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมครั้งนี้ ได้มีโอกาสเข้าเฝ้ารับเสด็จ โดยมีพระมหากรุณาธิคุณทรงซักถามถึงงานวิจัยด้านพฤกษศาสตร์ของนักศึกษาแต่ละคนอย่างสนพระทัย และทรงให้กำลังใจให้ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนในสาขานี้ต่อไปจนถึงระดับปริญญาเอก เพื่อให้ประเทศไทยมีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในสาขานี้เพิ่มมากขึ้น

ทั้งนี้ การประชุมพรรณพฤกษชาติประเทศไทย เป็นการประชุมระดับนานาชาติที่จัดขึ้นเป็นประจำทุก ๆ 3 ปี โดยหมุนเวียนจัดในประเทศไทยสลับกับในต่างประเทศ และมีนักพฤกษศาสตร์จากทั่วโลกที่สนใจการสำรวจพันธุ์ไม้ในประเทศไทยเข้าร่วม สำหรับการประชุมในครั้งนี้จัดขึ้นเป็นครั้งที่ 16 เพื่อเฉลิมฉลอง 100 ปีแห่งความร่วมมือในการสำรวจพรรณพฤกษชาติประเทศไทยระหว่างคนไทยและชาวยุโรป โดยในการประชุมระหว่างวันที่ 7-12 กันยายน พ.ศ. 2557 มีการนำเสนอผลงานวิจัยแบบบรรยายมากถึง 65 เรื่อง และแบบโปสเตอร์อีกกว่า 20 เรื่อง นักศึกษาจากภาควิชาพฤกษศาสตร์ฯ และภาควิชาเทคโนโลยีชีวภาพฯ ร่วมนำเสนอผลงานแบบบรรยายจำนวน 9 เรื่อง และแบบโปสเตอร์จำนวน 4 เรื่อง ซึ่งในจำนวนนี้เป็นนำเสนอผลงานแบบบรรยายโดยนักศึกษาระดับปริญญาตรีจากภาควิชาพฤกษศาสตร์ฯ ชั้นปีที่ 3 คือ น.ส. วิรดา รุจิชัยพิมล ได้นำเสนอผลงานเรื่อง Comparative leaf anatomy of some *Durio* spp. (Malvaceae)

Rujichaipimon, W., Traiperm, P.*, Swangpol, S. C., Sumanon, P., Swangpol, S. C., Songnuan, W., and Pichakum, A. 2014. Comparative leaf anatomy of some *Durio* spp. (Malvaceae) (Abstract). 16th Flora of Thailand Conference. 7-12 September 2014. Royal Botanic Gardens, Kew, UK. p. 19.

เพิ่มเติม: ข่าวในพระราชสำนัก วันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2557

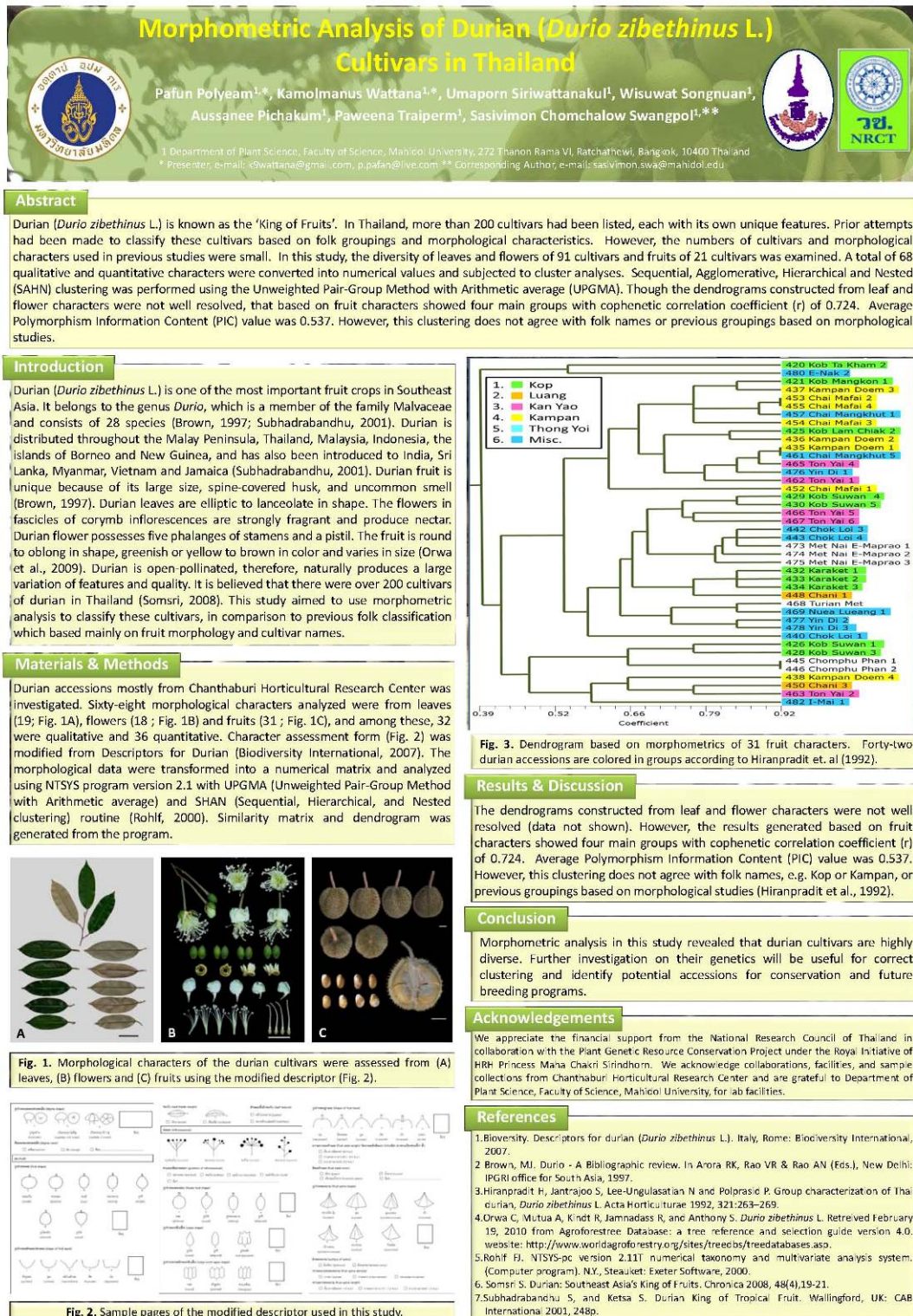
<http://nntworld.prd.go.th/royalnews/home.php?id=8246>

คณาจารย์และนักศึกษาภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลเข้าร่วมรับเสด็จสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการประชุมพรรณพฤกษชาติประเทศไทย ครั้งที่ 16 ณ ราชอุทยานพฤกษศาสตร์คิว ประเทศสหราชอาณาจักร และภาพนำเสนอผลงานแบบบรรยาย โดย น.ส. วิรดา รุจิชัยพิมล

ภาคผนวก 10

การนำเสนอผลงานแบบโปสเตอร์ระดับนานาชาติ

Polyeam, P., Wattana, K., Siriwatanakul, U., Songnuan, W., Pichakum, A., Traiperm, P., Tongtao, S., Suttiarpapong, T. and Swangpol, S. C.* 2014. Morphometric Analysis of Durian (*Durio zibethinus* L.) Cultivars in Thailand (Abstract). Abstract book for poster presentation, the Joint International Symposium on Frontier Research in Biodiversity and Agricultural Resources, Faculty of Science, Mahidol University, 6-7 November 1992. p. 10.

Micromorphological characters from leaf epidermis of *Durio* spp. (Malvaceae)

Wirata Rujichaipimon^{1*}, Pirada Sumanon¹, Sasivimon Chomchalow Swangpol¹, Wisuwat Songnuan¹, Aussanee Pichakum¹, Paweena Traiperm^{1**}

¹ Department of plant science, Faculty of science, Mahidol University, Thanon Rama VI, Bangkok 10400, Thailand

* Presenter, e-mail: wi_vivi@live.com; ** Corresponding author: paweena.tra@mahidol.ac.th

Abstract

Leaf anatomy of six *Durio* species were investigated by leaf epidermal peeling and analyzed under light microscopy. Irregular epidermal cell shape and stomata were found on abaxial surface of all species. The useful taxonomic characters, i.e. trichome type and density, together with epidermal cell shape were used for identification. Peltate hair could be found on the adaxial side of *D. lowianus*. Stellate hair was also found on the adaxial side of *D. lowianus*, *D. oxleyanus* and *D. graveolens*. Trichome was not found on the adaxial side of the other species in this study. Trichomes on the abaxial side were divided into three major groups. The type of trichomes on both surfaces and the density of peltate hair on the abaxial side could be used to distinguish *Durio* species investigated in this study. Moreover, *D. kutejensis* could be distinguished by the presence of epidermal cells with undulating anticlinal wall on the adaxial side.

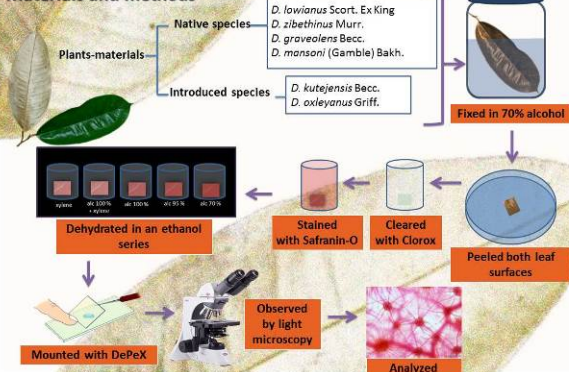
Introduction

Durian has been well known as an important edible fruit with high value. The name "durian" refers to *Durio zibethinus* Murr. (Soeng-Raksoodihardjo, 1962). Recently, APG III (2009) has moved *Durio* into the family Malvaceae. Kostermans (1958) reported 27 species of *Durio* around the world. The main distribution area is in tropical Asia (Phengkai, 2005) and Berneo is the center of distribution where 19 species of *Durio* were found (Kostermans, 1958). In 2005, five species of *Durio*, namely *D. graveolens*, *D. griffithii*, *D. lowianus*, *D. mansoni*, and *D. zibethinus* were listed in Flora of Thailand (Phengkai, 2005) and key to species used only morphology of reproductive part for identification. However, wild *Durio* species are mostly very high trees, e.g., *D. graveolens* is taller than 45 meter and the harvesting of the reproductive part is rather difficult (Kostermans, 1958; Soeng-Raksoodihardjo, 1962; Phengkai, 2005). Moreover, the information of leaf micromorphology of *Durio* was not enough. Previous studies on leaf anatomy of *Durio* revealed that trichome morphology was a useful taxonomic characters (Metcalf and Chalk, 1957; Salma 1999). Recently, the leaf anatomy of the genus *Mortoniodendron* (Malvaceae) have been used to construct a key to species (Solis-Montero et al., 2013). Perhaps this information can also be used for *Durio* identification. Therefore, the objective of this research was to study leaf surface of some *Durio* and to construct a key to species in order to identify the *Durio* members when reproductive organs are absent.

Objectives

1. To study leaf epidermis of some *Durio* species
2. To construct a key to species using leaf anatomical characters

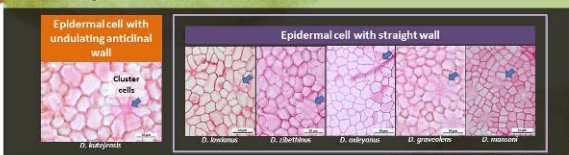
Materials and methods

Results

Adaxial leaf surface

- Stomata : stomata absent on adaxial side of all species.
- Epidermal cell : epidermal cell of all species formed a cluster in some areas. Almost all species had epidermal cells with straight wall, except in *D. kutejensis*, which had undulating anticlinal wall.

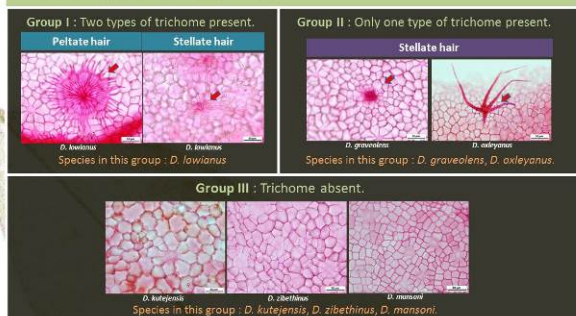
References

1. Kostermans, A.G.H. A genus *Durio* Adams. (Bombac.). Herbarium Bogoriense, kebon Raya Indonesia 1958; 4(3): 47-53.
2. Metcalf, C.R. Chalk, L. Anatomy of the dicotyledons leaves, stem, and wood relation to taxonomy with notes on economic uses. Oxford at the clarendon press 1957; 1: 222-242.
3. Nyffeler, R., Baum, D.H. Systematics and character evolution in *Durio*. lat. (Malvaceae/Melicaceae/Durionaceae or Bombacaceae-Durionaceae). Org. Divers. Evol. 2003; 1: 165-178.
4. Phengkai, C. Bombacaceae. Flora of Thailand 2005; 9(1): 10-32.
5. Soeng-Raksoodihardjo W. The Species of *Durio* with Edible Fruits. Economic Botany 1962; 16(4): 270-287.
6. Reveal, R., Chase, M.W. APGIII: Bibliographical Information and Synonymy of Magnoliidae. Phytotaxa 2011; 19:71-184.
7. Salma, I. The Taxonomic Significance of Trichome Morphology in the Genus *Durio* (Bombacaceae). Gardens' Bulletin Singapore 1999; 51: 35-70.
8. Solis-Montero, I., Torres, T., Ishikawa, M. Leaf architecture and anatomy of eleven species of *Mortoniodendron* (Malvaceae s.l.). Plant Syst. Evol. 2013; 299: 553-566.

Acknowledgements

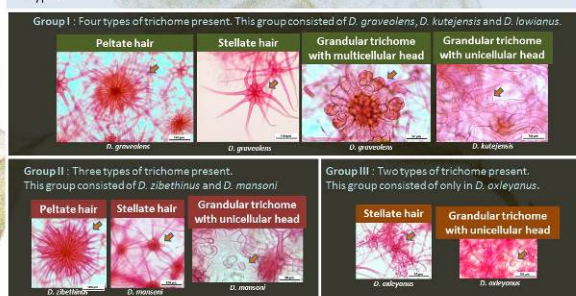
We appreciate the financial support from the National Research Council of Thailand in collaboration with the Plant Genetic Resource Conservation Project under the Royal Initiative of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn. We acknowledge collaborations, facilities, and sample collections from Chantaburi Horticultural Research Center and are grateful to Department of Plant Science, Faculty of Science, Mahidol University, for lab facilities.

- Trichome : trichome on the adaxial side could be separated into three major groups based on the presence and type of trichome.

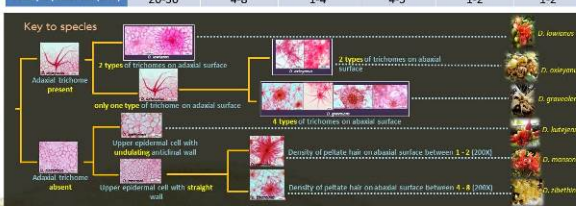
Abaxial leaf surface

- Stomata : stomata present on abaxial side of all species.
- Epidermal cell : abaxial side of all species had irregular epidermal cell shape with straight wall.
- Trichome : trichome on abaxial side could be separated into three major groups based on types.

- Density of peltate hair on abaxial side.

Species	<i>D. lowianus</i>	<i>D. zibethinus</i>	<i>D. oxleyanus</i>	<i>D. kutejensis</i>	<i>D. graveolens</i>	<i>D. mansoni</i>
Density of peltate hair (200X)	20-30	4-8	1-4	4-5	1-2	1-2

Discussion and Conclusion

Our results agreed with Metcalf and Chalk (1957) that the stomata presence only on the abaxial side of all *Durio* species we observed and the peltate hairs could be found almost in all species. The glandular trichomes and non-glandular trichomes could be found on abaxial surface in all species. The presence of the stellate hairs on the adaxial surface of *D. graveolens* and *D. oxleyanus* were corresponded to the finding of Salma (1999). However, stellate hairs on adaxial leaf surface was not found in *D. zibethinus* which is not corresponded to that of Salma study (1999). The reason might be from using different cultivars of durian species, therefore, more specimens from other cultivars will be needed for the further study. When considering the evolution of some *Durio* in this study with previous molecular phylogenetic study of Nyffeler & Baum (2001), three species, i.e. *D. lowianus*, *D. zibethinus*, and *D. oxleyanus*, were grouped in the same clade. They shared the presence of epidermal cell with straight wall. Moreover, the taxonomic useful characters from lamina surface of this study can be used to construct a key to species based on trichome type, together with the density and epidermal cell shapes.

Rujichaipimon, W., Sumanon, P., Swangpol, S. C., Songnuan, W., Pichakum, A., Traiperm, P.* 2014. Micromorphological characters from leaf epidermis of *Durio* spp. (Malvaceae) (Abstract). Abstract book for poster presentation, the Joint International Symposium on Frontier Research in Biodiversity and Agricultural Resources, Faculty of Science, Mahidol University, 6-7 November 2014. p. 17.

Diversity Assessment of Durian (*Durio zibethinus* L.)

Cultivars in Thailand Using SSR Markers

Umaporn Siri wattanakul^{1,*}, Emon Rungjangsuwan¹, Kamolmanus Wattana¹, Sasivimon Chomchalow Swangpol¹,
Aussanee Pichakum¹, Paweena Traiperm¹, Piyaat Parinyapong Chareonsap², Wisuwat Songnuan^{1,**}

¹ Department of Plant Science, Faculty of Science, Mahidol University, 272 Rama VI Road, Ratchathewi, Bangkok, 10400 Thailand
² Plant Genetic Resource Conservation Project under the Royal Initiative of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn, Chitralada Palace, Dusit, Bangkok 10303, Thailand
 * Presenter, e-mail: umaporn.aui@gmail.com
 ** Corresponding Author, email: wsongnuan@gmail.com, wisuwat.son@mahidol.ac.th

ABSTRACT

Thailand has been an archaic hub of fruit orchards for more than 400 years and one of its superior fruit is durian (*Durio zibethinus* L.). Even though there had been prior attempts to morphologically and genetically classify the cultivars, the studies have been inadequate and incomplete. In this study, genetic diversity of 113 accessions of durian cultivars was examined using a total of 16 Simple Sequence Repeats (SSR) primer pairs. All cultivars were obtained from the conservation plot of the Chanthaburi Horticultural Research Center, Changwat Chanthaburi. It was found that 20 primers produced PCR products with 2 to 11 bands per primer pair, with product sizes ranging from 142 to 288 bp, and cophenetic correlation coefficient (r) was 0.81. Average Polymorphism Information Content (PIC) value was 0.80 and average percentage of polymorphic bands was 56.7. Based on the dendrogram analysis, all accessions of durian cultivars were classified into several large groups. Although this grouping does not completely agree with folk groupings or previous groupings based on morphological studies, interviews with orchard owners revealed that several genetically closely related accessions indeed have related cultivation backgrounds.

INTRODUCTION

Durian (*Durio zibethinus* L.) has been among the most favorite fruits in Thailand for more than 400 years, and become increasingly popular in the international market. Even though only the Mon Thong cultivar is well-known worldwide, there are over 200 recognized cultivars in Thailand, including Kradum, Cha-ni, Kan Yao (Somsri, 2008). Cultivar identification and characterization of durian must rely solely on local experts. Often, even the locals can be confused because the overall appearance can be similar between closely related cultivars and also significantly affected by the growing conditions. Previously, durian cultivars had been classified using morphological characteristics into six groups, including Kop, Luang, Kan Yao, Kam Pan, Thong Yoi, and miscellaneous group (Hirunpradit, 2008). Nonetheless, the classification was not standardized and many cultivars were placed in the miscellaneous group.

Recently, several studies used DNA-based markers to detect, identify, and classify durian cultivars, including RAPD and ISSR (Vanijajiva, 2011; Nandariyah, 2011; Hariyati et al., 2013). Simple sequence repeat (SSR) is a co-dominant, multi-allelic, highly polymorphic, easily detected by PCR, and randomly distributed throughout the genome. It is widely used as a molecular marker to assess genetic diversity and was chosen for this study.

OBJECTIVE

To assess the genetic diversity and relationship of durian cultivars in Thailand using SSR markers

RESULTS

Genetic diversity of 113 accessions of durian was examined using a total of 16 simple sequence repeats (SSR) primer pairs. It was found that 16 primers produced PCR products with 2 to 11 bands per primer pair, with product sizes ranging from 142 to 288 bp. The average polymorphism information content (PIC) value was 0.80, suggesting that the DNA markers were suitable for the study. Marker with the highest number of alleles was MS1CT-11 with 11 alleles and 0.84 of PIC value. While the marker with the lowest number of alleles was MS1GT-34 with 2 alleles and PIC value of 0.06 (Table 1). The dendrogram of all accessions showed the similarity index between 0.56-1.00 (Figure 1). Durian cultivars were classified into 4 large groups with similarity coefficient equaled 0.81. Cluster D was closely related to a few other Durio species and is separated from the other three clusters A, B, and C. Three accessions of Mon Thong, the most popular cultivars, were clustered into different groups. This grouping does not agree with folk grouping or previous classification based on morphological characteristics.

MATERIALS & METHODS

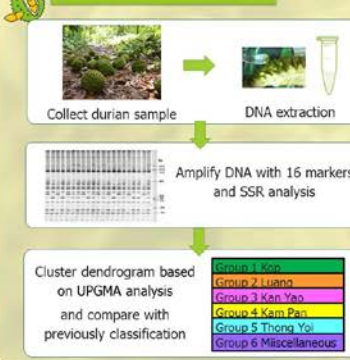

Table 1

Polymorphism information content (PIC) of 16 pairs primers

No.	Marker	Size (bp)	Pattern	Polymorphism Information Content (PIC)
1	MS1CT-5	238-274	5	0.703
2	MS1CT-6	142-158	9	0.578
3	MS1CT-7	150-168	10	0.941
4	MS1CT-9	145-170	7	0.866
5	MS1CT-11	158-188	11	0.843
6	MS1CT-12	196-204	4	0.866
7	MS1GT-15	178-196	8	0.869
8	MS1GT-19	228-238	6	0.931
9	MS1GT-22	176-186	4	0.677
10	MS1GT-27	194-210	6	0.889
11	MS1GT-34	208-210	2	0.069
12	MS1AAC-2	234-248	5	0.882
13	MS1AAC-5	206-234	10	0.82
14	MS1AAC-19	212-288	6	0.776
15	MS1GAA-17	212-242	8	0.933
16	MS1GAA-202	164-178	7	0.906

Acknowledgements

National Research Council of Thailand, Chanthaburi Horticultural Research Center, Chanthaburi province, Plant Genetic Resource Conservation Project under the Royal Initiative of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn, Chitralada Palace, and Department of Plant Science, Faculty of Science, Mahidol University

Discussion

This study used SSR markers to assess genetic diversity and relationship among 113 durian cultivars. We found that these cultivars could be divided into four clusters. This clustering did not agree with folk grouping or previous grouping based on morphological characters. It is possible that the most obvious morphological characteristics, such as fruit shape, flesh color, or length of fruit stalk, were not always correlated with the genetic relationship. One cluster was closely related to other species of the Durio genus and less closely related to other modern cultivars. Therefore, these cultivars should be primarily conserved. The fact that different accessions of Mon Thong were placed in different clusters suggested that they were genetically different. Therefore, further research is needed urgently to clarify this issue.

Conclusion

The great diversity of durian cultivars in Thailand is an important agricultural resource. This study used SSR markers to classify 113 durian cultivars into four clusters. This information can help with conservation and breeding to improve Thai durian cultivars.

References

- Somai, S. Durian: Southeast Asia's King of Fruits. Chronica Horticulturae. 2008;48:19-21.
- Vanijajiva O. Genetic variability among durian (*Durio zibethinus* Merr.) cultivars in the Northburi province, Thailand detected by RAPD analysis. J Agri Tech. 2011;7(4):1107-15.
- Vanijajiva O. (2012) The application of SSR markers in genetic variance detection among durian (*Durio zibethinus* Merr.) cultivars in the Northburi province, Thailand detected by RAPD analysis. Procedia Engineering. 2012;32:155-9.
- Feng ZY, Liu XJ, Zhang YZ, Ling HQ. Genetic Diversity Analysis of Tibetan Wild Barley Using SSR Markers. Acta Genetic Sinica. 2006;33(10):917-28.

Siri wattanakul, U., Rungjangsuwan, E., Wattana, K., Swangpol, S. C., Pichakum, A., Traiperm, P., Chareonsap, P. P., Songnuan, W.* 2014. Diversity Analysis of Durian (*Durio zibethinus* L.) Cultivars in Thailand Using SSR Markers (Abstract). Abstract book for poster presentation, the Joint International Symposium on Frontier Research in Biodiversity and Agricultural Resources, Faculty of Science, Mahidol University, 6-7 November 2014. p. 29.

ผลงานของ น.ส. วิรตา รุจิชัยพิมล (ที่ 3 จากซ้าย) ได้รับรางวัล Poster Award: First Prize

ภาคผนวก 11

บทความวิจัยตีพิมพ์ในวารสารระดับชาติ 1 เรื่อง ส่งไปยัง Chiang Mai University Journal of Social Sciences and Humanities เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2557

NONTHABURI GARDENERS' INDIGENOUS WISDOM IN CONSERVATION AND RESTORATION OF DURIAN ORCHARD AFTER THE 2011 GREAT FLOOD IN THAILAND

Sasivimon Swangpol¹, Aussanee Pichakum¹, Wisuwat Songnuan^{1,*}, Em-orn Rungjangsuwan¹, Piyarat Chareonsap², Kasem Kulpradit³, and Songpol Somsri⁴

¹ Department of Plant Science, Faculty of Science, Mahidol University, Ratchathewi, Bangkok 10400, Thailand,

² Plant Genetic Conservation Project, Chitralada Villa, Dusit, Bangkok 10303, Thailand,

³ Faculty of Environment and Resource Studies, Mahidol University, Salaya, Nakhon Pathom 73170, Thailand,

⁴ Horticultural Research Institute, Department of Agriculture, Ministry of Agriculture and Cooperatives, Chatuchak, Bangkok 10900, Thailand

* Corresponding author: wsongnuan@gmail.com

Abstract

Lives of Nonthaburi gardeners are closely tied to durian. Appropriate management of orchards neighboring the fertile Maenam Chao Phraya basin has sustained Nonthaburi's untainted environment for more than 300 years. Moreover, vast diversity of durian genetic resources is an invaluable heritage of the gardeners. Our research team has surveyed, collected, analyzed morphology of leaf, flower, and fruit using morphometric methods, and observed durian orchard management using individual and group interviews with gardeners. The study prior to and after the 2011 Great Flood, which almost completely destroyed durian orchards in Nonthaburi, revealed that the Nonthaburi gardeners have meticulously handled their gardens in the ways that differ from gardeners in other provinces. Planting ground and stock preparation and maintenance, weed and pest controls, and harvesting methods are diverse even within the province. This may be due to differences in physical conditions of the areas. Additionally, Nonthaburi gardeners possess several durian cultivars of good quality which have been continuously selected over a long period of time to fit the environments and purposes. It was also found that morphology could not be used to reliably distinguish durian cultivars into groups that corresponded to folk grouping, or previously systematically classification. Overall, Nonthaburi durian cultivars are highly diverse and unique. These facts may have helped raising the price of Nonthaburi durians and allured the gardeners to restore their orchards after the Great Flood. Presently, gardeners of Nonthaburi have brought back and replanted commercial and conserved durian cultivars. The urgent mission is to persuade youths of Nonthaburi to treasure and take pride in their local orchards and unique durian cultivars, and inherit indigenous wisdom in garden management in order to preserve the gardener lifestyle and future food security.

Keywords: Nonthaburi, durian, fruit orchards, numerical classification, folk taxonomy

ภาคผนวก 12

ตามหาทุเรียนนนท์ โครงการยืนยันพันธุ์ทุเรียน เพื่อการปลูกใหม่โดยใช้ดีเอ็นเอ

แผ่นพับและรายชื่อเกษตรกรที่แจ้งความจำนงค์เข้าร่วมโครงการ

การอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุกรรมทุเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวสวนทุเรียนในประเทศไทยเพื่อการใช้ประโยชน์
อย่างยั่งยืน ตามแนวทางของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี

รายชื่อพันธุ์พืชที่สามารถยีนสายพันธุ์ได้

1. กบก้านเหลือง
2. กบจำปา
3. กบขยน้ำ
4. กบตากลม
5. กบตาข้า
6. กบตาเต่า
7. กบตาท้วม
8. กบตาเหมย
9. กบพวง
10. กบแม่เฒ่า
11. กบวัดกล้วย
12. กบไว
13. กบสาวน้อย
14. กบสีนวล
15. กบหัวสิงห์
16. กระดุมเขียว
17. กระดุมสีนาก
18. กระปุกทอง
19. กระปุกทองดี
20. กะเทยเนื้อขาว
21. กะเทยเนื้อเหลือง
22. ก้านยาว
23. ก้านเจ้ากรม
24. ก้านตาแพะ
25. ก้านเนื้อเหลือง
26. ก้านพวง
27. เก่งทอง
28. จอกลอย
29. เจ้าเงาะ
30. ฉัตรสีทอง
31. ชมพูศรี
32. ชะนี
33. ขย่มังคุด
34. แดงรัศมี
35. ตุ่มทอง
36. ทองย้อยฉัตร
37. บางขุนนนท์
38. มะฝ่อ
39. เม็ดใบยาปรังค์
40. ยัมมะหวาด
41. ลวงหางสิงห์
42. สาวชมเขียว
43. สาวน้อยเรืองาม
44. หมอนทอง
45. อีลาวง

* หากสายพันธุ์ที่ท่านต้องการยีนยังไม่ปรากฏในรายการนี้ ผู้วิจัยต้อง
ขออภัยมา ณ ที่นี้

ตามหา ทุเรียนนนท์

โครงการยีนพันธุ์ทุเรียน
เพื่อการปลูกใหม่โดยใช้ดีเอ็นเอ

ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ห้อง N303 อาคารชีววิทยาใหม่
เลขที่ 272 ถนนพระรามที่ 6
เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400
โทร. 0 2201 5232
โทรสาร 0 2354 7172
www.sc.mahidol.ac.th/scpl

หัวหน้าโครงการ:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศศิวิมล แสงผล

โทร. 0 81846 7664

email: sasivimon.swa@mahidol.ac.th

ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

สนองพระราชดำริน

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ทุนวิจัย

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

พันธุ์ทุเรียนแห่งนนทบุรี

จังหวัดนนทบุรีมีชื่อเสียงมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ตามหลักฐานอายุเก่าแก่กว่า 300 ปีว่าเป็นสวนผลไม้อุดมสมบูรณ์ จึงเป็นแหล่งพันธุ์กรรมสำคัญผลไม้เขตร้อน โดยเฉพาะพันธุ์ทุเรียน ซึ่งได้ผ่านการคัดเลือกโดยเกษตรกรมาเป็นเวลายาวนาน ทุเรียนบางต้นมีอายุมาก และส่วนที่เก่าแก่บางแห่งอาจมีพันธุ์ทุเรียนหลายสิบพันธุ์ และมีเอกลักษณ์โดดเด่นในด้านคุณภาพ

มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2554 ได้สร้างความเสียหายรุนแรงต่อพื้นที่สวนทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี และยังไม่แน่ชัดว่าพันธุ์ทุเรียนโบราณของจังหวัดยังคงมีเหลืออยู่ในจังหวัดนนทบุรีหรือไม่ โดยเฉพาะบางพันธุ์ที่มีข้อมูลก่อนหน้าทราบว่า หลงเหลืออยู่เพียงต้นเดียวในจังหวัด ซึ่งหากพบในที่อื่นใดหลังจากนั้นควรได้รับการอนุรักษ์อย่างเร่งด่วน ได้แก่ กบน้ำตาลมะพร้าว กบวัดกล้วย และกบเล็บเหยี่ยว

คณะผู้วิจัยจากมหาวิทยาลัยมหิดล ได้สำรวจรวบรวมพันธุ์ทุเรียนในจังหวัดนนทบุรีตั้งแต่ช่วงปลายปี พ.ศ. 2553 ก่อนเหตุการณ์น้ำท่วมท้นทุกภัย และได้พิสูจน์เอกลักษณ์ทุเรียนจำนวน 47 ตัวอย่าง ด้วยเทคนิคดีเอ็นเอที่เรียกว่าเอสเอสอาร์ (เครื่องมือขยาย SSR) พบว่าเป็นวิธีที่สามารถจำแนกต้นพันธุ์ที่แตกต่างกันออกจากกันได้ ภายหลังจากนำทวาม เกษตรกรเริ่มนำพันธุ์ทุเรียนกลับมาปลูกในพื้นที่เดิม และเกรงกันว่าพันธุ์ทุเรียนดั้งเดิมของนนทบุรีอาจสูญหายไป คณะผู้วิจัยจึงเริ่มดำเนินการตรวจสอบพันธุ์กรรมพันธุ์ทุเรียนให้แก่เกษตรกรโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย เพื่ออนุรักษ์พันธุ์ทุเรียนอนุรักษ์และสืบหาพันธุ์ที่อาจสูญหายไป นำกลับมาปลูกยังพื้นที่เดิม

เอสเอสอาร์คืออะไร

ในเมื่อเชื้อสิ่งมีชีวิต มีเซลล์ซึ่งมีสารพันธุกรรม เรียกว่า ดีเอ็นเอ (DNA) เป็นสายยาวอยู่ภายใน ดีเอ็นเอเป็นส่วนหนึ่งของยีน (gene) ที่ควบคุมการทำงานภายในเซลล์ในสิ่งมีชีวิต บริเวณ SSR ย่อมาจาก Simple Sequence Repeat คือ บริเวณที่สารพันธุกรรมดีเอ็นเอเกิดการซ้ำกันอย่างง่าย ซึ่งมีความยาวที่แตกต่างกัน เราจึงสามารถใช้เครื่องหมาย SSR ซึ่งมีความยาวต่างกันนี้ และเทคนิคทางชีวโมเลกุลในการจำแนกความแตกต่างทางพันธุกรรมของสิ่งมีชีวิตที่ใกล้เคียงกันมากได้ เช่น พันธุ์ที่ต่างกันของพืชชนิดเดียวกัน

ตัวอย่างบริเวณที่มีดีเอ็นเอซ้ำกันอย่างง่าย

พันธุ์ ก CACACACACACACACACA

พันธุ์ ข CACACACACACACACACACACA

เอสเอสอาร์ยืนยันพันธุ์ได้อย่างไร

คณะผู้วิจัยสามารถตรวจสอบดีเอ็นเอของสายพันธุ์ที่ทานสงสัยว่ามีลักษณะเหมือนกันกับพันธุ์เดิมที่ปรากฏในฐานะข้อมูลเครื่องหมาย SSR ของพันธุ์ทุเรียนที่ปลูกในพื้นที่นนทบุรี 45 สายพันธุ์ที่รวบรวมไว้ได้ หากตรงกันก็สามารถยืนยันได้ว่าเป็นพันธุ์เดียวกัน โดยใช้ตัวอย่างใบทุเรียน 2-5 ใบ และใช้เวลาตรวจสอบ เพียง 1 วันเท่านั้น

การส่งตัวอย่างเพื่อยืนยันสายพันธุ์

หากท่านต้องการยืนยันสายพันธุ์ กรุณาปฏิบัติตามขั้นตอนต่างๆ ต่อไปนี้

1. แจ้งความจำนงค์ของยืนยันพันธุ์ด้วยวิธีเอสเอสอาร์ โดยระบุจำนวนตัวอย่าง และพันธุ์ที่ต้องการยืนยัน (ไม่เกิน 3 ตัวอย่างต่อท่าน) ที่โทร. 0819704075 (คุณเอมอร)
2. เก็บใบเปสลาด (ใบที่เพิ่งคลี่เต็มที่ ไม่แก่และไม่อ่อนเกินไป) 2-5 ใบใส่ถุงพลาสติกใส พับปากถุง (ไม่ต้องผนึกด้วยเทป) ใส่ซองกระดาษ

3. ระบุชื่อ-นามสกุล ที่อยู่ไปรษณีย์ อีเมล (ถ้ามี) เบอร์โทรศัพท์ของท่านในซองและหน้าซอง

4. จัดส่งทันที (ในวันถัดไป) ได้ 2 ช่องทาง

จัดส่งด้วยตนเอง ในวันจันทร์-ศุกร์ (เฉพาะวันทำการราชการ) เวลา 10.00-16.00 น. หรือ ส่งไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) ภายในรอบ 11.00 น. วันจันทร์-พฤหัสบดี (เฉพาะวันทำการราชการ) ได้ที่

ภาควิชาพฤกษศาสตร์

คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ห้อง N303 อาคารชีววิทยาใหม่

เลขที่ 272 ถนนพระรามที่ 6

เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400

****ไม่มีค่าใช้จ่าย****

สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

ข้อมูลเกษตรกรที่แจ้งความจำนงค์เข้าร่วม โครงการยืนยันพันธุ์ทุเรียนเพื่อการปลูกใหม่โดยใช้ดีเอ็นเอ

	เขียนสวน	ตรวจสอบพันธุ์	ชื่อ	ที่อยู่	อำเภอ	โทรศัพท์	เนื้อที่สวน (ไร่)
1	✓	✓	นาง อมรา ศรีอ่อน	13/1 หมู่ที่ 3 ซอยท่าอิฐ ถนน รัตนธิเบศ ตำบลท่าอิฐ	ปากเกร็ด	081-7750257	2
2	✓	✓	ศรายุทธิ์ จันทะยัง	36/8 หมู่ 3 เกาะเกร็ด	ปากเกร็ด	081-6218428	8
3	✓	✓	ชิวศ ดำรงทรัพย์	9 หมู่ 3 เกาะเกร็ด	ปากเกร็ด	089-7692628	4
4	✓	✓	พ.อ. ไพฑูรย์ เลงผาก	6 หมู่ 7 ซอยวัดโมลี บางกรวย-ไทรน้อย บางรักใหญ่	บางบัวทอง	086-5712481 , 02-9215205	3
5	✓	✓	นางศรีรงค์ วัฒนศิริกิจ	9/5 หมู่ที่ 1 ท่าลาน ราชพฤกษ์ อ้อมเกร็ด	ปากเกร็ด	081-6968358	6
6	✓	✓	นางสาววิไล จันทะยัง	23/2 หมู่ที่ 5 วัดใหญ่สว่างอารมณ์ อ้อมเกร็ด	ปากเกร็ด	-	6
7	✓	✓	นางสาวทับทิม สดใส	74/1 หมู่ที่ 3 เกาะเกร็ด	ปากเกร็ด	089-8820192	2
8	✓	✓	นายมงคล โพธิ์สิทธิ์	26/1 หมู่ 4 เกาะเกร็ด	ปากเกร็ด	089-4554259 , 02-5845101	5
9	✓	✓	นายมานพ นุชสว่าง	46 หมู่ที่ 3 ชุมหาคไทย คลองข่อย	ปากเกร็ด	089-6097358	3
10	✓	✓	นางสมจิตร กลิ่นช้าง	20/1 หมู่ที่ 6 รัตนธิเบศ บางรักใหญ่	บางบัวทอง	086-8884072	9
11	✓	✓	นายประจวบ รอดกระจิบ	81/2 หมู่ที่ 2 เกาะเกร็ด	ปากเกร็ด	081-5707404 , 02-5843528	2
12	✓	✓	นายรังสี เอ็นวอย	110/3 หมู่ที่ 2 บางสีทอง	บางกรวย	089-6943385	8
13	✓	✓	ชมกัญจน์ คลองข่อย	11 หมู่ที่ 4 หมู่กลาง คลองข่อย	ปากเกร็ด	089-0148571	2
14	✓	✓	นายชิน ปันทอง	2 หมู่ที่ 10 บางรักใหญ่	บางบัวทอง	-	2
15	✓	✓	นายเฉลียว เล็กประพันธ์	2/1 หมู่ที่ 1 วัดชลอ	บางกรวย	089-4456429	6
16	✓	✓	นายสมนึก ทิมคำ	2/3 หมู่ที่ 3 ป่าโมกข์ รัตนธิเบศ บางรักใหญ่	บางบัวทอง	089-0434023	7
17	✓	✓	นายอารมย์ แยมยิ้ม	96/18 หมู่ที่ 6 A 38 ทางหลวงสาย 345 บางคูวัด	อำเภอเมือง ปทุมธานี	084-5304155	2
18	✓	✓	นายวินัย นาน่วม	41/1 หมู่ที่ 5 เกษตรอุดม บางตะไนย์	ปากเกร็ด	086-0077527	4
19	✓	✓	นายณรงค์ เดชพิทักษ์	12/2 หมู่ที่ 3 ท่าอิฐ รัตนธิเบศ ท่าอิฐ	ปากเกร็ด	089-6950761	4
20	✓	✓	นายสวัสดิ์ ศรีภักดิ์	29 ที่ 4 เกาะเกร็ด	ปากเกร็ด	084-7001500	7
21	✓	-	จ.ส.อ. สมพงษ์ สกุลดิษฐ์	116/5 หมู่ที่ 2 บางกรวย- ไทรน้อย บางสีทอง	บางกรวย	087-9850291	16
22	✓	-	สมควร เกิดน้อย	6/3 หมู่ที่ 4 ปากเกร็ด	ปากเกร็ด	086-8458154	6
23	✓	-	นายสมคิด ทัดเทษ	11/1 หมู่ที่ 3 ราชพฤกษ์คลองข่อย	ปากเกร็ด	089-0117483	3
24	✓	-	นายสมศักดิ์ วิริยะเลิศนพคุณ	5/1 หมู่ 5 บางรักน้อย	เมือง	085-9179569	18
25	✓	-	นายแสวง นาคาค	48/2 หมู่ 1 บางรักน้อย	เมือง	085-9218626	6
26	-	-	นายสมชาติ คล้ายเมือง	4/2 หมู่ 11 คลองข่อย เกาะเกร็ด		084-3331065	3
27	-	-	บุญเรือน กล่อม	112/2 หมู่ที่ 2 บางรักใหญ่ บางบัวทอง		02-9221465	
28	-	-	นายเจริญ พลับจัน	1/1 หมู่ที่ 10 บางรักใหญ่ บางบัวทอง		-	
29	-	-	นายสมบุญ จินเสื่อ	9/4 หมู่ที่ 10 บางรักใหญ่ บางบัวทอง		089-5356821	
30	-	-	นางสาวกาญจนา นาน่วม	41 หมู่ที่ 5 เกษตรอุดม บางตะไนย์	ปากเกร็ด	087-1048259	20
31	-	-	นายสะอาด โตสิงห์	26/3 หมู่ที่ 5 บางตะไนย์	ปากเกร็ด	087-9907893	2
32	-	-	นายภุชงค์ ปุณณสา	17 หมู่ที่ 2 ราษฎร์นิยม ไทรน้อย		089-20529xx	5
33	-	-	นางละเอียด สุดรุ่ง	68 หมู่ที่ 4 คลองข่อย	ปากเกร็ด	081-8480368	22
34	-	-	นายบุญเยี่ยม คำสุวรรณ	15 หมู่ที่ 2 ราษฎร์นิยม ไทรน้อย		087-5011746	

ภาคผนวก 13

นี่แน่ะ...ดอกทุเรียน...ฉันทำเอง

คู่มือการประดิษฐ์ดอกทุเรียน
เพื่อการเรียนรู้ส่วนประกอบของดอกและช่อดอกทุเรียน
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา

จัดทำโดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศศิวิมล แสงวงผล
นางสาวเอมอร รุ่งแจ้งสุวรรณ

ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล

2556

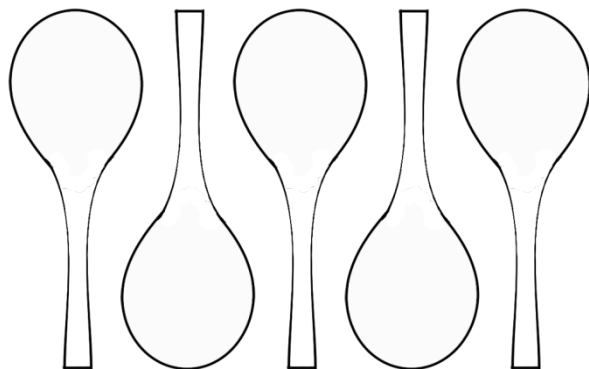
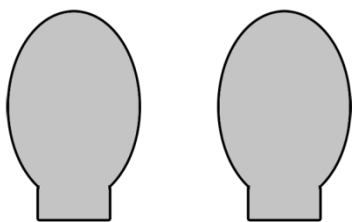
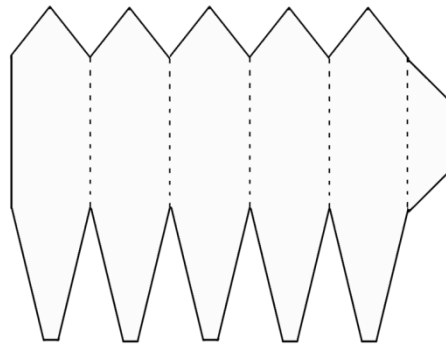
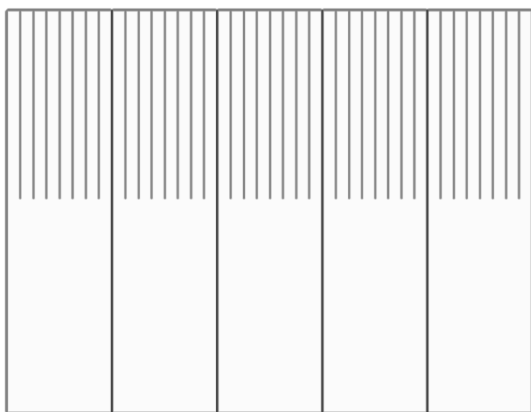

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

นี่แน่ะ...ดอกทุเรียน...ฉันทำเอง

จะประดิษฐ์ดอกทุเรียน 1 ดอก ต้องใช้อะไรบ้าง

1. หลอดกาแฟ 1 หลอด
2. ไม้แคะหู 1 อัน
3. กาวลาเท็กซ์
4. กรรไกรตัดกระดาษ
5. เทปใส
6. แบบตัดส่วนประกอบของดอก ข้างล่างนี้ 1 ชุด

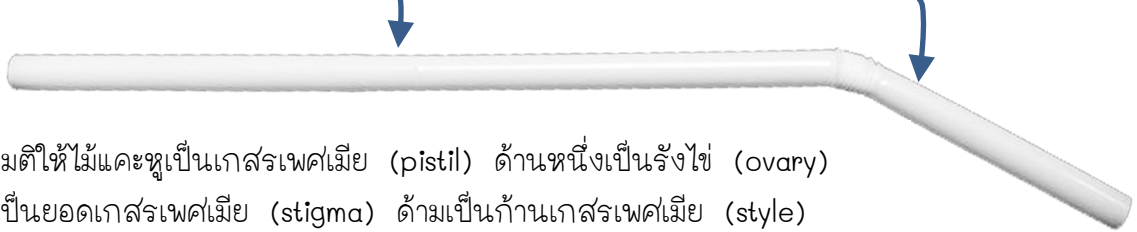

ช่อดอกทุเรียน 1 ช่อ อาจมีหลายดอก แต่มักมีเพียง 1-5 ดอกเท่านั้นที่
ติดเป็นผล ดอกอื่นๆ หรือผลอ่อนที่เหลือมักร่วงไปก่อนจะเจริญเต็มที่ ทำ
ให้แต่ละช่อมีทุเรียนเพียง 1-3 ผลที่เก็บเกี่ยวได้

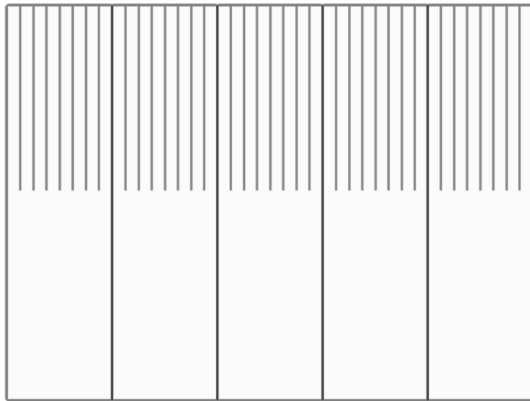
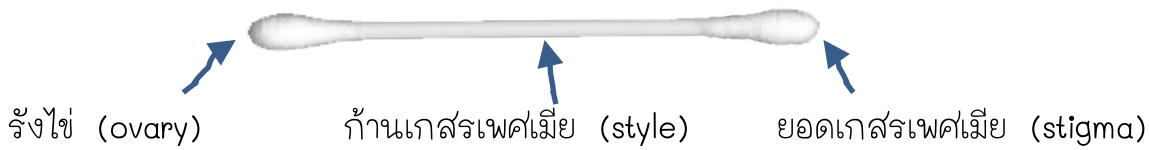

เริ่มต้นกัน...

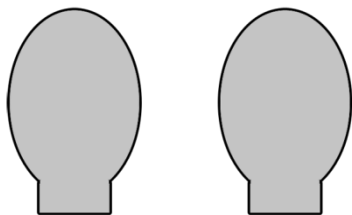
ก. ก้านช่อดอก (peduncle) เรียกว่า ปลี ส่วนก้านดอก (pedicel) เรียกว่า ช่อดอก ใช้หลอดกาแฟแทน

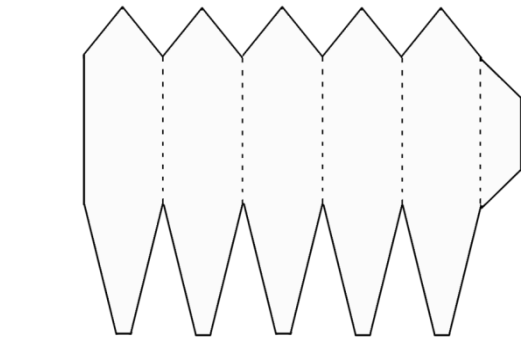
ข. เราสมมติให้ไม้แคะหูเป็นเกสรเพศเมีย (pistil) ด้านหนึ่งเป็นรังไข่ (ovary)
ด้านหนึ่งเป็นยอดเกสรเพศเมีย (stigma) ด้ามเป็นก้านเกสรเพศเมีย (style)

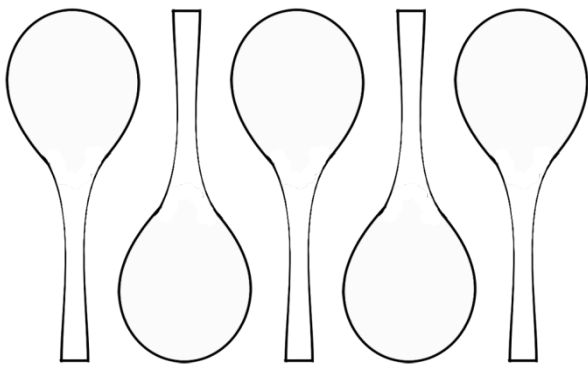
ค. ไม้ เก ส ร เพ ศ ผู้ (phalange)
ประกอบด้วยเกสรเพศผู้ (stamen) 6-15
อัน โคนเชื่อมกัน (ตัดแบบออกเป็น 5 ชิ้น)

ง. ใบประดับ (bract) 2 ใบ หุ้มดอก
ตูมและแยกออกจากกันเมื่อดอกบาน

จ. วงกลีบเลี้ยง (calyx) เรียกว่าห้อยตาล มีกลีบเลี้ยง
(sepal) 5 อันเชื่อมติดกันที่โคน ปลายแหลม มี 5 แฉก

ฉ. วงกลีบดอก (corolla) มีกลีบดอก
(petal) 5 กลีบ

ประกอบร่าง...

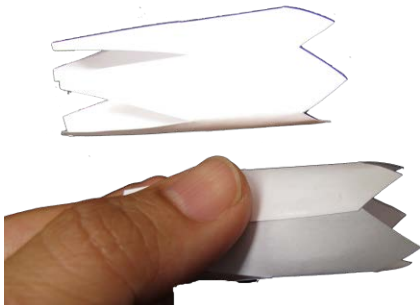
1. ทากาวที่ไม้แคะหูด้านที่
กลมเป็นรังไข่ ติดที่
ปลายหลอดกาแฟ

2. ม้วนชิ้นส่วนมัดเกสรเพศผู้ที่ตัดเป็น 5 ชิ้นเป็น 5 มัด วางบนเทปกาวด้านที่เหนียว แล้ววางหลอดกาแฟลงตรงกลางมัด ให้ขอบหลอดกาแฟอยู่ที่ปลายเกสรเพศผู้พอดี พันเทปกาวรอบหลอดกาแฟ

3. ตัดกลีบดอก 5 กลีบ วางเรียงบนเทปกาวด้านที่เหนียว แล้ววางหลอดกาแฟลงตรงกลางมัด ให้ขอบหลอดกาแฟอยู่ที่ปลายเกสรเพศผู้พอดี พันเทปกาวรอบหลอดกาแฟเหมือนขั้นตอนที่ 2

4. ม้วนชิ้นส่วนวงกลีบ
เลี้ยง

5. สอดวงกลีบเลี้ยงเข้าไป
ที่ฐานดอกแล้วพันเทปกาวให้รอบ

6. ติดใบประดับ 2 ใบที่ฐานหม้อตาลก็จะได้
ดอกทุเรียน 1 ดอกที่จะเจริญเป็นทุเรียน 1 ผล

สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

รายชื่อโรงเรียนที่รับชุดประดิษฐ์ดอกทุเรียนจากงานมหกรรมวิทยา ปี 2556

วันที่ 14 สิงหาคม 2556

1. สุขเจริญผลแพรक्षा	7	ชุด
2. คลองปักหลัก	12	ชุด
3. ชุมชนวัดเสด็จ	3	ชุด
4. เทศบาลวัดทรงธรรม	18	ชุด
5. วัดสามง่าม	7	ชุด
6. วันทามาริอา ราชนบุรี	10	ชุด
7. สุขเหาะจระเข้ขบ	5	ชุด
8. เทศบาลตลาดบางพลีพานิชอุทิศ	3	ชุด
9. โรงเรียนปากช่อง	5	ชุด
10. วัดปากน้ำ พิบูลสงคราม	12	ชุด
11. เทศบาล 2 วัดใน	2	ชุด
12. วัดเทพราชา ฉะเชิงเทรา	2	ชุด
13. อนุบาลพนัสศึกษาลัย	1	ชุด
14. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง	2	ชุด

วันที่ 15 สิงหาคม 2556

1. บ้านตามูล	7	ชุด
2. บ้านทุ่งยาง	9	ชุด
3. บ้านลานช้าง สฟป.ป.น.3	6	ชุด
4. ปราโมชวิทยาราม รามอินทรา	5	ชุด
5. บ้านนาสนุน	4	ชุด
6. บ้านโกตา สตูล	1	ชุด
7. บ้านละหารยาม ปัตตานี	4	ชุด
8. ไทยนิยมสงเคราะห์	3	ชุด
9. บ้านห้วยพลู	7	ชุด
10. วัดไทรใหญ่	3	ชุด

วันที่ 20-26 ธันวาคม 2556 ในนิทรรศการ “ทรัพยากรไทย : นำสิ่งดีงามสู่ทั่วโลก” ณ เชื้อนครินทร์ ครินทร์ อำเภอสรี
สวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี 500 ชุด

รวม 638 ชุด